

Innovatiivisten toimien alueelliset ohjelmat

VALTIONTALOUDEN
TARKASTUSVIRASTO

TARKASTUSKERTOMUS 82/2004

Innovatiivisten toimien alueelli- set ohjelmat

VALTIONTALOUDEN
TARKASTUSVIRASTO

ISSN 1238-0296

VALTIONTALouden TARKASTUSVIRASTO
TARKASTUSKERTOMUS DNRO 493/54/03
22.9.2004

Valtiontalouden tarkastusvirasto on suorittanut vahvistamaansa tarkastussuunnitelmaan sisältyneen (nro 20013) Innovatiivisten toimien Suomen alueellisia ohjelmia koskeneen tarkastuksen.

Tarkastuksen perusteella tarkastusvirasto on antanut asiassa seuraavan sisältöisen tarkastuskertomuksen, joka lähetetään sisäasiainministeriölle, Varsinais-Suomen liitolle, Satakuntaliitolle, Pohjois-Karjalan liitolle, Pohjois-Pohjanmaan liitolle sekä valtiovarainministeriölle ja valtiontilintarkastajille.

Suoritettuun tarkastukseen kohdistuvan jälkiseurannan yhteydessä tarkastusvirasto tulee erikseen selvittämään, mitä toimenpiteitä tarkastuskertomuksessa todettujen epäkohtien korjaamiseksi on tehty.

Tarkastusneuvos, JHTT

Hannu Nieminen

Ylitarkastaja

Osmo Halonen

SISÄLLYS

TARKASTUSVIRASTON KANNANOTOT	7
REVISIONSVERKETS STÄLLNINGSTAGANDEN	13
KANNANOTTOJEN PERUSTEET	21
1. JOHDANTO.....	23
2. TARKASTUSASETELMA	25
2.1 Tarkastuskohteen kuvaus	25
2.1.1 Säädösperusta ja rahoitus.....	28
2.1.2 Ohjelmien tavoitteet.....	29
2.1.3 Ohjelmien toimintalinjat, rahoitus ja hallinnointi	31
2.2 Tarkastuksen tavoite, kysymykset, rajaukset ja kriteerit	34
2.3 Tarkastuksen aineistot ja menetelmät	36
3. TARKASTUSHAVAINNOT	38
3.1 Alueellisten ohjelmien tavoitteet ja toteuttaminen	38
3.1.1 Etelä-Suomen ohjelma, InnoELLI.....	39
3.1.2 Länsi-Suomen ohjelma, WFA-INNO	42
3.1.3 Itä-Suomen ohjelma, MONEP.....	43
3.1.4 Pohjois-Suomen ohjelma	44
3.2 Ohjelmien arviointi	49
3.2.1 Hallinnointi ja rahoitus	49
3.2.2 Alueellisten ohjelmien suhde muihin alukehitysohjelmiin.....	49
3.2.3 Hankkeiden arviointi	52
3.2.3.1 Hanketarkastus.....	57
3.3 Ohjelmien toiminnalliset ja taloudelliset ongelmat	79
LÄHTEET	89
LIITTEET 1 – 10	

TARKASTUSVIRASTON KANNANOTOT

EU:n innovatiiviset toimet -ohjelman tarkastus kohdistui Manner-Suomessa toteutettaviin alueellisesti sovitettuihin ohjelmiin. Hankkeissa tarkastus rajattiin ensisijaisesti koskemaan suunnitelman mukaan vuosina 2002–2003 toteutettavia ja vuoden 2003 loppuun mennessä päättyviä ohjelmahankkeita. Kyseiselle kaudelle ajoittuivat Etelä-Suomen ohjelman kaikki viisi hanketta ja Pohjois-Suomen ohjelmasta yhdeksän hanketta.

Tarkempi hanketarkastus rajattiin Etelä-Suomen ja Pohjois-Suomen ohjelmien yhteensä neljään hankkeeseen. Pohjois-Suomen ohjelmasta valitut kaksi hanketta päättyivät vuoden 2003 loppuun mennessä. Etelä-Suomen ohjelmalle oli myönnetty lisääntymistä ja sen hankkeet päättyivät vasta keväällä 2004.

Itä-Suomessa ohjelmaa toteutetaan vuosina 2002–2004 ja Länsi-Suomessa vuosina 2003–2005. Itä- ja Länsi-Suomen ohjelmat olivat tarkastuksessa mukana Manner-Suomessa toteutettavien ohjelmien kokonaisarvioinnissa. Lisäksi kaikki alueet olivat mukana kyselyssä, jossa selvitettiin hankkeille asetettuja tavoitteita ja saavutettuja tuloksia. Kyselyssä hankkeita pyydettiin vastamaan vuoden 2003 lopun toteutuneen tilanteen mukaisesti.

Tarkastuksessa selvitettiin pääkysymysten ohella alueellisten ohjelmien ja hankkeiden hallinnoinnin toimivuutta.

Tarkastuksen ensimmäinen pääkysymys oli: **Kuinka innovatiivisten toimien alueellisten ohjelmien ja muiden aluekehitysohjelmien keskinäinen koordinointi hankevalinnassa ja rahoituksen kohdentamisessa on toteutettu sekä mitä mahdollista lisäarvoa innovatiivisten toimien ohjelmat ovat tuottaneet?**

Tarkastuksen perusteella Manner-Suomessa toteutettavat innovatiivisten toimien ohjelmat ovat aluepoliittisena kokeilulaboratoriona osaltaan myötävaikuttamassa maan sisäisten alueellisten erojen tasaamistavoitteen toteutumiseen. Alueellisiin ohjelmiin valitut hankkeet ovat muiden aluepoliittisten ohjelmatoimenpiteiden ohella lisänneet alueellista kilpailukykyä ja turvanneet alueiden elinvoimaisuutta.

Manner-Suomessa toteutetut innovatiivisten toimien alueelliset ohjelmat ovat tukeneet, edistäneet ja kiihdyttäneet valittujen toimintalinjojen kehittämistä tarjoamalla rahoitusta tavanomaista merkittävämpää riskiä sisältäviin hankkeisiin. Julkinen rahoitus on osaltaan alentanut hankkeiden toteutukseen liittyvää riskiä ja epävarmuutta sekä alalle tulon kynnyistä.

Hankkeiden valinnassa eivät asetetut valintakriteerit kaikilta osin täytyneet. Ongelmana oli esimerkiksi pienten innovatiivisten yritysten vaikeus päästä mukaan ohjelmaan. Ohjelman jatkoa ajatellen tulisi harkita, soveltuisivatko puhtaasti yritysvoimaiset hankkeet paremmin toteutettavaksi kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla kuin innovatiiviset toimet -ohjelmassa. Lisäksi jotkut hankkeista eivät olleet riittävän innovatiivisia. Tosin hankevastaavat ja tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan lausunnossa Pohjois-Karjalan liitto pitivät toteutettua rahoitusinstrumenttia toimivana ja sopivana valittuihin hankkeisiin.

Tarkastusvirasto katsoo, että alueellisten ohjelmien eri toimintalinjoihin valittuja hankkeita olisi tullut tarkastella valintavaiheessa toteutunutta kriittisemmin, sillä osa hankkeista olisi sopinut paremmin rahoitettavaksi muista ohjelmista.

Hankkeiden rahoituksen toteutuminen tulee myös poikkeamaan selvästi rahoitussuunnitelmasta. Tarkastuksessa tehdyn kyselyn mukaan rahoitus ei ollut toteutunut noin kolmasosassa hankkeista ja vastausten perusteella rahoituksen lopulliseen toteutumiseen liittyi myös varauksia. Lisäksi useissa hankkeissa, joissa rahoitus oli toistaiseksi toteutunut suunnitellusti, katsottiin lopulliseen toteutumiseen liittyvän varauksia. Tarkastusvirasto huomauttaa, että hankkeiden rahoitussuunnitelmat tulee ja olisi tullut varmistaa rahoittajittain ennen rahoituspäätösten tekoa ja hankkeiden käynnistämistä.

Sisäasiainministeriön rooli innovatiivisten toimien alueellisten ohjelmien toteutuksessa on poikennut siitä roolista, joka ministeriöllä on muissa alueohjelmissa. Alueet ovat hakeneet ohjelmansa hyväksynnän suoraan komissiosta. Lisäksi ohjelmien hallinto- ja maksuviranomaisena on toiminut jokin alueen maakunnan liitoista. Tämä menettely on osaltaan edistänyt vastuun siirtämistä valtion keskushallinnolta aluehallinnolle.

Osaamiskeskusohjelman avulla on tuettu lähinnä kasvukeskusten kärkihankkeita, mutta innovatiivisten toimien ohjelmat ovat mahdollistaneet myös syrjäseutujen innovatiivisten hankkeiden liittymistä toimiviin kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin ja lisänneet näin toimintamahdollisuuksia ja sosiaalisen pääoman kehittymistä syrjä-

seuduilla. Toisaalta innovatiivisten toimien ohjelmat ovat toimineet osaamiskeskittymien aktiviteettien generoivana levittäjänä ympäristöön. Alueelliset ohjelmat ovat lisänneet alueiden palveluverkoston toimintaa sekä tukeneet alueiden kehittämisspolitiikkaa laajemminkin. Aluekehitysohjelmilla on siten toisiaan täydentävä vaikutus.

Tarkastusvirasto katsoo, että Manner-Suomessa toteutettavien innovatiivisten toimien ohjelmien tuomaa lisäarvoa aluekehitysohjelmiin on toistaiseksi vaikea mitata, sillä tarkastusvaiheessa suurin osa hankkeista oli vielä toteutusvaiheessa. Komission tavoite, että toimivaltaiset alueviranomaiset osallistuisivat innovatiivisiin toimiin mahdollisimman aktiivisesti EAKR:sta osarahoitettavien tavoite 1 - ja 2 -ohjelmien tapaan, näyttää kuitenkin toteutuneen hyvin.

Vaikka elinkeinoelämän keskittyminen tulee edelleen jatkumaan, on uusilla ohjelmilla, kuten osaamiskeskus- ja innovatiivisten toimien ohjelmilla, voitu lisätä alueiden aktiviteettia ja taloudellista roolia.

Tarkastuksen toinen pääkysymys oli: **Millaisia tulostavoitteita ohjelmahankkeiden arvioinnissa on käytetty?**

Hankkeissa on seurattu toimenpiteiden toteutumista ja hankkeiden etenemisestä on raportoitu puolen vuoden välein sekä maksatusten yhteydessä. Raportoinnissa on kuvattu innovatiivisten toimien ohjelmien tavoitteiden toteutumista. Saavutetut tulokset ovat olleet seurausta yksittäisten hankkeiden ja alueen muiden toimijoiden välisestä yhteistyöstä, mutta myös liittymisestä kansallisiin sekä kansainvälisiin verkostoihin. Lähes 80 prosentilla hankkeista on ollut kansallista ja 50 prosentilla kansainvälistä yhteistyötä.

Tarkastuksessa todettiin, että yli puolella hankkeista ei ollut asetettuja tulostavoitteita tai niitä asetettiin vasta hankkeen kuluessa. Lisäksi osa hankkeiden tavoitteista on vaikeasti mitattavia, joten tavoitteiden toteutumisen mittaaminen ja raportoitujen tulosten todentaminen ei ole aina mahdollista tai se on vaikeaa.

Sisäasiainministeriö ei ole kehittänyt erityisiä menettelyjä tai menetelmiä hankkeiden innovatiivisuuden, tuloksellisuuden, monistettavuuden tai muiden kehittämisvaikutusten arvioimiseksi tai mittaamiseksi. Tarkastusvirasto pitää tällaisten menettelyjen ja menetelmien olemassaoloa tärkeänä, jotta ohjelmien ja niissä toimeenpantavien hankkeiden vaikutuksia voidaan mitata mahdollisimman objektiivisesti.

Hankkeiden asetetut tulosindikaattorit ovat kohdistuneet panoksiin, tuotokseen ja vaikuttavuuteen. Keskeisimpiä mitattavia lyhyen aikavälin vaikuttavuuden indikaattoreita ovat olleet yrityskontaktien ja toimijoiden määrä, uusien kehittämistoimenpiteiden tai kehitettyjen sovellusten lukumäärä, toteutettujen tilaisuuksien määrä sekä tiedottamisen määrä. Muutamissa hankkeissa on testattu myös käyttäjätyytyväisyyttä, selvitetty prosessianalyysillä toiminnan sujuvuutta ja työprosessien muutoksia sekä teknisillä analyyseillä mitattu kehitettyjen laitteiden tai toimintojen ominaisuuksia.

Hankkeiden ympäristövaikutuksia, työpaikkoja ja yritysten lukumäärää sekä yritysten liikevaihdon kasvua koskevat vaikutukset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä. Laadullisista tuloksista sosiaaliset innovaatiot ovat osoittautuneet mittausten kannalta ongelmallisiksi. Sosiaaliset innovaatiot ovat usein yritysten välisiä ja ne liittyvät esimerkiksi verkostojen sisäiseen yhteistyöhön.

Ohjelmatasolla alueellista verkottumista on haitannut alueen hankkeiden erilaisuus. Vain muutamien yksittäisten ohjelmahankkeiden välille on kehittynyt yhteistyötä. Toisaalta hakuprosessin yhteydessä hankkeita yhdistettiin, mikä johti yhteistyöhön samankaltaisten hankkeiden välillä, mutta alueen muiden valittujen hankkeiden välillä yhteistyötä ei ole juuri ollut. Muutoin hankkeilla on ollut runsaasti alueellista yhteistyötä, joten verkostoituminen on edesauttanut asiantuntemuksen liikkumista hankkeen ja alueen muiden asiantuntijoiden välillä sekä helpottanut hankkeiden tavoitteiden saavuttamista.

Hankkeiden sisäisenä ongelmana on ilmennyt puute eri toimialojen toimijoiden yhteisestä kielestä ja ymmärryksestä. Tämä on haitannut esimerkiksi projektin hallintaa sekä raportointia etenkin hankkeiden alkuvaiheessa.

Vaikka ohjelmien hankkeiden tuomaa lisäarvoa alueelliseen yhteistyöhön on vaikea mitata, tarkastusvirasto katsoo, että hankkeiden tavoitteiden saavuttamisessa alueellisen yhteistyön merkitys on ollut huomattava.

Eri alueiden ohjelmien ja hankkeiden tulosten vertailu tiettyjen mittareiden perusteella ei ole tarkastuksen perusteella aiheellista, sillä ohjelmia ja yksittäisiä hankkeita ei voida mitata yksiselitteisillä mittareilla. Ohjelma-alueiden keskinäinen vertailu on ongelmallista, sillä alueiden toimintalinjat ja niihin valitut hankkeet poikkeavat suuresti toisistaan. Osa hankkeista on ollut jo lähtökohdiltaan joko teknologiselta tai innovaatiokyvyiltään selvästi muita hankkeita edellä. Tällaiset hankkeet ovat myös saaneet rahoitusta enemmän. Tämä on lisän-

nyt hankkeissa saavutettujen tulosten eroja kehittyneempien hankkeiden eduksi.

Tarkastusvirasto katsoo, että eri alueiden ohjelmia tulisi voida arvioida kokonaisuutena eli miten ohjelma on edesauttanut innovaatioiden syntymistä, alueella tapahtuvaa tiedon siirtymistä ja edistänyt toimijoiden välisiä oppimisprosesseja.

Yleensä alueiden menestykseen on liittynyt keskinäinen kilpailu. Innovatiivisten toimien ohjelmissa kilpailua ei ole esiintynyt niinkään alueiden tai ohjelmien välillä, vaan ohjelmien yksittäisistä hankkeista on noussut esiin innovatiivisia tähtihankkeita, kuten Octopus-hanke Pohjois-Suomessa, joka on vienyt myös alueensa kilpailukykyä eteenpäin.

Tarkastuksen kolmas pääkysymys oli: **Millainen on ohjelmahankkeiden jatkuvuus ja onko pilottiprojekteille saatu alueellista monistettavuutta?**

Tulosten siirrettävyyden esteiksi on aikaisemmissa innovaatiotutkimuksissa mainittu tietyt hankkeille ominaiset sijaintiedut tai ajan kuluessa muotoutuneet syyt, esimerkiksi suuri paikallinen asiakas, toimittajariippuvaisuus, merkittävä paikallinen tutkimuskeskus tai muu paikallinen kumppani sekä muut paikalliset resurssit.

Tarkastuksessa kävi ilmi, että yli puolet hankkeissa kehitetyistä tai kehitettävistä innovaatioista liittyi toimintatapaan, prosessiin tai järjestelmään. Palveluihin liittyi lähes kolmannes kehitetyistä tai kehitettävistä innovaatioista. Alle 14 prosenttia kaikista kehitetyistä tai kehitettävistä innovaatioista oli selkeitä teknologisia tuotteita.

Tarkastusviraston käsityksen mukaan ohjelmahankkeiden tulokset ja kehitetyt innovaatiot ovat innovaatioiden luonteesta huolimatta merkittävältä osin monistettavissa, vaikka tulosten monistaminen on toistaiseksi vasta alullaan. Tulosten monistaminen ja siirtäminen tapahtuu lähinnä hanke- tai yritystasolla.

Innovatiivisten toimien ohjelmat ovat luoneet puitteet hankkeiden toteuttamiselle ja tulosten testaamiselle sekä lisänneet alueellisia yhteistyömenettelyjä. Ohjelmien mahdollisessa siirtämisessä tai soveltamisessa vastaavan tyyppisinä ohjelmina olisi syytä huomioida alueiden erityisominaisuudet. Lisäksi valittavien hankkeiden tulisi poiketa riittävästi toisistaan ja yhteistyöhön pitäisi luoda mahdollisuudet sekä alueen sisällä että ohjelman muiden hankkeiden välillä. Erilaiset tapaamisforumit ovat menossa olevalla ohjelmakaudella

osoittautuneet hedelmällisiksi verkostojen laajentamiseksi ja hankkeita koskevan yleisen informaation jakamiseksi.

Tarkastusvirasto katsoo, että ohjelmien toteutuksen jatkohankkeissa tulisi huomioida mittasuhteiltaan erilaisten hankkeiden ja niihin sisältyvän innovaatiokyvyn heterogeenisuus. Tulevien ohjelmien hankevalmistelussa eri toimijoiden tulisi päästä vaihtamaan ajatukseen sekä markkinoimaan osaamistaan ja innovatiivisia hankeaihoita mahdollisille hankerahoittajille.

Innovatiivisten toimien ohjelmissa ongelmana on ollut hankkeiden lyhyt kesto-aika, mikä on heikentänyt hankkeiden vaikuttavuutta. Hankkeita tulisi tukea riittävän kauan, jotta syntyisi pysyvämpiä osaamisverkkoja. Hankkeiden sisällä on esiintynyt myös eroja eri alojen toimijoiden välillä toimintatavoissa ja -menetelmissä. Ne ovat hidastaneet muuten nopeasyklisiä hankkeita. Kaksi kolmasosaa hankkeista on viivästynyt suunnitellusta aikataulusta. Muutamissa hankkeissa hankkeen aloitus tai toteutus on viivästynyt useita kuukausia suunnitellusta. Ohjelmien keston verrattuna viivästyksket ovat olleet merkittäviä.

Tarkastusvirasto katsoo, että lyhytaikaisiksi tarkoitettujen innovatiivisten toimien ohjelmat ovat lähtökohdiltaan perusteltuja. Alueellisten ohjelmien toteutus ei ole kuitenkaan ollut kaikilta osin riittävän tehokasta. Toisaalta tarkastusviraston mielestä hankkeiden toteutus-aikataulu on tulosten saavuttamiseksi ollut useissa tapauksissa liian tiukka.

Ohjelmien hallinnoinnissa ilmenevistä ongelmista nousi tarkastuksessa esiin maksatusten käsittelyn ja maksusuoritusten viivästyminen sekä hankepäättösten maksustietojen viiveet ja hanketietojen puutteellisuus Fimos-seurantarekisterissä. Seurantarekisterin ylläpidossa ilmeni myös poikkeavia käytäntöjä eri alueiden ohjelmien välillä. Tarkastusvirasto pitää tärkeänä, että Fimos-seurantarekisterin ylläpito on yhdenmukaista ja rekisterin tiedot ovat luotettavia ja päivitykset ajantasaisia. Tarkastusvirasto korostaa ministeriön vastuuta siinä, että hankkeilla on käytettävissään riittävä ohjeistus, joka on maakunnan liitosta riippumatta yhdenmukaista.

Kokonaisuutena tarkastusvirasto katsoo, että kokeilulaboratorioksi luonnehdittujen alueellisten ohjelmien tulokset näyttävät antavan hyvän lähtökohdan hankkeissa saavutettujen tulosten levittämiseksi. Pilottihankkeiden tulosten monistamisessa on keskeistä tulosten tuoteistaminen ja markkinointi ohjelmahankkeissa luotujen sekä uusien yhteistyöverkostojen avulla.

REVISIONSVERKETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Revisionen av EU-programmet Innovativa åtgärder gällde de regionala program som genomförs på det finländska fastlandet. Revisionen avgränsades primärt till att gälla de programprojekt som enligt planerna verkställs under åren 2002–2003 och slutförs före utgången av år 2003. Under ifrågavarande period infaller samtliga fem projekt inom Södra Finlands program och nio projekt inom Norra Finlands program.

Den närmare granskningen av projekten avgränsades till att gälla totalt fyra projekt i Södra Finland och Norra Finland. De två projekt som utvaldes i Norra Finland slutfördes före utgången av år 2003. För programmet i Södra Finland hade beviljats ytterligare tid, och dess projekt avslutades först under våren 2004.

I Östra Finland verkställs programmet åren 2002–2004 och i Västra Finland åren 2003–2005. Programmen i Östra och Västra Finland ingick i revisionen i den totala utvärdering som gjordes av programmen på det finländska fastlandet. Dessutom deltog alla regioner i en enkät, med vilken klarlades de målsättningar som uppställts för projekten och de uppnådda resultaten. Projekten ombads att besvara enkäten med beaktande av den situation som rådde i slutet av år 2003.

Vid revisionen klarlades förutom huvudfrågorna även hur administreringen av de regionala programmen och projekten fungerade.

Den första huvudfrågan vid revisionen var: **Hur har den inbördes koordineringen mellan Innovativa åtgärder -programmet och de övriga regionala utvecklingsprogrammen genomförts vid valet av projekt och inriktning av finansieringen, och hurudant eventuellt mervärde har Innovativa åtgärder -programmet alstrat?**

På basis av revisionen bidrar Innovativa åtgärder -programmet som regionalpolitiskt experimentlaboratorium för sin del till att uppnå målet att utjämna de regionala skillnaderna inom landet. De för programmet utvalda projekten har vid sidan av övriga

regionalpolitiska program stärkt den regionala konkurrenskraften och tryggt regionernas livskraft.

Det finländska Innovativa åtgärder -programmet har stött, främjat och försnabbat utvecklandet av de valda handlingslinjerna genom att erbjuda finansiering åt projekt som innebär en större risk än den sedvanliga. Den offentliga finansieringen har för sin del minskat den risk och osäkerhet som anknyter till projektens förverkligande och har sänkt tröskeln för etablering på branschen.

Revisionsverket anser, att de för de regionala programmens olika handlingslinjer utvalda projekten i urvalsskedet borde ha granskats mera kritiskt än vad som skett, emedan en del av programmen hade varit bättre lämpade att finansieras från andra program. Dessutom borde projektens finansieringsplaner ha säkerställts finansiär för finansiär före beslutet om finansiering fattades och projekten påbörjades.

Verkställigheten av projektfinansieringen kommer också att avvika klart från finansieringsplanen. Enligt enkäten vid revisionen hade finansieringen inte realiserats hos ca en tredjedel av projekten, och enligt svaren var också reservationer förknippade med finansieringens slutliga realisering. Därtill ansågs att i fråga om flera projekt, där finansieringen hittills hade förverkligats enligt planerna, det slutliga förverkligandet alltjämt var förknippat med reservationer.

Vid valet av projekt hade de uppställda urvalskriterierna inte till alla delar uppfyllts. Ett problem var t.ex. svårigheten för små innovativa företag att komma med i programmet. Med tanke på programmets fortsättning borde övervägas, huruvida uttryckligen av företag ledda projekt vore bättre lämpade att finansieras på handels- och industriministeriets förvaltningsområde än genom Innovativa åtgärder -projektet. Dessutom var en del av projekten inte tillräckligt innovativa. Visserligen ansåg de för projekten ansvariga att finansieringsinstrumentet var fungerande och lämpligt för de utvalda projekten.

Inrikesministeriets roll i förverkligandet av Innovativa åtgärder -programmet har avvikit från den roll som ministeriet har i övriga regionala program. Regionerna har ansökt om godkännande för sina program direkt av kommissionen. Dessutom har som myndighet vid förvaltning av och utbetalning till programmen fungerat något av regionens landskapsförbund. Detta förfarande har för sin del bidragit till att ansvaret överförts från den statliga centralförvaltningen till den regionala förvaltningen.

Med programmet för kompetenscentra har stötts närmast tillväxtcentrumens ledande projekt, men Innovativa åtgärder-programmet har också möjliggjort att innovativa projekt i glesbygderna har anslutits till fungerande nationella och internationella nätverk, och har sålunda ökat verksamhetsmöjligheterna och utvecklandet av ett socialt kapital i glesbygderna. Å andra sidan har Innovativa åtgärder-programmet medverkat till att aktiviteterna vid kompetenscentra har spritt sig till glesbygderna. De regionala programmen har främjat verksamheten inom de regionala servicenäten och har stött den regionala utvecklingspolitiken också i vidare bemärkelse. De regionala utvecklingsprogrammen fungerar således som komplement till varandra.

Revisionsverket anser, att det mervärde Innovativa åtgärder-programmet har alstrat för de regionala utvecklingsprogrammen tills vidare är svårt att mäta, för vid tidpunkten för revisionen var största delen av programmen ännu i ett skede av förverkligande. Kommissionens målsättning, att de behöriga regionala myndigheterna skall delta så aktivt som möjligt i de innovativa åtgärderna, på samma sätt som i de av från ERUF delfinansierade mål 1- och 2-programmen, förefaller emellertid att ha realiserats väl.

Trots att centraliseringen av näringslivet alltjämt torde fortsätta, har med nya program såsom programmen för kompetenscentra och innovativa åtgärder, kunnat befrämjas regionernas aktivitet och ekonomiska roll.

Den andra huvudfrågan vid revisionen var: **Hurudana resultatmätare har använts vid utvärderingen av programprojekten?**

I projekten har följts upp åtgärdernas verkställande, och om projektens framskridande har rapporterats med ett halvt års intervaller samt i samband med utbetalningarna. I rapporteringen har beskrivits hur Innovativa åtgärder-programmets målsättningar har realiserats. De uppnådda resultaten har varit en följd av samarbete mellan enskilda projekt och övriga aktörer inom regionen, men också av anslutning till nationella och internationella nätverk. Nära 80 procent av projekten har inneburit nationellt och 50 procent internationellt samarbete.

Vid revisionen konstaterades, att för över hälften av projekten inte hade uppställts resultatmätare, eller att de uppställts först under projektets gång. Dessutom är en del av projektens målsättningar

svåra att mäta, varför det inte alltid är möjligt eller det är svårt att mäta hur målsättningarna har uppnåtts och att verifiera de rapporterade resultaten.

De för projekten uppställda resultatindikatorerna har gällt insatser, resultat och effekter. De viktigaste indikatorerna för mätning av effekterna på kort sikt har varit antalet företagskontakter eller aktörer, antalet nya utvecklingsåtgärder eller utvecklade tillämpningar, antalet genomförda tillställningar samt informationens volym. I fråga om vissa projekt har också testats användarnas belåtenhet, med en processanalys har klarlagts hur smidig verksamheten är och vilka förändringar som har gjorts i arbetsprocesserna, och med tekniska analyser har mätts egenskaperna hos de utvecklade anläggningarna eller funktionerna.

Projektens inverknings på miljön, sysselsättningen och antalet företag samt tillväxten av företagets omsättning kommer till synes först på lång sikt. Av de kvalitativa resultaten har de sociala innovationerna visat sig vara problematiska med tanke på mätningen. De sociala innovationerna uppstår ofta mellan företagen, och anknyter exempelvis till nätverkens interna samarbete.

På programnivå har den regionala nätverksbildningen hämmats av den skilda karaktären för programmen i regionen. Endast emellan några få enstaka programprojekt har utvecklats ett samarbete. Å andra sidan kombinerades projekt i samband med ansökningsprocessen, vilket ledde till samarbete mellan likartade projekt, men samarbete med övriga i regionen utvalda projekt har just inte förekommit. I övrigt har projekten bedrivit ett omfattande regionalt samarbete, varför nätverksbildningen har bidragit till att sakkunskap rört sig mellan projektet och övrig expertis inom regionen, och underlättat för projekten att uppnå sina målsättningar.

Som ett inre problem i projekten har yppat sig avsaknaden av ett gemensamt språk och en gemensam förståelse bland aktörerna på olika områden. Detta har försvårat t.ex. administreringen av projekten och rapporteringen om dem i synnerhet i projektens första skede.

Även om det är svårt att mäta vilket mervärde programprojekten medfört för det regionala samarbetet, anser revisionsverket att det regionala samarbetet har varit av väsentlig betydelse för att projektens målsättningar skall uppnås.

Att jämföra resultaten av de skilda regionernas program och projekt med vissa mätare är på basis av revisionen inte motiverat, för programmen och de enskilda programmen kan inte utvärderas med

entydiga mätare. Att göra en inbördes jämförelse mellan programregionerna är problematiskt, emedan regionernas handlingslinjer och de för dem utvalda projekten avviker avsevärt från varandra. En del av projekten har redan till sitt utgångsläge legat långt före andra i fråga om teknologisk eller innovativ förmåga. Sådana projekt har också getts en rikligare finansiering. Detta har förstorat skillnaderna mellan de med projekten nådda resultaten till de mera avancerade projektens fördel.

Revisionsverket anser, att de skilda regionernas program borde kunna utvärderas som en helhet, dvs. hur programmet har bidragit till att innovationer uppkommit, till att information överförts inom regionen och hur det har främjat inlärningsprocesserna mellan aktörerna.

I allmänhet har regionernas framgång varit förknippad med inbördes konkurrens. I Innovativa åtgärder -programmet har inte förekommit så mycket konkurrens mellan regioner eller program, utan bland programmens enskilda projekt har yppat sig innovativa stjärnprogram, såsom Octopus-projektet i Norra Finland, som också har stärkt konkurrenskraften inom sin region.

Den tredje huvudfrågan vid revisionen var: **Hurudan är programprojektens kontinuitet och kan pilotprojekten upprepas inom regionen?**

Som hinder för överföring av resultaten har vid tidigare undersökningar av innovationer nämnts särskilda för projektet kännetecknande geografiska fördelar eller under tidens gång uppkomna orsaker, exempelvis en stor lokal kund, beroende av leverantörer, ett viktigt lokalt forskningscenter eller någon annan lokal partner samt övriga resurser på det lokala planet.

Vid revisionen framgick, att över hälften av de med projekten utvecklade eller under utveckling varande innovationerna hade att göra med verksamhetssätt, processer eller system. Nära en tredjedel av de utvecklade eller under utveckling varande innovationerna hade att göra med tjänster. Under 14 procent av alla utvecklade eller under utveckling varande innovationer var klart teknologiska produkter.

Enligt revisionsverkets åsikt kan resultaten av programprojekten och de utvecklade innovationerna, oberoende av innovationernas art, till en betydande del upprepas, trots att ett upprepande av resultaten tillsvidare befinner sig i sitt begynnelsesked. Upprepningen och

överföringen av resultaten sker närmast på projekt- eller företagsplanet.

Innovativa åtgärder -programmet har skapat ramar för genomförande av projekten och testning av resultaten samt har utökat de regionala samarbetsförfarandena. Ifall programmet eventuellt skall överföras eller tillämpas som ett program av motsvarande typ, vore det skäl att beakta regionernas särdrag. Dessutom borde de projekt som väljs ut vara tillräckligt olika varandra, och förutsättningar för samarbete borde skapas både inom regionen och mellan programmets övriga projekt.

Revisionsverket anser, att vid fortsatta projekt vid programmets genomförande borde beaktas heterogeniteten mellan till sina proportioner varierande projekt, och den innovativa förmåga projekten besitter. Vid beredningen av kommande programprojekt borde olika aktörer ges möjlighet att utbyta tankar och marknadsföra sitt kunnande och sina innovativa projektidéer åt eventuella finansierare. Olika sammanträffanden har under den pågående programperioden visat sig vara fruktbara för att utvidga nätverken och sprida allmän information om projekten.

Ett problem med Innovativa åtgärder -programmet har varit projektens kortvarighet, som har försvagat projektens effekter. Projekten borde stödas tillräckligt länge, så att mer permanenta nätverk av kunnande uppstår. Inom projekten har också förekommit skillnader i de verksamhetssätt och metoder som tillämpas av aktörerna på olika branscher. Detta har fördröjt de i övrigt snabbcykliska projekten.

Revisionsverket anser, att det som kortvarigt avsedda Innovativa åtgärder -programmet till sina utgångspunkter är motiverat. Enligt revisionsverkets förmenande har tidtabellen för projektens förverkligande emellertid i flera fall varit alltför stram för att resultat skall kunna uppnås. Påbörjandet eller genomförandet av en del projekt har fördröjts med flera månader jämfört med den planerade tidtabellen. Jämfört med programmets längd har fördröjningarna varit betydande. Förverkligandet av programmet har inte till alla delar skett tillräckligt effektivt, för två tredjedelar av programmen har fördröjts jämfört med den planerade tidtabellen.

Av problem i programmets administrering framkom vid revisionen fördröjningar i handläggningen och verkställandet av utbetalningar, samt fördröjningar i de uppgifter som gällde utbetalningarna till projekten och i uppgifterna om själva projekten i

Fimos-uppföljningsregistret. I upprätthållandet av uppföljningsregistret framkom också divergerande praxis mellan programmen i skilda regioner. Revisionsverket anser det vara viktigt, att Fimos-uppföljningsregistret upprätthålls enhetligt, och att uppgifterna i registret är tillförlitliga och uppdateringarna hålls a jour.

Som helhet anser revisionsverket, att resultaten av det som experimentlaboratorium karakteriserade programmet förefaller att ge en god utgångspunkt för spridning av de resultat som har uppnåtts med programmet. För en upprepning av pilotprojektens resultat är det viktigt att resultaten produktifieras och marknadsförs med hjälp av både med programprojekten skapade och nya samarbetsnätverk.

KANNANOTTOJEN PERUSTEET

1. JOHDANTO

EU:n innovatiiviset toimet -ohjelman Suomen alueellisia ohjelmia koskevan tarkastuksen ovat tehneet ylitarkastajat Osmo Halonen ja Sulo Nousiainen.

Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) on vuonna 1988 tapahtuneesta rakennerahastouudistuksesta lähtien osallistunut alueellista kehitystä koskevien tutkimusten ja pilottihankkeiden rahoittamiseen. Pilottihankkeet, joiden nimike muutettiin myöhemmin innovatiiviseksi toimiksi, osoittautuivat ensimmäisellä kaudella 1989–1993 ja kaudella 1994–1999 pienestä budjetista huolimatta onnistuneeksi kokeilukentäksi alueellisten ohjelmien ulkopuolella.

Euroopan aluekehitysrahaston innovatiiviset toimet -ohjelma kaudella 2000–2006 jatkaa ohjelmakaudella 1994–1999 Euroopan aluekehitysrahaston RIS-, TRIP- ja Recite II-ohjelmissa tehtyjä innovaatiokokeiluja. Innovatiivisia toimia toteutettiin kaudella 1994–1999 kahdeksalla aihealueella yhteensä noin 350 hankkeessa, joissa on ollut mukana yli 2 000 toimijaa. Kauden 1994–1999 painopisteet vastasivat olennaisilta osiltaan kauden 1989–1993 painopisteitä.

Kaudella 2000–2006 vahvistetaan puitteet ja rahoitetaan uusien menetelmien ja käytäntöjen kehittämistä ja kokeilemista sellaisten tavoitteiden 1, 2 ja 3 mukaisten toimien¹ laadun parantamiseksi, joita ei tavallisesti toteuteta Euroopan aluekehitysrahastosta osarahoitettavissa ohjelmissa.

Innovatiivisia toimia toteutetaan myös työllisyys- ja koulutusasioissa (rahoitus Euroopan sosiaalirahastosta, ESR:sta) sekä kalastusalalla (rahoitus Kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineestä, KOR:stä).

Kestoltaan innovatiivisten toimien ohjelmat ovat enintään kahden vuoden mittaisia. Ne eivät ole maantieteellisesti tavoitealueisiin ra-

¹ *Tavoite 1: Tuetaan kehityksessä jälkeen jääneitä alueita ja edistetään niiden rakenteellista uudistumista.*

Tavoite 2: Tuetaan rakenteellisista ongelmista kärsivien alueiden taloudellista ja sosiaalista uudistumista.

Tavoite 3: Torjutaan työttömyyttä, lisätään työllistävyyttä sekä kehitetään osaamista.

jattuja. Käytännössä koko EU:n alue on tuen piirissä ja ohjelma-alueet on määritelty EU:n tilastollisen alueluokitusjärjestelmän NUTS² I tai II -tasolla. Alueita on noin 160. Manner-Suomen ohjelma-alue on jaettu "allianssi"-yhteistyön perusteella neljään alueeseen (NUTS II -taso). Lisäksi Ahvenanmaa muodostaa oman alueensa.

Alueiden väliset erot innovaatioiden ja tieteellisen tutkimuksen aloilla sekä uuden tieto- ja viestintäteknikan käytössä ovat suuria. Jotta tämä kuilu ei syvenisi ja jotta samalla hyödynnettäisiin uuteen talouteen liittyvät mahdollisuudet, heikommassa asemassa olevien alueiden on pystyttävä ottamaan käyttöön innovatiivisia keinoja, joilla voidaan kokeilla tehokkaasti näitä mahdollisuuksia kuroa ero nopeasti umpeen.

Sisäasiainministeriön hallinnonalan tulossuunnitelman 2004–2008 mukaan Suomen talous on siirtynyt investointivetoisesta kasvusta uuteen innovaatiovetoiseen kehitysvaiheeseen. Alueellinen innovaatiokyky edellyttää verkottumista sekä panostamista inhimilliseen pääomaan. Myös valtioneuvoston päätöksessä 15.1.2004 alueiden kehittämislain (602/2002) mukaisista valtakunnallisista alueiden kehittämisen tavoitteista kiinnitetään erityistä huomiota alueellisen innovaatiopolitiikan tehostamiseen.

² *Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques.*

2.

TARKASTUSASETELMA

2.1 Tarkastuskohteen kuvaus

Innovaatio, innovatiivisuus ja innovaatiojärjestelmä

Innovaatio kuvaa teknistä, organisatorista tai toimintatapaan liittyvää ratkaisua, joka on (yrityksen) itse kehittämä tai itselle uutena suoraan tai soveltaen käyttöön otettu tuote tai idea³. Innovaatioiden taustalla on usein vahvojen paikallisten osaamiskulttuurien vuorovaikutus.

Kautosen ym. (2002, s. 198) mukaan alue- ja paikallistasolla keskeiset innovaatiotoiminnan lähtökohdat ovat:

- sosiaalinen pääoma⁴ eli toimijoiden välinen tuntemus, luottamus ja keskinäinen vuorovaikutus,
- paikallistuneissa toimijoissa ja innovaatioverkostoissa oleva hiljainen tieto, jota on vaikea siirtää alueiden välillä, ja
- alueellinen aloitteellisuus ja yrittäjyys liikkeellepanevana ja uusia mahdollisuuksia etsivänä voimavarana.

Innovaatioiden synnyn ja innovaatiotoiminnan perimmäisenä lähtökohdana on innovatiivisuus. Innovatiivisuuteen liittyy kyky tuottaa innovaatio. Vaikuttavina tekijöinä ovat taito, tieto ja asenteet. Innovatiivisuuteen liitetään usein myös käsitteet kriittisyys, oppiminen, luovuus ja systemaattisuus.

³ Ks. innovaatiokäsitteistä mm. Miettinen ym. (1999), Kolehmainen (2001) ja Kautonen ym. (2002).

⁴ Käsitettä "sosiaalinen pääoma" on kritisoitu pääoma-käsitteen tarpeettomana laajenuksena. Käsitteen käyttö on kuitenkin lisääntynyt muun muassa erilaisten yhteisöjen, verkostojen ja alueiden toiminnan kuvaamisessa.

Perinteinen innovaatiomalli on lineaarinen, jonka vaiheet etenevät peräkkäin: keksintö, innovaatio ja diffuusio⁵. Nykyisin innovaatioilla ei tarkoiteta pelkästään teknisiä tuotteisiin tai tuotantoon liittyviä parannuksia tai läpimurtoja, vaan ne tarkoittavat myös sellaisia ideoita tai toimintamalleja ja -tapoja, jotka voivat liittyä esimerkiksi palveluprosesseihin tai organisaatioon. Ns. rekursiivisessa innovaatiomallissa korostetaan teknologisten innovaatioiden ohella myös sosiaalisten innovaatioiden merkitystä. Suomessa aluekehittämiseen liittyvistä sosiaalisista innovaatioista on hyvänä esimerkkinä osaamiskeskusohjelma ja sen puitteissa tapahtuva osaamiskeskustoiminta⁶.

Innovaatioita on jaoteltu myös vaikutuksen tai jatkuvuuden mukaan. Innovaatiota kutsutaan radikaaliksi tai kumoukselliseksi silloin, kun tarkoitetaan teknologista läpimurtoa, ja innovaatio saa aikaan merkittäviä muutoksia tai kun se on suunnattu markkinoille, joita ei vielä ole. Konventionaalisella innovaatiolla tarkoitetaan totunnaisempaa uutuutta. Radikaalit innovaatiot ovat epäjatkuvia (epälineaarisia) eli innovaatiot ovat täysin uusia. Jatkuvat innovaatiot ovat puolestaan muutoksia jo olemassa olevaan tuotteeseen tai ideaan⁷.

Viestintäprosessin tavoitteena on tiedottaa uudesta ideasta, tuotteesta tai palvelusta sekä vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen. Termi disseminaatio merkitsee tulosten aktiivista levittämistä, mutta sitä on alettu käyttää myös laajemmasta prosessista, jossa disseminaation kohderyhmien kanssa toimitaan vuorovaikutuksellisesti jo innovaatioprosessin alusta lähtien.

Innovaatioprosessi voi olla pidempiaikainen prosessi, jossa ideoiden generointi ja uuden tiedon luonti johtavat uusiin tuotteisiin, pal-

⁵ *Diffuusio eli innovaatioiden leviäminen tarkoittaa esimerkiksi uuden tuotteen viemistä markkinoille ja sen vähittäistä yleistymistä. Leviämistä voidaan lähestyä myös muistakin näkökulmista muun muassa maantieteen tai sosiologian näkökulmasta. Keksintö saattaa edeltää laajaa perus- tai soveltavaa tutkimusta sekä kehitystyötä. Lineaarisen innovaatioketjumallin mukaan perus- ja soveltava tutkimus tuottavat tietoja ja ideoita, jotka muokataan kehittämistyön avulla mahdollisesti taloudellista hyötyä tuottaviksi keksinnöiksi ja innovaatioiksi.*

⁶ *Ks. lähemmin Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 13/2001, Osaamiskeskukset aluekehitystyössä.*

⁷ *Tuoteparannuksista käytetään myös termiä inkrementaalinen innovaatio eli pienten lisäysten kautta tapahtuvat tuoteinnovaatiot.*

veluihin ja prosesseihin⁸. Innovaatioprosessille on ominaista epävarmuus, riskit ja toimijoista riippumattomien satunnaisten tekijöiden vaikutus⁹.

Innovaatiojärjestelmä¹⁰ kuvaa tiedon käyttäjien ja tuottajien välisiä vuorovaikutuskenttää, jonka avulla luodaan edellytykset tuotteisiin, prosesseihin ja toimintatapoihin liittyvien kilpailukykyä parantavien innovaatioiden synnylle ja käyttöönotolle. Innovaatiojärjestelmän tasoja ovat muun muassa maakunnallinen, kansallinen ja kansainvälinen innovaatiojärjestelmä. EU:n perättäisiin tutkimuksen puiteohjelmiin kuuluvien innovaatioita edistävien erityisohjelmien avulla on saavutettu merkittävää kehitystä linkittämällä kansallisia innovaatiojärjestelmiä. Suomessa valtion tiede- ja teknologianeuvosto vastaa tiede- ja teknologiapolitiikan strategisesta kehityksestä ja koordinoinnista sekä koko kansallisesta innovaatiojärjestelmästä¹¹.

Euroopan komission mukaan¹² aluepolitiikka on tärkeä tie innovoinnin edistämiseksi. Euroopan aluekehitysrahasto edesauttaa innovointia rahoittamalla monia innovatiivisia toimia tai hankkeita, joilla tuetaan epäsuorasti innovatiivista toimintaa.

Lievosen ja Lemolan (2004, s. 15) mukaan alueellisella innovaatiopolitiikalla on erityisen tärkeä merkitys alueiden elinkeinorakenteen monipuolistamisessa, sillä innovaatiopolitiikan keinoilla voidaan edistää uusien tuotteiden, yritysten ja jopa uusien toimialojen syntymistä.

Alue- ja innovaatiopolitiikan välillä on sinänsä merkittävä arvoitus- ja painotusero, sillä aluepolitiikassa pyrkimyksenä on löytää keinoja, jotka kohentavat heikoimmin kehittyneiden alueiden asemaa. Valtakunnallinen innovaatiopolitiikka saattaa puolestaan voimistaa jo ennestään vahvimpia keskuksia verrattuna heikoimpiin alueisiin¹³.

⁸ *Innovaatioprosessista lähemmin muun muassa Hytönen & Kolehmäinen (2003).*

⁹ *Miettinen ym. (1999) s. 13.*

¹⁰ *Innovaatiojärjestelmän hallintaan liittyvistä tekijöistä lähemmin Männistö (2002).*

¹¹ *Euroopan yhteisöjen komissio, KOM (2003) 112, s. 14.*

Valtion tiede- ja teknologianeuvoston puheenjohtajana toimii pääministeri, ja siihen kuuluu seitsemän muuta ministeriä sekä kymmenen erilaisia innovaatioiden edustavaa jäsentä.

¹² *Emt., s. 16.*

¹³ *Ks. Lievonen ja Lemola (2004) s. 57.*

Innovatiivisten toimien alueellisilla ohjelmilla pyritään nimenomaan ehkäisemään alueiden välisten erojen kasvamista ottamalla käyttöön innovatiivisia keinoja jälkeen jääneillä alueilla.

2.1.1 SÄÄDÖSPERUSTA JA RAHOITUS

Komission tiedonannossa¹⁴ on annettu suuntaviivat Euroopan aluekehitysrahaston innovatiivisille toimille kaudella 2000–2006. Tiedonannossa on määritelty myös ohjelman lainsäädäntökehys ja rahoitusperusteet.

Rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1260/1999 artiklassa 22 täsmennetään muun muassa, että komission aloitteesta ja noudattaen asetuksessa lähemmin määritetyltä lausuntomenettelyä voidaan rahastoista rahoittaa innovatiivisia toimia, joilla edistetään tavoitteiden 1, 2 ja 3 mukaisten tukitoimien laadun parantamiseen tarkoitettujen innovatiivisten menetelmien ja käytäntöjen kehittämistä. Innovatiiviset toimet tulee panna täytäntöön yksinkertaisella, avoimella ja moitteettoman varainhoidon mukaisella tavalla.

EAKR:n innovatiivisten toimien määrärahojen vuotuinen määrä kaudeksi 2000–2006 on vahvistettu Berliinin Eurooppa-neuvostossa sovitut määrärahat huomioon ottaen ja vuosittain vahvistettujen talousarviomäärärahojen mukaisesti. Innovatiivisille toimille kaudeksi 2000–2006 laadittu talousarvio on asetuksen (EY) N:o 1260/1999 artiklassa 22 annettujen rajojen mukainen¹⁵. EU:n varaama kokonaisrahoitus innovatiivisille toimille on noin 400 miljoonaa euroa.

Innovatiivisten toimien alueellisille ohjelmille myönnetty yhteisön tuki vaihtelee 0,3 ja 3,0 miljoonan euron välillä. Yhteisörahoituksen määrä¹⁶ on yleensä 50 prosenttia alueilla, jotka kuuluvat kokonaan tai osittain tavoitteen 2 alueisiin. Tavoitteen 1 alueilla osärahoituksen määrä voi olla 80 % asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa, jotka

¹⁴ Euroopan yhteisöjen komissio, *Komission tiedonanto jäsenvaltioille, KOM (2001), 60–005, 31.1.2001.*

¹⁵ *Neuvoston asetusta (EY) N:o 1260/1999 rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä on muutettu asetuksilla (EY) N:o 1447/2001 ja (EY) N:o 1105/2003.*

¹⁶ *Euroopan yhteisöjen komissio, Komission tiedonanto jäsenvaltioille, KOM (2001), 60–005, 31.1.2001, luku IX, kohdat 51–53.*

ovat innovatiivisten toimien alalla erityisesti yhteisön etujen mukaisia. Tavoitteen 2 alueilla osarahoituksen määrä voi olla enintään 60 %. Enintään 6 % kokonaisvaroista voidaan myöntää kokemustenvaihtoon, alueiden välisten verkkojen luomiseen ja kilpailujen järjestämiseen. Loppuosa varoista on varattu innovatiivisten toimien alueellisten ohjelmien osarahoitukseen. Komission aloittamat teknisen avun toimenpiteet rahoitetaan asetuksen (EY) N:o 1260/1999 artiklan 23 mukaisesti.

Varoja myönnettäessä noudatetaan Euroopan unionin säännösten ja määräysten lisäksi kansallista lainsäädäntöä sekä varojen käyttöä koskevia muita ehtoja¹⁷. Rakennerahastolain mukaan toteuttajaviranomaisen tulee huolehtia siitä, että osoitetut määrärahat käytetään ohjelma-asiakirjan, sen täydennysosan sekä maakunnan yhteisöasiakirjan mukaisesti. Toteuttajaviranomaisella on myös ensisijainen vastuu myöntämiensä varojen valvonnasta ja tarkastuksesta.

Valtion vuoden 2004 talousarviossa määräraha innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen on budjetoitu momentille 26.98.62. Kaudelle 2000–2006 yhteisöaloitteen ja innovatiivisten toimien rahoituskehysvaltuutena on budjetoitu yhteensä 137,18 miljoonaa euroa, mikä on noin 15 % koko EAKR-rahoituskehysvaltuudesta. Sen loppuosa, noin 800 miljoonaa euroa, jakautuu tavoite 1 - ja 2 -ohjelmille.

2.1.2 OHJELMIEN TAVOITTEET

Innovatiivisten toimien tavoitteet ja lisäarvo liittyvät Euroopan unionin yleiseen strategiaan, jonka tavoitteena on Euroopan talouden kilpailukyvyyn vahvistaminen. Innovatiivisten toimien päätavoitteena on vaikuttaa Euroopan aluekehitysrahastosta osarahoitettavien tavoite 1 - ja 2 -ohjelmien tukitoimien laatuun. Innovatiivisista ohjelmista rahoitettavilla kehittämistoimilla on tarkoitus löytää alueiden kehittämiseen uusia ja tuloksekkaampia toimintatapoja, auttaa tehosta-

¹⁷ Muun muassa Komission asetus (EY) N:o 1159/2000 jäsenvaltioiden toteuttamasta rakennerahastojen tukitoimiin liittyvästä tiedotus- ja julkistamistoiminnasta sekä laki rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1353/1999, muutettu 1286/2000 ja 115/2003, jäljempänä rakennerahastolaki ja asetus rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1354/1999).

maan tavoiteohjelmien toimenpiteiden kohdentuvuutta ja vaikuttavuutta sekä kokeilla sellaisia toimenpiteitä, jotka esimerkiksi suuren riskin vuoksi eivät sovellu edellä mainittujen tavoiteohjelmien rahoituksen piiriin.

Innovatiivisilla toimilla pyritään alueellisella tasolla edistämään siirtymistä tietopohjaiseen talouteen ja yhteiskuntaan toteuttamalla parempaa tietoyhteiskuntapolitiikkaa sekä nopeuttamalla kilpailukykyä ja innovaatioita edistävää rakenneuudistusprosessia. Kaudella 2000–2006 tähdätään alueiden välisten erojen vähentämiseen helpottamalla kehityksessä jälkeen jääneiden alueiden tai rakennemuutosalueiden pääsyä osallisiksi tulevaisuuden alojen kokeiluvälineistä. Komission tavoitteena on luoda ohjelman kautta Euroopan aluekehitystä koskeva kokeilulaboratorio, jossa keskitytään aidosti innovatiivisiin toimiin. Edellisen kauden kahdeksan ensisijaisen aihealueen sijaan innovatiivisia toimia suunnataan kaudella 2000–2006 seuraaville kolmelle strategiselle aihealueelle:

1. Osaamiseen ja teknologiseen innovaatioon perustuva alueellinen talous: heikommassa asemassa olevien alueiden auttaminen teknologian tason nostamiseksi.
2. eEuropeRegio: tietoyhteiskunta aluekehityksen palveluksessa.
3. Alueellinen identiteetti ja kestävä kehitys: alueellisen koheesion ja kilpailukyvyyn edistäminen taloudellisen ja sosiaalisen sekä ympäristöön ja kulttuuriin liittyvän toiminnan integroidun lähestymistavan avulla.

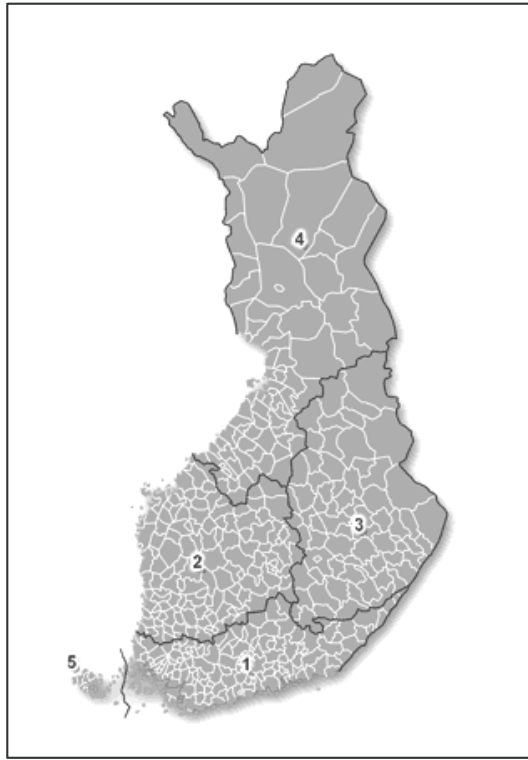
Aihealueiden keskittymisen lisäksi innovatiivisten toimien uuden sukupolven on tarkoitus kuulua kaudella 2000–2006 suoraan tavoitteiden 1 ja 2 alueiden alueviranomaisille, ja toimet kattavat aina koko alueen. Innovatiivisten toimien ohjelmia hallinnoidaan hallintoteknisesti ja rahoituksellisesti samalla tavoin kuin toiminnallisia ohjelmia¹⁸.

¹⁸ Euroopan parlamentti, Mietintöluonnos, 2000/0000(COS), 27.9.2000, s. 12.

2.1.3 OHJELMIEN TOIMINTALINJAT, RAHOITUS JA HALLINNOINTI

Komission hyväksymiä Manner-Suomen innovatiivisten toimien alueellisia ohjelmia toteutetaan seuraavilla neljällä ohjelma-alueella:

1. Etelä-Suomi Uusimaa, Itä-Uusimaa, Varsinais-Suomi, Kanta-Häme, Päijät-Häme, Kymenlaakso ja Etelä-Karjala
2. Länsi-Suomi Satakunta, Pirkanmaa, Keski-Suomi, Etelä-Pohjanmaa ja Pohjanmaa
3. Itä-Suomi Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala ja Kainuu
4. Pohjois-Suomi Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi.

Kuvio 1. Suomen ohjelma-alueet.

(Lähde: http://www.stat.fi/tk/tt/luokitukset/lk/suuralue_03_index.html)

Etelä-Suomen InnoELLI-ohjelman painopisteinä ovat logistiikka ja ympäristöteknologia. Ohjelman kokonaisrahoitus on 4,2 miljoonaa euroa (liite 1). Ohjelmasta rahoitetaan kolmea logistiikka- ja kahta ympäristöteknologiahanketta yhteensä neljällä miljoonalla eurolla. Teknisen tuen ja oheistoimenpiteiden osuus kokonaisrahoituksesta on 200 000 euroa. Ohjelman hallinto- ja maksuviranomaisena toimii Varsinais-Suomen liitto.

Länsi-Suomen WFA-INNO -ohjelman painopisteinä ovat alueellisen kilpailukykykonseptin kehittäminen sekä kilpailukykytiedon informaatiojärjestelmä ja palvelut yrityksille. Ohjelman kokonaisrahoitus on yhteensä kaksi miljoonaa euroa (liite 2). Rahoitusta on myönnetty kuudelle hankkeelle yhteensä 1,84 miljoonaa euroa. Tekniseen tukeen ja liitännäistoimiin on ohjattu 160 000 euroa. Ohjelman hallinto- ja maksuviranomaisena toimii Satakuntaliitto.

Itä-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelma (Modern Networked Periphery, MONEP) jakaantuu kahteen toimintalinjaan, jotka ovat ”Luonnonvarapohjainen talous tietoyhteiskunnassa” ja ”Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittyvät tietoverkot”. Ohjelmaa toteutetaan 12 eri hankkeella, joiden kokonaiskustannukset ovat noin 3,44 miljoonaa euroa. Tekniseen tukeen, oheistoimenpiteisiin ja ohjelman tutkimuspanokseen käytetään 553 710 euroa, joten ohjelman kokonaiskustannukset ovat yhteensä noin neljä miljoonaa euroa¹⁹ (liite 3). Ohjelman hallinto- ja maksuviranomaisena toimii Pohjois-Karjalan liitto.

Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman (Pohjoisen ulottuvuuden uusi vaihe) toimintalinjat ovat verkostojen kehittäminen ja innovaatioiden levittäminen, uudet langattomat ja muut sähköiset palvelut sekä palvelujen logistiikka. Ohjelmassa on yhteensä 20 hanketta. Sen kokonaisrahoitus on yhteensä 7,58 miljoonaa euroa (liite 4). Hankkeiden kokonaiskustannukset ovat noin 7,25 miljoonaa euroa²⁰. Tekniseen tukeen ja levittämishankkeeseen on ohjattu 335 000 euroa. Ohjelman hallinto- ja maksuviranomaisena toimii Pohjois-Pohjanmaan liitto.

Alkuperäisessä rahoituspäätöksessä Manner-Suomen ohjelmien kokonaisrahoitus oli yhteensä noin 16,4 miljoonaa euroa. Siitä Euroopan aluekehitysrahaston tuki oli noin 9 miljoonaa euroa, kansallinen julkinen rahoitus 6,4 miljoonaa euroa sekä yksityinen rahoitus 1 miljoonaa euroa.

Manner-Suomen ohjelmien hyväksytty rahoitussuunnitelma nousi noin 17,8 miljoonaa euroon. Rahoituspäätökseen verrattuna EAKR-rahoitus säilyi ennallaan, kansallisen julkisen rahoituksen määrä kasvoi 0,4 miljoonaa euroa sekä yksityisen rahoituksen määrä kasvoi 0,9 miljoonaa euroa.

Hankkeiden ohjausryhmiltä edellytetään raportointia hankkeiden edistymisestä joko neljännes- tai puolivuositain. Ohjelmien toimintaa johtavat ohjauskomiteat, jotka vastaavat ohjelmien täytäntöönpanon tehokkuudesta, seurannasta, laadusta ja arvioinnista. Ohjausko-

¹⁹ Alkuperäisen rahoituspäätöksen mukaan kokonaiskustannukset olivat 3,7 miljoonaa euroa. Lisäys johtuu ohjelman tutkimuspanoskustannuksista.

²⁰ Pohjois-Suomen ohjelman hankemäärä on lisääntynyt alkuperäisen rahoituspäätöksen jälkeen. Tämä nostaa jonkin verran rahoitettavia kokonaiskustannuksia. Alkuperäisen rahoituspäätöksen mukaan ne olivat noin 6,7 miljoonaa euroa.

mitteat asettaa sisäasiainministeriö ottaen huomioon alueen näkökulma ja asiantuntemus.

Ohjelmien toteutumisesta raportoidaan vuosittain komissiolle. Komissio esittelee Euroopan parlamentille, alueiden komitealle sekä talous- ja sosiaalikomitealle vuosikertomuksen EAKR:n innovatiivisten toimien täytäntöönpanosta ohjelmakaudella 2000–2006. Raportoivat tiedot perustuvat pääosin projektien ohjausryhmien ja alueellisten ohjauskomiteoiden suorittamaan seurantaan ja tekemiin arviointeihin. Tarkoituksena on lisäksi teettää ulkopuolisilla asiantuntijoilla ohjelmien jälkiarviointi.

Komissio on järjestänyt myös alueellisia innovaatioita koskevan kilpailun, jonka avulla pyrittiin tuomaan esiin innovatiivisimmat hankkeet. Alueita, joiden innovatiivisten toimien ohjelma on hyväksytty, pyydettiin antamaan yksityiskohtaiset tiedot innovatiivisimmasta hankkeestaan komissiolle 31. lokakuuta 2003 mennessä. Hankkeita arvioi tuomaristo, jonka puheenjohtajana oli Portugalin entinen pääministeri António Guterres. Palkinnot annettiin kunkin kolmen painopistean innovatiivisimmalle hankkeelle huhtikuussa 2004 pidetyssä alueiden komitean täysistunnossa. Suomesta kilpailuun osallistuneet hankkeet eivät päässeet palkintosijoille.

2.2 Tarkastuksen tavoite, kysymykset, rajaukset ja kriteerit

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka hyvin innovatiiviset toimet -ohjelmille asetetut tavoitteet on saavutettu ja kuinka hyvin ohjelmien erääksi tavoitteeksi asetettu pilottihankkeiden monistettavuus on toteutunut. Hankkeiden tuloksellisuuden arvioinnissa käytettiin soveltuvin osin vastaavia tulosmittareita ja menetelmiä kuin aikaisemmin EAKR-hanketarkastuksessa ja osaamiskeskustarkastuksessa.

Tarkastuskysymysten pohjana käytettiin osittain myös komission osarahoittamien ohjelmien seuraavia arviointiperusteita:

- Ehdotuksen laatu, varsinkin strategisen lähestymistavan selkeys, työohjelman tavoitteiden innovatiivinen luonne ja varojen keskittäminen rajalliseen määrään toimia.
- Mahdollinen vaikutus EAKR:sta osarahoitettavaan tavoite 1 - ja 2 -ohjelmiin.
- Ehdotuksen toteuttamiskelpoisuus ja johdonmukaisuus määriteltäviin tavoitteisiin ja myönnettyihin varoihin nähden.

- Arvioitu vaikutus tavoitteiden 1 ja 2 alueilla: vaikutus aluetalouden nykyaikaistumiseen ja monipuolistumiseen, pitkäaikaisten korkeatasoisten työpaikkojen luominen, parantunut suorituskyky muun muassa ympäristön kannalta yms.
- Yksityisen sektorin osuus ohjelman rahoituksesta.
- Alueellisen julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuden sitoutuminen ja laatu innovatiivisten toimien alueellisen ohjelman valmistelussa ja kyky saada mukaan muita alueellisia ja paikallisia toimijoita, erityisesti pk-yrityksiä.
- Yhteistyöjärjestelyt innovatiivisten toimien alueellisten ohjelmien valmistelusta ja täytäntöönpanosta vastaavien toimivaltainen alueviranomaisten ja EAKR:sta osarahoitettavista tavoite 1 - ja 2 -ohjelmista vastaavien viranomaisten kesken.
- Toimien arvioitu kestävyys sen jälkeen, kun innovatiivisten toimien alueellinen ohjelma on päättynyt.
- Tulosten siirrettävyys toisille alueille.
- Yhteisvaikutus ja yhteensopivuus muiden yhteisön politiikkojen kanssa, kuten tutkimus, tietoyhteiskunta, yritystoiminta, ympäristö, maaseudun kehittäminen (yhteinen maatalouspolitiikka), tasavertaiset mahdollisuudet ja kilpailu; ohjelmien yhteisvaikutus komission kaudelle 2000–2006 laatimien ohjelmien suuntaviivojen kanssa.

Tarkastuksen pääkysymyksiä olivat:

1. Kuinka innovatiivisten toimien alueellisten ohjelmien ja muiden aluekehitysohjelmien keskinäinen koordinointi hankevalinnassa ja rahoituksen kohdentamisessa on toteutettu sekä mitä mahdollista lisäarvoa innovatiivisten toimien ohjelmat ovat tuottaneet?
2. Millaisia tulosmittareita ohjelmahankkeiden arvioinnissa on käytetty?
3. Millainen on ohjelmahankkeiden jatkuvuus ja onko pilottiprojekteilte saatu alueellista monistettavuutta?

Pääkysymysten ohella tarkastuksessa selvitettiin alueellisten ohjelmien ja hankkeiden hallinnoinnin toimivuutta.

Tarkastus rajattiin ensi sijassa kohdistumaan Manner-Suomen alueellisissa ohjelmissa vuosina 2002–2003 toteutettuihin hankkeisiin.

Suunnitelman mukaan sellaisia olivat Etelä-Suomen ohjelman kaikki viisi hanketta ja Pohjois-Suomen ohjelmasta yhdeksän hanketta. Itä-Suomessa ohjelmaa toteutetaan vuosina 2002–2004 ja Länsi-Suomessa vuosina 2003–2004²¹. Tarkempi hanketarkastus rajattiin koskemaan yhteensä neljää hanketta. Pohjois-Suomen ohjelmasta valitut kaksi hanketta päättyivät vuoden 2003 loppuun mennessä. Etelä-Suomen ohjelman valitut kaksi hanketta päättyivät vasta keväällä 2004, joten tarkastuksen alkuperäistä rajausta vuoden 2003 loppuun mennessä päättyneisiin hankkeisiin jouduttiin muuttamaan Etelä-Suomen ohjelmasta valittujen yksittäisten hanketarkastusten osalta.

Itä- ja Länsi-Suomen ohjelmat ovat mukana tarkastuksessa Manner-Suomessa toteutettavien ohjelmien kokonaisarvioinnissa. Lisäksi kaikille ohjelmille tehtiin kysely, jossa selvitettiin hankkeille asetettuja tavoitteita ja saavutettuja tuloksia yleisellä tasolla vuoden 2003 lopun toteutuneen tilanteen mukaisesti.

2.3 Tarkastuksen aineistot ja menetelmät

Tarkastusaineistona käytettiin alueellisten ohjelmien ja hankkeiden asiakirjoja sekä Fimos-seurantarekisteriä. Lisäksi tietoja täydennettiin haastatteluilla sekä sisäasiainministeriön alueellisten ohjelmien yhdyshenkilöille, ohjelmavastaaville ja hankkeiden toteuttajille suunnatulla kyselyllä ja osallistumalla alueellisten ohjelmahankkeiden yhteistilaisuuksiin ja tutustumalla alan kirjallisuuteen.

Tarkastuksessa keskityttiin ohjelmien tuloksellisuuden näkökulmasta ohjelmien tuottaman lisäarvon selvittämiseen sekä ohjelmia hallinnoivien tahojen, sisäasiainministeriön ja maakunnan liittojen, suorittaman valvonnan ja seurannan arviointiin. Tulosraportoinnin arvioinnissa keskeisessä asemassa olivat käytetyt tulosmittarit ja niiden luotettavuus.

Tarkastuksesta laadittiin tarkastuskertomusluonnos, josta pyydettiin selitys sisäasiainministeriöltä ja lausunnot ohjelmien hallinnoinnista vastaavilta maakunnan liitoilta. Saadut selitys ja lausunnot (liitteet 6–10) on otettu huomioon lopullista tarkastuskertomusta laadittaessa.

²¹ *Tarkennetun aikataulun mukaan 1.1.2003–28.2.2005.*

Alueellisten ohjelmien hanketarkastukset (luku 3.2.3.1) Etelä-Suomen alueella (hankkeet 1 ja 2) on tehnyt ylitarkastaja Sulo Nousiainen ja Pohjois-Suomen alueella (hankkeet 3 ja 4) ylitarkastaja Osmo Halonen.

3. TARKASTUSHAVAINNOT

3.1 Alueellisten ohjelmien tavoitteet ja toteuttaminen

Innovatiivisten toimien ohjelmista rahoitettavilla kehittämistoimilla on tarkoitus löytää alueiden kehittämiseen uusia ja tuloksekkaampia toimintatapoja sekä auttaa tehostamaan tavoiteohjelmien toimenpiteiden kohdentuvuutta ja vaikuttavuutta. Ohjelmissa on tarkoitus kokeilla sellaisia tavoiteohjelmien rahoituksen piiriin soveltumattomia toimenpiteitä, joihin sisältyy suurehkoja riskejä.

Tarkastusvirasto katsoi tarkastuskertomuksessa 13/2001, että osaamiskeskusohjelmat ovat tukeneet alueellisesti tasapainoisempaa kehitystä ja taloudellista kasvua sekä vahvistaneet osaamiskeskus-seutujen osaamista. Samalla nähtiin osaamiskeskusohjelman edustavan aluepolitiikan terävintä kärkeä. Osaamiskeskusohjelmien toimintamalleja on edelleen sovellettu myös kansallisissa kaupunki- ja aluekeskusohjelmissa. Koska innovatiivisten toimien ohjelmien tavoitteet ovat paljolti samansuuntaisia edellä mainittujen ohjelmien kanssa, tarkastuksessa pyrittiin selvittämään, onko innovatiivisten toimien ohjelmien suuremmalla riskinotolla mahdollista tuottaa lisäarvoa aluepoliittisiin ohjelmiin.

Ohjelmien arvioimiseksi lähetettiin kysely kaikille neljän Manner-Suomen ohjelma-alueen ohjelmavastaaville²² sekä sisäasiainministeriön alueellisten ohjelmien yhdyshenkilöille. Heiltä kaikilta saatiin vastaus.

²² *Länsi-Suomessa ohjelma on käynnistynyt myöhemmin kuin muilla alueilla. Tämän johdosta ohjelmavastaavien vastausten osalta tarkastuksessa tehty arviointi perustuu pääosin kolmen muun ohjelman antamiin tietoihin.*

Hankekysely lähetettiin kaikkien 41 hankkeen hankevastaaville tai projektipäälliköille. Vastaukset saatiin yhteensä 32 hankkeesta eli näiden vastausten palautusprosentti oli 78²³.

Alueellisille ohjelmille on asetettu sekä määrällisiä että laadullisia tavoitteita. Määrällisinä tavoitteina ohjelmissa olivat muun muassa pilottihankkeiden määrä sekä uudet sovellukset, toimintatavat, menetelmät ja palvelut. Tavoitteiksi asetettiin lisäksi uusien mallien kehittäminen verkottumiseen ja kumppanuussuhteiden edistämiseen, hyvien käytäntöjen levittäminen ja monistaminen sekä uudet tavat hyväksikäyttää tietotekniikkaa palvelujen tuottamisessa.

3.1.1 ETELÄ-SUOMEN OHJELMA, INNOELLI

InnoELLI perustuu Etelä-Suomen maakuntien liittouman vuosille 2001–2004 hyväksymään toimintastrategiaan.

Ohjelman strateginen aihe on eEuropeRegio, tietoyhteiskunta aluekehityksen palveluksessa. Strategian mukaan yritystoiminnan kilpailukyvyyn lisäämiseksi on mielekästä kohdistaa alueen yhteiset toimet informaatioteknologiaan, logistiikkaan ja ympäristöteknoologiaan, jotka parhaiten vaikuttavat koko Etelä-Suomen menestymiseen.

InnoELLI-ohjelma pyrkii luomaan uudenlaista yhteistyötä erilaisen toimijoiden ja alueiden välille logistiikan ja ympäristötekniologian toimialoilla. Ohjelman avulla pyritään myös siirtämään alueen osaamiskeskustoissa ja voimakkaasti kehittyvillä alueilla syntyvää tietoa ja innovaatioita palvelemaan paremmin koko Etelä-Suomen alueen julkista ja yksityistä sektoria. Tavoitteiden toteuttamiseksi ohjelmassa hyödynnetään informaatiotekniologian mahdollisuuksia sekä kehitetään niitä edelleen.

InnoELLI-ohjelman keskeisiksi tavoitteiksi logistiikkasektorin kehittämisessä asetettiin:

- kehittää pk-yritysten lisäarvopalveluja logistiikkaketjujen osana,

²³ Kyselyyn vastasivat kaikki Etelä-Suomen ohjelman viisi hanketta, neljä Länsi-Suomen viidestä hankkeesta, kahdeksan Itä-Suomen 12 hankkeesta ja 15 Pohjois-Suomen 19 hankkeesta. Länsi-Suomen ja Pohjois-Suomen hankemäärät kasvoivat kyselyn jälkeen yhdellä, joten hankkeiden kokonaismäärä oli 43. Liitteessä 5 on hankkeiden lisäksi mainittu teknisen tuen sekä oheis- ja liitännäistoimenpiteiden hankenumerot.

- parantaa pk-yritysten kilpailukykyä lisäämällä osaamista ja tietoa sekä hyödyntämällä informaatioteknologiaa,
- luoda pilotteja, jotka yhdistävät erilaisia informaatiojärjestelmiä, ja
- kehittää julkista liikennettä harvaan asutuilla alueilla.

Ympäristöteknologiasektorin kehittämisessä asetettiin keskeisiksi tavoitteiksi:

- käyttää informaatioteknologiaa edistämään yritysten verkottumista,
- kehittää yritysten yhteistyötä tukemaan niiden kasvua,
- auttaa yrityksiä erikoistumaan ja kansainvälistymään, ja
- tehostaa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä.

InnoELLI-ohjelmaan saapui 23 rahoitushakemusta. Ohjelmasta rahoitettavien hankkeiden lukumäärä rajattiin pieneksi (3–6), mutta samalla edellytettiin, että hankkeen toteuttajia on usean maakunnan alueelta.

Ohjelmasta on rahoitettu kolmea ylimaakunnallista logistiikkaan ja kahta ympäristöteknologiaan liittyvää hanketta. Hankepäätökset on tehty kesäkuussa 2002.

1. Ohjelman logistiikkahankkeet:

- Logistiikan osaamisen laajentaminen liittouman alueella (LOLLI). Hankkeen kokonaisrahoitus on 1 600 000 euroa.
- Seutulogistiikalla elinvoimaa. Hankkeen kokonaisrahoitus on 500 750 euroa.
- Logistiikkaketjun kehittäminen pienivolyymisille, lämpösäädelyille elintarviketoimituksille. Hankkeen kokonaisrahoitus on 217 980 euroa.

2. Ohjelman ympäristöteknologiahankkeet:

- Tietoyhteiskunnan kehittämistä ja verkostoitumista edistävät ympäristöliiketoiminnan innovatiiviset toimet (InnoEnvi). Hankkeen kokonaisrahoitus on 1 400 000 euroa.
- Energia- ja ympäristöportaali sekä benchmarking-palvelut kuntien ja muiden rakennusten energia- ja ekotehokkuuden kehittämiseksi. Hankkeen kokonaisrahoitus on 280 000 euroa.

Etelä-Suomessa ohjelman hankkeiden toteutusaika oli suunnitelman mukaan vuoden 2003 loppuun. Ohjelmalle pyydettiin komissiolta

puoli vuotta lisääaikaa lähinnä sen vuoksi, että rahoituspäätöksiä voidaan tarvittaessa tarkistaa kevään 2004 aikana. Samalla varmistettiin kaikkien hanketietojen saanti ohjelman loppuraporttiin. Komissio hyväksyi pyynnön.

Taulukko 1. Etelä-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman vuosina 2002–2003 (2004) toteutettavien hankkeiden rahoitussuunnitelma, euroa.

Toimintalinja	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
1	1 059 990	529 995	234 000	307 000	187 745	2 318 730
2	840 000	420 000	407 500	12 500		1 680 000
Yhteensä	1 899 990	949 995	641 500	319 500	187 745	3 998 730
%	47,5	23,8	16,0	8,0	4,7	100

Tässä ohjelmassa on hankkeiden yksityisen rahoituksen osuus suhteellisen pieni verrattuna Itä- ja Pohjois-Suomen ohjelmiin. Hankkeittaiset rahoitussuunnitelmat ovat liitteessä 1.

Alueen ohjelmavastaaville suunnatun kyselyn mukaan logistiikka-hankkeiden tärkeimpiä tuloksia ovat:

- Vuosaaren sataman ja Helsinki-Vantaan lentoaseman logististen vaikutusten arviointi,
- LOLLI-hankkeessa kehitettyjen työkalujen soveltaminen alueiden, erityisesti seutukuntien, logistisen aseman arviointiin ja kehittämiseen,
- geoinformaatiojärjestelmien yhteensopivuuden ja sisällön päivityksen kehittäminen,
- yritysten sijoittautumispalvelua tukevien työkalujen kehittämisen ja laajentaminen tulevaisuudessa valtakunnalliselle tasolle, ja
- pienten kuljetusliikkeiden tukeminen verkostoliiketoiminnassa.

Ympäristöteknologia-hankkeiden käytännön tuloksia ovat:

- perusta Etelä-Suomen ympäristöyritysten ja alan muiden organisaatioiden verkostolle, jonka pohjalta syntyy uusia kehittämis- ja yhteistyöhankkeita,
- kattava alueellinen ympäristösektorin yritysrekisteri,

- innovatiivinen, ympäristöliiketoimintaa tehostava ympäristöportaali,
- jäsentynyt kokonaiskäsitys alueen ympäristösektorin toimijoiden osaamisesta, tuotteista ja palveluista,
- 5–7 vahvaa sektorikohtaista miniklusteria yritysverkoston sisältä, ja
- 4–5 miniklusteristrategiaa ja kehityssuunnitelmaa.

Ohjelman päätyttyä sen toteutuksesta teetetään ulkopuolinen arviointi.

3.1.2 LÄNSI-SUOMEN OHJELMA, WFA-INNO

Ohjelman strategisena tavoitteena on varmistaa Länsi-Suomen pysyminen teknologisen muutoksen eturintamassa kansainvälisesti vertailtuna. WFA-INNO -ohjelman ydin koostuu innovatiivisista hankkeista. Niillä käynnistetään ennakointi- ja yhteistyöprosessi, jonka avulla mahdollistetaan alueen yritysten kehityksen, aluetalouden kasvun ja elinkeinorakenteen uudistamiskyvyn edistyminen. Tavoitteena on luoda järjestelmä, jolla alueen yritys-elämää ja julkishallintoa voidaan tukea tuottamalla ajantasaista ja luotettavaa informaatiota teknologisesta kehityksestä sekä innovatiivisen toimintaympäristön asettamista vaatimuksista.

Toimenpiteiden perimmäisenä päämääränä on varmistaa aluetalouden kasvu ja työllisyyden parantuminen tulevaisuuden tärkeillä aloilla sekä luoda uusia työtilaisuuksia yritystoiminnan paremman kilpailukyvyn kautta ja lisäämällä yrittäjyyden tasa-arvoisia mahdollisuuksia ajasta ja etäisyyksistä riippumatta.

WFA-INNO -ohjelma kohdistuu komission määrittelemien suuntaviivojen mukaisesti valittuun kahteen strategiseen teemaan:

- osaamiseen ja teknologiseen innovaatioon perustuva alueellinen talous, ja
- eEuropaRegio: tietoyhteiskunta aluekehityksen palveluksessa.

Toimenpiteiden perusteella hankkeet on jaettu kahteen eri toimenpideosioon:

1. Alueellisen kilpailukykykonseptin kehittäminen
2. Kilpailukykytiedon informaatiojärjestelmä ja palvelut yrityksille.

Taulukko 2. Länsi-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman vuosina 2003–2004 (2005) toteutettavien hankkeiden rahoitussuunnitelma, euroa.

Toimenpide	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
1	710 000	532 500	177 500			1 420 000
2	210 000	157 500		52 500		420 000
Yhteensä	920 000	690 000	177 500	52 500		1 840 000
%	50,0	37,5	9,6	2,9		100

Rahoitussuunnitelman mukaan hankkeilla ei ole lainkaan yksityistä rahoitusta. Valtion rahoituksen osuus hankerahoituksesta on suuri verrattuna muihin ohjelmiin. Hankkeittaiset rahoitussuunnitelmat ovat liitteessä 2.

Länsi-Suomessa ohjelman toteutus oli tarkastuksen kyselyvaiheessa vielä alkuvaiheessa²⁴, joten ohjelmassa saavutettujen hankkeiden tulosten arviointi perustui kyselyssä saatuihin alustaviin tietoihin. Ohjelman kokonaisarviointiin ei ollut käytettävissä kyselyvaiheessa riittävästi tietoa. Ohjelman tuloksista teetetään ulkopuolinen arviointi heti ohjelma-ajan päättymisen jälkeen.

3.1.3 ITÄ-SUOMEN OHJELMA, MONEP

Modern Networked Periphery -ohjelmassa (MONEP) on 12 erillistä pilottihanketta. Pilottihankkeiden hakukierros järjestettiin 26.5.–28.6.2002. Se tuotti 48 hakemusta. Lisäksi huhtikuussa 2003 järjestettiin Itä-Suomen kehittämisorganisaatioille suunnattu kohdennettu hakukierros, joka tuotti neljä hakemusta.

Ohjelman tavoitteena on luoda puitteet ja mekanismit kokemusten vaihdolle sekä mahdollistaa yhteistoimintaa perinteisesti erillään toimivien tietoverkkoympäristöjen ja niiden toimijoiden välillä. Samanaikaisesti pyritään poistamaan perinteiset tietoyhteiskunnan hallinnolliset ja toiminnalliset sektorirajat. Taustalla on ajatus, että eri toimijoiden, asiantuntijoiden ja toimintasektoreiden yhteen saattami-

²⁴ Ensimmäiset rahoituspäätökset tehtiin 15.1.2004. Vuoden 2003 loppuun mennessä tärkeimpänä tavoitteena on ollut koota asiantuntijat innovaatioryhmiksi.

nen voi muodostaa puitteet uusille innovaatioille ja uudelle elämälle nykyaikaisilla verkostoituneilla syrjäseuduilla.

Itä-Suomen ohjelma jakaantuu kahteen toimintalinjaan:

1. Luonnonvarapohjainen talous tietoyhteiskunnassa
2. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittyvät tietoverkot.

Taulukko 3. Itä-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman vuosina 2002–2003 (2004) toteutettavien hankkeiden rahoitussuunnitelma, euroa.

Toimintalinja	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
1	1 346 608	87 663	34 591	32 000	252 398	1 753 260
2	1 222 400	84 274	33 139		345 687	1 685 500
Yhteensä	2 569 008	171 937	67 730	32 000	598 085	3 438 760
%	74,7	5,0	2,0	0,9	17,4	100

Rahoitussuunnitelman mukaan ohjelmassa EAKR-osuus hankerahoituksesta on selvästi korkein Manner-Suomen ohjelmista. Myös yksityisen rahoituksen osuus on suuri. Kansallisen julkisen rahoituksen osuus on puolestaan selvästi vähäisempi kuin muissa Manner-Suomen ohjelmissa. Hankkeittaiset rahoitussuunnitelmat ovat liitteessä 3.

Ensimmäinen toimintalinja etsii innovaatioita alueen luonnonvarapohjaisen tuotannon, sen liitännäiselinkeinojen ja ympäröivien yhteisöjen välillä. Toisen toimintalinjan tavoitteena ovat innovaatiot sosiaali- ja terveydenhuollon verkostoituneessa toimintaympäristössä. Molempia toimintalinjoja yhdistää informaatioyhteiskunta ja kansalaisten hyvinvointi sekä niihin liittyvät kilpailukykyä ylläpitävät yritystoimintainnovaatiot.

Itä-Suomessa kaikkien hankkeiden suunniteltu toteutusaika oli keväeseen 2004 saakka, joten kyselyvaiheessa pilotit olivat toteutusvaiheessa. Merkittävimmät tulokset arvioitiin vastausten mukaan liittyvän uusiin toimintamalleihin, teknologian uudelleen hyödyntämiseen ja teknologisiin innovaatioihin.

Itä-Suomen ohjelmalle tehdään ulkoinen arviointi.

3.1.4 POHJOIS-SUOMEN OHJELMA

Ohjelman (Pohjoisen ulottuvuuden uusi vaihe 2002–2003) tavoitteena oli tukea sellaisia hankkeita, joiden avulla etsitään uusia malleja

haja-asutusalueiden palvelutuotannon turvaamiseksi, erityisesti käyttäen hyväksi sähköisen palvelutuotannon ja tietoverkkojen mahdollisuuksia.

Ohjelma avattiin virallisesti maaliskuun alussa vuonna 2002. Ohjelmasta tiedotettiin valtalehdissä. Viikkoa ennen lehti-ilmoituksia avattiin internet-sivusto Pohjois-Pohjanmaan liiton sivuilla. Keski-Pohjanmaan ja Lapin liittojen sivuilta oli yhteydet inno-sivustolle.

Painopisteiksi asetettiin kansalaisten hyvinvointiin ja matkailuun liittyvät sovellukset sekä palvelut ja niiden kehittämistä tukevat hankkeet. Ohjelman hankkeilla tuli tavoitteen mukaan kehittää myös ns. palvelualustoja, joita sähköisten palvelujen tuottaminen tarvitsee.

Pohjois-Suomen ohjelman toimintalinjoiksi asetettiin:

1. Verkostojen kehittäminen ja innovaatioiden levittäminen

Tavoitteena²⁵:

- Edistää verkostojen sisäistä yhteistyötä ja koheesiota.
- Levittää ohjelman kautta syntyneitä malleja alueellisesti.

2. Uudet langattomat ja muut sähköiset palvelut

Tavoitteena:

- Kehittää uudentyypisiä kumppanuuteen perustuvia langattomia ja muita sähköisiä palveluita.
- Huomioida kunkin alueen palvelutuotannon erityispiirteet ja painottaa uudella tavalla yritysten, kuntien, valtion ja kolmannen sektorin palvelutuotannon kumppanuutta.
- Huomioida alueiden välinen kumppanuus.

3. Palvelujen logistiikka

Tavoitteena:

- Parantaa kansalaisten mahdollisuuksia käyttää verkkopalveluita niin, että palvelut ovat käytettävissä mahdollisimman vähällä vaivalla.
- Tukea sellaisten digitaalisten ja muiden palvelukeskusten perustamista, joiden tehtävänä on tuottaa elektronisia palveluita ja neuvoa palveluntuottajia ja käyttäjiä, ja joissa yhdistyy kiin-

²⁵ Ks. *Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelma. Pohjoisen ulottuvuuden uusi vaihe 2002–2003, Pohjois-Pohjanmaa - Keski-Pohjanmaa - Lappi. Ohjelma-asiakirja.*

teiden ja mobiilien verkkopalveluiden tuotanto sekä radio- ja tv-ohjelmien lähetystoiminta.

- Kokeilla täysin digitaalisia palvelukeskuksia.
- Edistää sellaisten elektronisten palveluiden tuotantoa, jotka eivät ole riippuvaisia siitä, millainen päätelaite käyttäjällä on.

Valittavien hankkeiden tuli toteuttaa ohjelman jonkin toimintalinjan tavoitteita sekä ohjelman yleisiä valintakriteerejä, joita olivat monipuolinen toteuttajakonsortio, hankkeen vuorovaikutteisuus ja monistettavuus. Rahoitettavien hankkeiden tuli tukea myös EU:n tavoiteohjelmien 1 ja 2 tavoitteita.

Hakuaika päättyi 15.4.2002. Hakemuksia tuli yhteensä 40. Niistä ohjelmaan valittiin alun pitäen 19²⁶ hanketta eli lukumääräisesti selvästi enemmän kuin muissa Manner-Suomen ohjelmissa. Myös ohjelman kokonaisrahoitus oli hyväksytyssä rahoitussuunnitelmassa suurempi kuin muilla alueilla.

Taulukko 4. Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman vuosina 2002–2004 toteutettavien hankkeiden rahoitussuunnitelma, euroa.

Toimintalinja	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
1	570 000	277 500	245 008	170 000	87 499	1 350 007
2	1 139 000	455 000	739 413	117 800	568 267	3 019 480
3	1 149 000	622 056	579 357	34 447	492 470	2 877 330
Yhteensä	2 858 000	1 354 556	1 563 778	322 247	1 148 236	7 246 817
%	39,4	18,7	21,6	4,5	15,8	100

Pohjois-Suomen ohjelman hankkeiden rahoitussuunnitelman mukainen EAKR-osuus on alle 40 % hankerahoituksesta (ks. liite 4), mikä on selvästi alhaisempi kuin muilla Manner-Suomessa toteutettavilla ohjelmilla.

Ohjelmasuunnitelman mukaan vuosina 2002–2003 toteutettavia ja vuoden 2003 loppuun mennessä päättyviä hankkeita oli Pohjois-

²⁶ Pohjois-Suomen ohjelman hankemäärä kasvoi tarkastuksen kuluessa yhteensä 20 hankkeeseen. Kokonaisrahoituksessa on huomioitu kaikki 20 hanketta.

Suomen ohjelmassa²⁷ yhteensä yhdeksän. Niistä oli toimintalinjan 2 mukaisia hankkeita viisi ja toimintalinjan 3 mukaisia hankkeita neljä.

Alueittain vuosina 2002–2003 toteutettaviksi suunnitellut hankkeet jakautuivat seuraavasti:

- Pohjois-Pohjanmaa 4 hanketta
- Keski-Pohjanmaa 1 hanke
- Lappi 4 hanketta.

Taulukko 5. Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman vuosina 2002–2003 toteutettavien hankkeiden rahoitussuunnitelma, euroa.

Toimintalinja	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
2	360 587	178 000	238 000	7 800	182 787	967 174
3	329 390	212 306	130 497	34 447	120 660	827 300
Yhteensä	689 977	390 306	368 497	42 247	303 447	1 794 474
%	38,5	21,7	20,5	2,4	16,9	100

Pohjois-Suomen vuoden 2003 loppuun mennessä päättyväksi kaavailtujen hankkeiden merkittävimmät EAKR- ja valtion rahoitusosuudet oli tarkoitus kohdistaa Lapin hankkeisiin²⁸.

²⁷ Muissa ohjelmissa vuoden 2003 loppuun mennessä päättyneitä hankkeita ei ollut.

²⁸ Kaikista Pohjois-Suomen ohjelman hankkeista eniten EAKR-rahoitusta kohdistettiin suunnitelmassa Octopus-toteutusohjelmalle (toimintalinja 2, Pohjois-Pohjanmaa, 478 000 euroa, suunniteltu toteutusaika 4.4.2002–30.6.2004). Tälle ohjelmalle kohdistettiin myös eniten kuntarahoitusta (329 000 euroa) ja yksityistä rahoitusta (228 000 euroa). Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman ohjauskomitea esitti syksyllä 2003 Octopus-hankkeen EU:n komission julkistamaan kilpailuun, jonka tarkoituksena oli esittää innovatiiviset toimet -ohjelmien parhaat innovatiiviset hankkeet. Hanke ei sijoittunut palkinnoille.

Kaikista ohjelman hankkeista eniten valtion rahoitusta kohdistettiin suunnitelmassa hankkeelle "Innovatiiviset hyvinvointipalvelut" (toimintalinja 3, Lappi, 191 750 euroa, suunniteltu toteutusaika 1.8.2002–31.7.2004) ja eniten muuta julkista rahoitusta kohdistettiin suunnitelmassa hankkeelle "Monikanavaisten yhteyksien palvelualusta" (toimintalinja 1, Pohjois-Pohjanmaa, 170 000 euroa, suunniteltu toteutusaika 1.6.2002–31.5.2004).

Vain alle 50 % vuoden 2003 loppuun mennessä päättyviksi suunnitelluista hankkeista toteutui suunnitelman mukaisessa aikataulussa. Päättyneistä neljästä hankkeesta kolme oli Lapista ja yksi Pohjois-Pohjanmaalta. Pohjois-Suomessa ohjelmalle tarvittiin Etelä-Suomen tavoin lisääntymistä. Syynä oli hankkeiden toteutuksen viivästyminen.

Pohjois-Suomen ohjelmalle asetetut mitattavat tavoitteet tulevat ohjelmavastaaville suunnatun kyselyn perusteella toteutumaan täysimääräisesti eli

- syntyy 5–6 pilottihanketta,
- kehitetään ja otetaan käyttöön 4–5 uutta sovellutusta,
- syntyy kaksi kansainvälisesti levitettävää sovellusta, ja
- perustetaan kaksi seutukunnallista palvelukeskusta.

Merkittävimmät tulokset Pohjois-Suomessa ovat hankevastaavan mukaan olleet yllä mainittujen tulosten lisäksi:

- hankeosaamisen lisääntyminen,
- ohjelman avulla hankkeiden toteutus on muuttunut ammattimaisemmaksi,
- eri toimijoiden välinen yhteistyö on parantunut,
- yksityinen sektori näkee EU-rahoitteiset hankkeet aikaisempaa vartenotettavampina yhteistyömahdollisuuksina, ja
- hankkeet toimivat referensseinä valtion toimintojen alueellistamisessa, jolloin hankkeiden välillinen työllistävä vaikutus on merkittävä.

Ohjelmasta tehdään ulkopuolinen arviointi. Sen suorittaa Lapin yliopiston ennakointi- ja arviointikeskus²⁹. Ohjelmasta on myös rahoitettu Innolevis-hanke, jonka tarkoituksena on levittää hankkeiden tuloksia.

²⁹ *Arvioinnin loppuraportin oli tarkoitus valmistua toukokuussa 2004. Useat hankkeet ovat hakeneet jatkoaikaa, joten ohjelman arviointi siirtyy vastaavasti. Loppuraportti ei ollut käytettävissä tarkastuskertomusluonnosta laadittaessa.*

3.2 Ohjelmien arviointi

3.2.1 HALLINNOINTI JA RAHOITUS

Euroopan parlamentin mukaan³⁰ onnistuneimmat ohjelmat perustuvat yksinkertaisiin ja tehokkaisiin menetelmiin. Euroopan parlamentti on pyytänyt jäsenvaltioita ryhtymään toimenpiteisiin kansallisella ja alueellisella tasolla hallintomenettelyjen yksinkertaistamiseksi ja tietojen yhtenäistämiseksi annettujen komission suositusten toteuttamiseksi.

Ohjelmien laatimisesta ovat vastanneet maakunnan liitot. Alueet ovat myös hakeneet ohjelman hyväksynnän suoraan komissiosta. Ohjelmien toimintaa ovat johtaneet ohjauskomiteat.

Sisäasiainministeriö on kiinnittänyt huomiota yhteistyö- ja verkostoitumiskysymyksiin asettaessaan alueelliset ohjauskomiteat. Niihin on nimitetty maakunnan liittojen ja kuntien edustajien lisäksi Tekesin ja SITRAn sekä alueellisten kauppakamarien, yrityssektorin ja sisäasiainministeriön edustajat. Ohjauskomiteat vastaavat ohjelmien hankkeiden tuloksellisuudesta seuraamalla alueensa ohjelman toteutusta sekä tekevät hankkeiden rahoituspäätökset. Alueiden edustajilla on ohjauskomiteoissa keskeinen rooli. Alueen ohjelmavastaava puolestaan on koordinoanut alueensa ohjelman hallinnointia ja toteutusta sekä verkottumista kansallisesti ja EU:n puitteissa. Hanketasolla hankevastaavat tai projektipäälliköt ovat vastanneet hankkeiden toteutumisesta.

3.2.2 ALUEELLISTEN OHJELMIEN SUHDE MUIHIN ALUEKEHITYSOHJELMIIN

Muiden aluekehitysohjelmien huomioiminen on tapahtunut hankevalmistelun yhteydessä. Ohjauskomitean jäsenet ovat yleensä olleet tietoisia muista aluekehitysohjelmissa ja ovat pyrkineet vaikuttamaan innovatiivisten toimien ohjelmien täydentävään rooliin suhteessa muihin ohjelmiin. Esimerkiksi Etelä-Suomen ohjelman suunnitteluun osallistuivat alueen osaamiskeskusten ja -keskittymien asiantuntijat.

³⁰ Euroopan parlamentti, Mietintöluonnos, 2003/2019(INI), 31.3.2003.

Etelä-Suomen ohjelma- ja hanketyössä alueen osaamiskeskukset ovat mukana yhteistyössä, ja ohjelmatyössä voidaan todeta syntyvän ylimaakunnallista toimintaa. Ohjelmaa on toteutettu myös yhteistyössä tavoite 2 -ohjelmakokonaisuuden kanssa.

Länsi-Suomessa osaamiskeskusohjelma on paperinvalmistusteknologian ja aluekeskusohjelma hyvinvointiteknologian kautta linkitetty pilotteihin. Länsi-Suomessa ohjelman toteutus oli tarkastushetkellä alussa, joten ohjelman tuloksia ja lisäarvoa suhteessa muihin aluekehitysohjelmiin ei ollut mahdollista arvioida. Ohjelman käynnistyminen on myös ollut suhteellisen hidasta. Alkuvaiheessa raportointi on ollut vähäistä. Käynnistämävaiheen ongelmat ovat liittyneet pääasiassa ohjelmatoiminnan uutuuteen. Tässä yhteydessä eri vaiheissa olevien alueellisten ohjelmien yhteistyötä tulisi entisestään lisätä.

Itä-Suomen ohjelman toimintalinjan 1 (Luonnonvarapohjainen tuotanto tietopohjaisessa taloudessa) pilotit eivät tarkastuksen perusteella kaikilta osin edusta täysin ohjelman yleistä luonnetta. Osa hankkeista sopisi paremmin toteutettavaksi esimerkiksi LEADER+ -yhteisöaloitteesta, sillä sen tarkoituksena on edistää paikallisen tason aktiivisuutta ja toiminnan kehittämistä etenkin maaseudulla, ja sen toimintalohkoina ovat myös innovatiiviset kehittämishankkeet, alueiden välinen yhteistyö ja verkostoituminen. Toisaalta toimintalinjan 1 hankkeissa on huomioitu strategian mukaisesti alueellinen identiteetti ja alueen ympäristöön liittyvä toiminta. Toimintalinjan 2 (Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittyvät tietoverkot) pilotit edustivat kuitenkin selkeämmin tavoitteen mukaista innovatiivisuutta ja aluekehityspotentiaalia. Toimintalinjan 2 hankkeissa verkostoituminen oli myös huomattavasti valmiimpaa kuin toimintalinjan 1 hankkeissa, joissa vasta tavoiteltiin verkostojen rakentamista. Toimintalinjan 1 hankkeissa toimijat eivät myöskään olleet vielä täysin selvillä, joten hankkeiden puitteet olivat kehittymättömät. Itä-Suomen ohjelman hankevalinnassa keskittyminen toimintalinjan 2 hankkeisiin olisi saattanut olla tuloksekkaampaa.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan selityksessä sisäasiainministeriö toteaa, että toimintalinjan 1 mukainen luonnonvarapohjainen tuotanto on tärkeässä roolissa Itä-Suomessa. Hankkeiden valinnassa alan modernisointi, innovatiivisuus ja uusien teknologisten ratkaisumallien käyttöönotto on tutkittu tarkkaan. Sisäasiainministeriön näkemyksen mukaan rahoitusmahdollisuudet LEADER+ -ohjelmassa ovat huomattavasti rajallisemmat kuin innovatiivisten toimien ohjelmissa. LEADER+ -ohjelmassa tuetaan myös paikallis-

lähtöisiä innovatiivisia pilotteja, mutta niiden luonne on erilainen. LEADER+ -ohjelmassa korostuvat toimintatavat, eivät niinkään tekniset innovatiiviset uudet ratkaisut.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan lausunnossa myös Pohjois-Karjalan liitto katsoo, että luonnonvarapilottien valinta ohjelmaan on perusteltua.

Alueellisille ohjelmavastaaville tehdyn kyselyn mukaan Itä-Suomen hankkeet arvioitiin valintavaiheessa keskeisillä kriteereillä, kuten ohjelmanmukaisuus ja odotetut tulokset, innovatiivisuus, toteutettavuus ja vaikuttavuus sekä vaikutukset tavoite 1 -ohjelmaan. Näiden kriteerien toteutumisesta seurataan ulkoisen arvioinnin avulla. Ohjelmaan on liitetty myös prosessi-arviointi³¹, jonka tulee tuottaa lisäarvoa kehittämistoimien ja rahoituksen kohdentamiselle sekä uusien ideoiden esiin nousemiselle. Lisäksi ohjelmassa tehdään erillinen arviointi ohjelman suhteesta ja vaikutuksista tavoite 1 -ohjelmaan. Tämän arvioinnin yhteydessä pyritään luomaan mekanismeja, joiden avulla parhaat käytänteet onnistutaan siirtämään tavoite 1 -ohjelmaan ja maakuntien aluekehitykseen.

Sisäasiainministeriön alueellisten ohjelmien yhdyshenkilöille tehdyn kyselyn mukaan Itä-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelmalle asetetut valintakriteerit ovat toteutuneet hyvin eikä ministeriö rahoittajan ominaisuudessa ole katsonut aiheelliseksi puuttua hankkeiden valintaan. Ohjelman katsotaan myös täydentävän pilottiluonteisuudellaan Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmaa sekä erityisesti Pohjois-Savossa osaamiskeskusohjelmaa.

Pohjois-Suomen ohjelman hankkeiden valinnan valmisteli maakunnan liittojen edustajien muodostama sihteeristö, jonka työn pohjalta ohjauskomitea teki päätökset. Hankevalinnassa huomioitiin yhteensovittaminen muun muassa osaamiskeskus- ja aluekeskusohjelman sekä tavoite 1 -ohjelman kanssa. Osa rahoitetuista hankkeista on ollut aluekeskusohjelmien ”hankesalkussa” (mm. eKoillis-Suomi ja Monikanavaisten yhteyksien palvelualusta). Lisäksi Oulun ja Rovaniemen osaamiskeskusohjelmien kautta on syntynyt useita rahoitettuja hankkeita (mm. Octopus ja Aurora Borealis Testausympäristö).

Aluekeskus- ja osaamiskeskusohjelmat ovat siis vaikuttaneet merkittävästi myös Pohjois-Suomen ohjelman rahoituspäätöksiin. Näiden ohjelmien ulkopuolelta ovat tulleet vain yritysvetoiset hankkeet,

³¹ *Arviointi tehdään 1.1.2003–30.11.2004. Sen suorittaa Teknillisen korkeakoulun Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus, YTK.*

kuten Lohipato-projekti (ks. luku 3.2.3.1 Hanketarkastus; Hanke 4). Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman tuomaa lisäarvoa aluekehitysohjelmiin on kuitenkin liian varhaista arvioida, sillä tarkastushetkellä suurin osa hankkeista oli vielä toteutusvaiheessa. Toinen kyselyvaiheessa oli jo jätetty kolme jatkohankehakemusta tavoiteohjelmiin, joten innovatiiviset toimet -ohjelma on luonut hyviä hankeaihoita, jotka mahdollisesti soveltuvat tavoiteohjelmien rahoituksen piiriin.

3.2.3 HANKKEIDEN ARVIOINTI

Tavoitteiden saavuttaminen ja tulosten mittaaminen

Hankevastaaville osoitetun kyselyn mukaan hankkeet ovat saavuttaneet asetetut tavoitteet hyvin³². Vastanneista 87,5 % ilmoitti, että tavoitteet on saavutettu³³, ja 12,5 % ilmoitti, että tavoitteet on saavutettu osittain. Yksikään vastaajista ei ilmoittanut, että asetettuja tavoitteita ei ole lainkaan saavutettu.

Hankkeet olivat asettaneet tulosmittareita vaihtelevasti. Vastauksen perusteella noin 47 % hankkeista oli asettanut tulosmittareita. Vähän yli puolella hankkeista ei ollut asetettuja mittareita tai niitä asetettiin vasta hankkeen kuluessa.

Hankkeet ovat seuranneet toimenpiteiden toteutumista ja raportoineet hankkeen etenemisestä puolen vuoden välein sekä maksatusten yhteydessä (kolmen kuukauden välein). Raportoinnissa on yleensä kuvattu tavoitteiden toteutumista silloinkin, kun tavoitteille ei ollut asetettu varsinaisia tulosmittareita.

Osa tavoitteista on vaikeasti mitattavia. Laadullisista tuloksista muun muassa sosiaaliset innovaatiot osoittautuvat ongelmallisiksi mitata. Sosiaaliset innovaatiot ovat usein yritysten välisiä³⁴ ja ne liittyvät esimerkiksi verkostojen sisäiseen yhteistyöhön. Osaltaan ne vaikuttavat ihmisten halukkuuteen elää ja työskennellä harvaan asutuilla alueilla. Kyselyn mukaan muutamien yksittäisten hankkeiden välille on kehittynyt yhteistyötä ja tämä on mainittu myös hankkei-

³² Tämä perustui vastaajien omaan näkemykseen. Tulosmittareiden käyttö osoittautui tarkastuksessa puutteelliseksi.

³³ Jos hanke oli kesken, huomioitiin kyselyhetken tavoitteiden saavuttamistaso.

³⁴ Esimerkiksi yritysverkostot, alueelliset klusterit ja teknologiakeskukset.

den tuloksena. Hankkeiden tuomaa lisäarvoa alueelliseen yhteistyöhön on kuitenkin vaikea mitata. Joka tapauksessa verkostoituminen on edesauttanut asiantuntemuksen liikkumista hankkeen ja alueen muiden asiantuntijoiden välillä.

Yleisesti hankkeiden indikaattorit ovat kohdistuneet panoksiin, tuotukseen ja vaikuttavuuteen. Keskeisimpiä mitattavia lyhyen aikavälin vaikuttavuuden indikaattoreita ovat olleet:

- yrityskontaktien määrä,
- toimijoiden määrä,
- uusien kehittämistoimenpiteiden määrä,
- kehitettyjen sovellusten määrä,
- toteutettujen tilaisuuksien määrä, ja
- tiedottamisen määrä.

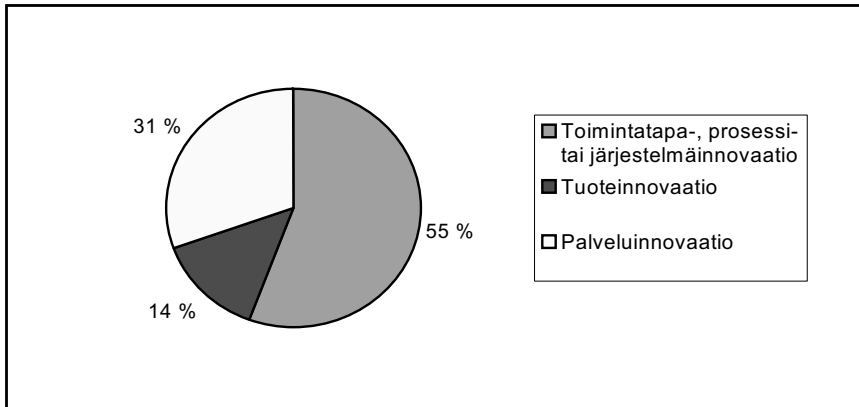
Hyvänä käytäntönä voidaan mainita Itä-Suomen Metsänomistajan verkkopalvelu -hankkeessa käytetty laadunvarmistustiimi, jonka yhtenä tehtävänä on ollut seurata hankkeen tavoitteiden saavuttamista. Mittareina ovat olleet aikataulussa ja budjetissa pysyminen sekä toteutuneet tavoitteet.

Muutamissa hankkeissa on testattu myös käyttäjätyytyväisyyttä, selvitetty prosessianalyysillä toiminnan sujuvuutta ja työprosessien muutoksia sekä teknisillä analyyseillä mitattu kehitettyjen laitteiden tai toimintojen ominaisuuksia.

Hankkeiden ympäristövaikutuksia, työpaikkoja ja yritysten lukumäärää sekä yritysten liikevaihdon kasvua koskevat vaikutukset näkyvät kyselyn mukaan vasta pitkällä aikavälillä.

Innovaatiot

Kyselyn perusteella pääosa eli noin 55 % hankkeissa kehitetyistä tai kehitettävistä innovaatioista liittyy toimintatapaan, prosessiin tai järjestelmään. Varsinaisia teknisiä tuotteita tai palveluja on kehitetty tai kehitetään selvästi vähemmän. Tuoteinnovaatioiden osuudeksi hankkeista ilmoittivat noin 14 % ja palveluinnovaatioiden osuudeksi noin 31 % kaikista kehitettävistä innovaatioista. Vähän yli puolet (noin 53 %) innovaatioista perustui aikaisempaan tuotteeseen tai toimintatapaan. Uusien innovaatioiden osuus on siten noin 47 % kaikista hankkeissa kehitettävistä innovaatioista.

Kuvio 2. Hankkeissa kehitetyt tai kehitettävät innovaatiot tyypeittäin.

Hankkeissa kehitetyistä tai kehitettävistä innovaatioista suurin osa on luonteeltaan sosiaalisia innovaatiota eli innovaatioihin liittyy joko organisaatioiden välisiä verkostoja, uusia palveluja, uusia palveluntuotantomalleja tai uusia työtapoja.

Hyvinä esimerkkeinä aivan uusista toiminta- ja työtavoista sekä palveluntuotantomalleista ovat Itä-Suomen Tikka Multicast - ja Palvelumallit-projekteissa kehitetyt uudet toimintamallit nykyisille työprosesseille terveydenhuollossa. Ensiksi mainitussa hankkeessa voidaan tietovirta välittää Multicast-tekniikan avulla useisiin vastaanottopisteisiin samanaikaisesti kuluttamatta kuitenkaan enempää verkkokapasiteettia kuin yhteen paikkaan välitetty tietovirta vaatisi. Tekniikkaa voidaan hyödyntää muun muassa lähettämällä reaaliaikaista leikkauskuvaa, jolloin voidaan tehdä konsultaatiota olematta henkilökohtaisesti paikan päällä. Samalla voidaan seurata myös salitilannetta resurssien hallinnan kannalta.

Palvelumallit-hankkeessa on kehitetty liikuteltava yksikkö, jolla voidaan testata terveyskeskuksissa digitaalisia toimintoja, ennen kuin varsinaisia digitaalisia laitteita hankitaan. Hankkeessa innovatiivisuutta on uusien toimintamallien ohella tiedon hankintatapa.

Sosiaalisiin innovaatioihin liittyvästä verkostojen muodostumisesta ja uudeltaisesta organisoinnista voidaan mainita Etelä-Suomen InnoEnvi-hankkeessa toteutettu alan verkostoitumisessa sovellettu uudenvuoden lähestymistapa. Kuudelle eri ympäristösektorille rakennettujen miniklustereiden kärkiyrityksiä palvelee ja niiden toiminnas-

ta hyötyy joukko yrityksiä, jotka ovat järjestäytyneet monitasoiseksi verkostoksi.

Uusista palveluista esimerkkeinä voidaan mainita Itä-Suomen Metsänomistajan verkkopalvelu -hankkeessa kehitetty riippumatonta yksityismetsätaloutta palveleva verkkometsäsuunnitelmapalvelu sekä Pohjois-Suomen Aurora Borealis Testausympäristö -projektissa kehitetty revontulihälytysjärjestelmä. Kumpaakaan palvelua ei ole ollut aikaisemmin tarjolla. Hankkeissa on hyödynnetty olemassa olevia ratkaisuja räätälöimällä ja kehittämällä niitä tarpeita vastaaviksi uusiksi palvelukonsepteiksi.

Rahoituksen toteutuminen

Rahoitus on toteutunut kyselyn mukaan pääosin suunnitellusti. Yli 65 % vastaajista ilmoitti, että toistaiseksi rahoitus on toteutunut suunnitelman mukaisesti, mutta lopulliseen toteutumiseen liittyi myös varauksia, sillä suurin osa hankkeista oli kyselyhetkellä vielä kesken. Noin 34 % vastaajista ilmoitti, että rahoitus ei ole toteutunut tai ei tule toteutumaan suunnitelman mukaisesti. Vastausten perusteella rahoituksen toteutuminen tulee poikkeamaan selvästi rahoitus-suunnitelmasta. Rahoitukseen liittyviä ongelmia käsitellään lähemmin luvussa 3.3.

Yhteistyötahot

Hankeilla on ollut runsaasti yhteistyötä sekä alueellisella, kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Lähes kaikilla (97 %:lla) kyselyyn vastanneista hankkeista oli alueellisia yhteistyötahoja. Vastaajista yli 78 %:lla oli kansallisia ja 50 %:lla kansainvälisiä yhteistyötahoja.

Hankevastaavat ovat kokeneet positiivisena, että ohjelman kautta on saatu luotua yhteistyösuhteita eri sektoreiden toimijoiden välillä. Hankkeiden myötä myös poliittiset ja hallinnolliset päättäjät ovat sitoutuneet alueensa toiminnan kehittämiseen. Komission tavoite, että toimivaltaiset alueviranomaiset osallistuisivat innovatiivisiin toimiin mahdollisimman aktiivisesti EAKR:sta osarahoitettavien tavoite 1 - ja 2 -ohjelmien tapaan, näyttää toteutuneen hyvin.

Raportointi ja tiedotus

Hankevastaavat ovat pitäneet raportointivelvollisuutta melko vaativana. Erityisesti hankkeissa, joissa on useita toimijoita, raportointi on vaatinut resursseja sekä osaamista eri toimialoilta. Taloushallinnosta hankkeet ovat kaivanneet enemmän opastusta ja ohjeistusta. Tähän on kiinnitetty huomiota myös Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman väliraportissa³⁵. Etelä-Suomen ohjelmassa järjestettiin koulutusta kustannusten tukikelpoisuudesta sekä hankinnoista ja niiden kilpailuttamisesta. Koulutus järjestettiin rahoituspäätösten tekemisen jälkeen ja ministeriö osallistui sen toteuttamiseen.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan lausunnossa Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että Pohjois-Suomen ohjelmassa järjestettiin taloushallinnon koulutuspäivä 19.9.2002. Myös sen jälkeen kaikissa hankkeiden yhteistilaisuuksissa on käsitelty taloushallintoon liittyviä kysymyksiä.

Tiedottaminen on tapahtunut suunnitelman mukaisesti. Yleisesti hankkeet ovat tiedottaneet internet-sivuilla, erilaisissa hanketapaamisissa, seminaareissa (myös kansainvälisissä) sekä yhteistyökumppanien tapaamisissa. Eräisiin hankkeisiin on liittynyt myös kirjallista julkaisutoimintaa. Hankkeet ovat saaneet julkisuutta lisäksi television ja aikakauslehtien kautta. Ohjelman yhtenä merkittävänä positiivisena seikkana hankevastaavat pitivät ohjelman kykyä tuoda hanke julkisuuteen.

Tiedottaminen on lisännyt informaatiota käynnissä olevista hankkeista ja niiden sisällöistä. Hankkeet ovat kokeneet saaneensa tiedottamisestaan myös positiivista, kannustavaa palautetta. Tiedottamisessa ei ole aina huomioitu ohjelma- ja EU-tunnuksia sekä mainintaa, mihin ohjelmakokonaisuuteen hanke liittyy ja mistä EU-ohjelmasta pääasiallinen rahoitus tulee. Tiedotusvälineet eivät ole niinkään kiinnostuneita ohjelmasta kuin hankkeissa saaduista tuloksista. Ohjelman saama julkisuus on toteutunut lähinnä hankkeiden kautta.

³⁵ *Lapin yliopisto, Pohjois-Suomen ennakointi- ja arviointikeskus, Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelma, Väliraportti II.*

Tulosten monistettavuus ja siirrettävyys

Tuettavissa hankkeissa kehitettäviä sovelluksia, palveluja ja malleja edellytettiin voitavan ottaa laajempaan käyttöön. Kyselyn perusteella tavoite on saavutettu hyvin, sillä yli 96 % hankevastaavista ilmoitti, että hankkeissa saavutetut tai saavutettavat tulokset ovat siirrettävissä tai monistettavissa muualle.

Vastauksissa korostettiin hankkeiden tulosten tai innovaation monistamista, eikä niinkään hankkeiden monistamista. Tällä tarkoitettiin sitä, että hankkeissa kehitettyä tuotetta voidaan tuottaa ja siirtää laajempaan käyttöön, mutta itse hanketta ei ole syytä toistaa muualla. Ohjelmaan valitut hankkeet ovat erityyppisiä, joten päällekkäisyyksiä ei ole syntynyt.

3.2.3.1 HANKETARKASTUS

Hanketarkastuksessa tarkastettiin valittujen hankkeiden hallinnon järjestämistä, rahoitus- ja tulostavoitteiden toteutumista, käytettyjen tulosmittareiden toimivuutta sekä hankkeiden mahdollista jatkuvuutta ja monistettavuutta.

Etelä-Suomen ohjelmasta valittiin tarkastuskohteiksi:

- Logistiikan osaamisen laajentaminen liittouma alueella, LOLLI ja
- Tietoyhteiskunnan kehittymistä ja verkostoitumista edistävät ympäristöliiketoiminnan innovatiiviset toimet, InnoEnvi.

Hankevalinnan perusteena oli hankkeiden suhteellisen suuri koko (yhteisrahoitus kolme miljoonaa euroa) ja hankkeiden selkeä kytkeytyminen maakuntien liittouman käynnissä olevaan aluerakennustyöhön ja uuden toimintastrategian valmisteluun. Ohjelman hankevalinnan keskeisinä kriteereinä oli logistiikan ja ympäristötekniikan kehittäminen. Tarkastuskohteiksi valituista hankkeista logistiikan kehittämistä edustaa LOLLI-hanke ja ympäristötekniikan kehittämistä InnoEnvi-hanke. Molemmat hankkeet olivat edenneet suunnitellulla tavalla, tosin tavoitteeksi asetetusta aikataulusta hieman myöhässä.

Pohjois-Suomen ohjelmasta valittiin tarkastuskohteiksi:

- Lohipato-projekti ja
- Vanhusten hyvinvoinnin tukijärjestelmä Itä-Lappiin, VANTUKI.

Pohjois-Suomessa oli yhteensä neljä ennen 31.12.2003 päättynyttä hanketta. Niistä valittiin hanketarkastukseen kaksi. Lohipato-projekti edusti maakunnista Pohjois-Pohjanmaata, toimintalinjaa 2 ja toimenpidekokonaisuutta 2.1 eli uudet langattomat ja muut sähköiset palvelut, palvelutuotannon kumppanuus. VANTUKI-hanke edusti maakunnista Lappia, toimintalinjaa 3 ja toimenpidekokonaisuutta 3.1 eli palveluiden logistiikka, alueelliset palvelukeskukset. Toimintalinjan 1 mukaiset hankkeet oli suunniteltu päättyväksi vuoden 2004 aikana.

Hanke 1: Logistiikan osaamisen laajentaminen liittouman alueella, (LOLLI, hankenumero 106662)

Hankekuvaus

Hanke koostuu neljästä työpaketista ja niitä syventävistä piloteista. Ensimmäisessä työpaketissa kehitetään pienten ja keskisuurten logistiikkayritysten toimintaedellytyksiä verkkoliikenneympäristössä ja toisessa logistiikkapalvelujen tietojärjestelmäinfrastruktuuria paikkatietoa sisältävien tietojärjestelmien ja ns. alueportaalien muodossa. Kolmas työpaketti käsittelee logistiikan kehitysnäkymiä koko liittouman alueella ja neljäs sitoo työpaketit ja pilotit yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Tavoitekuvaus

Hankkeen tavoitteena on ollut:

- synnyttää uudenlaista ylimaakunnallista yhteistyötä ja siirtää osaamista osaamiskeskittymistä myös maakuntiin,
- tarkastella logistiikan kehitystrendien ja muuttuvien materiaallivirtojen tarjoamia mahdollisuuksia tuottaa eri alueilla niitä palvelevia ja elinvoimaisia logistiikkapalveluja, sekä
- luoda logistiikkapalvelujen kehittämiseksi ja sitä kautta uusille logistiikkaintensiivisille liiketoiminnoille toimintaedellytyksiä

myös varsinaisten kasvukeskittymien ulkopuolella soveltamalla uusimpia teknologisia ratkaisuja.

Hankkeen rahoitus

Hankkeen rahoituspäätöksen mukainen kustannusarvio jakautuu taulukon 6 mukaisesti. Palkkakustannusten ja ostopalveluiden osuus hankkeen rahoituspäätöksen mukaisesta 1 600 000 euron kustannusarviosta on 78 %, kone- ja laitehankintojen osuus 9 % sekä matka- ja muiden kulujen osuus 9 %. Toimisto- ja vuokratkustannusten osuus on 4 %.

Taulukko 6. LOLLI-hankkeen kustannusarvio, euroa.

Menolaji	Yhteensä
Palkkakulut ja henkilöstösivukulut	546 480
Matkakulut	67 120
Ostopalvelut	697 900
Koneiden ja laitteiden hankintamenot	142 000
Toimisto- ja vuokratkustannukset	59 300
Luontoissuoritukset	15 000
Muut menot	72 200
Bruttokustannukset yhteensä	1 600 000
Tulot	0
Nettokustannukset yhteensä	1 600 000

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri)

Fimos-seurantarekisterissä hankkeesta esitetyt kustannusarvio- ja rahoitussuunnitelmatiedot poikkeavat toisistaan. Hankkeen rahoitussuunnitelma on 75 000 euroa suurempi kuin kustannusarvio. Tähän ylimääräiseen varaukseen ei kuitenkaan saatu rahoitusta. Tarkastuksen kuluessa hankkeen toteuttajat ilmoittivat korjaavansa rahoitussuunnitelmatiedot Fimos-seurantarekisteriin.

**Taulukko 7. LOLLI-hankkeen rahoitussuunnitelma,
euroa.**

Rahoituslähde	2002	2003	Yhteensä
Kokonaisrahoitus	536 375	1 138 625	1 675 000
Julkinen rahoitus yht.	441 875	929 125	1 371 000
EU	229 400	495 600	725 000
Kans. julk. rahoitus	212 475	433 525	646 000
Valtio	122 200	240 300	362 500
Kunta	37 050	83 950	121 000
Muu julk. rahoitus	53 225	109 275	162 500
Muu rahoitus yht.	94 500	209 500	304 000
Yksityinen	40 000	110 000	150 000
Tulorahoitus	54 500	99 500	154 000

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri, tilanne 7.5.2004)

Rahoituspäätöksen mukaisesta 1 600 000 euron kokonaisrahoituksesta EAKR:n osuus on 45,3 %. Loppuosa muodostuu kansallisesta julkisesta rahoituksesta (46,0 %) sekä yksityisestä ja tulorahoituksesta (8,7 %).

Hankkeen toteutus

Hankkeen toteutukseen ovat osallistuneet Culminatum Ltd Oy / Uudenmaan osaamiskeskus, Kymenlaakson ammattikorkeakoulu Oy, Kaakkois-Suomen osaamiskeskus, ICT Turku Oy, Varsinais-Suomen osaamiskeskus, VTT Rakennus- ja yhdyskuntatekniikka ja EKES-kuntayhtymä³⁶ sekä joukko muita organisaatioita toteuttajien ali-hankkijoina ja yhteistyökumppaneina.

Hankkeen suunniteltu aikataulu oli 29.4.2002–31.12.2003. Hankkeelle myönnettiin jatkoaikaa 31.3.2004 asti, johon mennessä se myös toteutui.

Hankkeen maksatustilanne oli Fimos-seurantarekisterin mukaan 7.5.2004:

³⁶ EKES-alue (Hausjärvi, Hyvinkää, Loppi ja Riihimäki).

Taulukko 8. LOLLI-hankkeen rahoitustietojen yhteenveto, euroa.

Rahoituslähde	Varaukset	Sitou- mukset	Maksa- tukset	Varauk- set, maksa- tukset	Sitou- mukset, maksa- tukset
Kokonaisrahoitus	1 600 000	1 600 000	1 063 538	536 462	536 462
Julkinen rahoitus yht.	1 461 250	1 461 250	938 561	522 689	522 689
EU	725 000	725 000	495 912	229 088	229 088
Kans. julk. rahoitus	736 250	736 250	442 649	293 601	293 601
Valtio	362 500	362 500	250 360	112 140	112 140
Kunta	121 000	121 000	108 553	12 447	12 447
Muu julk. rahoitus	252 750	252 750	83 736	169 014	169 014
Muu rahoitus yht.	138 750	138 750	124 977	13 773	13 773
Yksityinen	138 750	138 750	124 977	13 773	13 773
Kansallinen laina	0	0	0	0	0
EIB	0	0	0	0	0
Tulorahoitus	0	0	0	0	0

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri, tilanne 7.5.2004)

Hanketarkastuksen yhteydessä todettiin kustannusten jäävän noin 4 prosenttia hyväksytyä kustannusarviota pienemmäksi.

Tulokset

LOLLI-logistiikkahanke on tuottanut useita koko Etelä-Suomen maakuntien liittouman (ELLI) aluetta koskevia selvityksiä ja raportteja logistiikan mahdollisuuksista. Hankkeen tuottamaa aineistoa voidaan hyödyntää käynnissä olevassa Etelä-Suomen aluerakenne 2030 -työssä sekä vuosille 2005–2008 laadittavassa alueen toimintastrategiassa.

LOLLI-hankkeen eri työpakettien ja pilottien tuloksena on saavutettu muun muassa seuraavaa:

- Kotkan Kuljetusosuuskunnalle on toteutettu uuden sukupolven kuljetustilaus- ja ajovälitysjärjestelmä, johon sähköisten tilausten ja ajoneuvopäätteillä tapahtuvan ajovälityksen lisäksi kuuluvat kuljetusten seuranta, raportointi ja sähköinen laskutus. Uuden järjestelmän avulla kaikkia toiminnan osapuolia voidaan palvella sähköisesti. Asiakkaat voivat tilata kuljetuspalveluita internetin kautta. Tämä lisää tiedon käsittelyn nopeutta

ja joustavuutta. Tehokkuuden myötä syntyy myös kustannussäästöjä logistisessa prosessissa.

- Logistisia järjestelmäsovelluksia toimittavien tahojen (Sentera Suomi Oy ja Prolosoft Oy) välille on rakennettu uusia yhteistoimintasuhteita.
- Paikkatietojärjestelmien ”arkkitehtuuria”, integrointia ja ylläpitokäytäntöjä on kehitetty yhdessä kuntien viranomaisten, maakunnan liittojen ja ympäristöviranomaisten kanssa.
- Yritysten sijoittautumispalvelua tukevien järjestelmien kehitys on saatettu valtakunnallisen TE-keskusten, työvoimatoimistojen, kuntien ja alueellisten innovaatio toimijoiden Alueelliset sijoittumis- ja verkostoitumispalvelut -hankkeen (SIVE) työryhmän sekä Invest in Finland Bureau'n käyttöön.
- LOLLI-hankkeessa toteutetun Varsinais-Suomen kaavakartaston kehittämiseen ja toteuttamiseen on osallistunut edustajia ICT Turku Oy:stä, Turun yliopiston maantieteen laitokselta sekä Varsinais-Suomen liitosta. Alueen kunnat sekä Varsinais-Suomen liitto ovat toimittaneet kaava-aineistojaan palvelun sisällöksi. Kaavakartaston ensimmäinen koeversio on Lounaispaikan karttapalveluissa. Kaavakartaston käytännön kehittäminen aloitettiin syksyllä 2002. Kevätkaudella 2003 oli vuorossa kaava-aineistojen keruu valituista lähteistä. Kartaston ensimmäinen versio ei kaavoitustilanteesta johtuen vielä sisällä kaikkia niitä aineistoja, jotka tulevat sisällyttämään lopulliseen versioon. Kaavakartasto on myös pilottiluonteensa mukaisesti alueeltaan suppea, mutta kehitystyötä on tehty siten, että mikäli palvelu koetaan tarpeelliseksi, sitä on mahdollista laajentaa alueellisesti, tarpeen mukaan koko maakunnan alueelle.
- Hyvinkään–Riihimäen talousaluetta koskevan osion lopputuotoksena on syntynyt muun muassa talousalueen logistiikkastrategia vuosille 2004–2006, alueen jalostavan logistiikkakeskuksen konseptisuunnitelma sekä alustava hankesuunnitelma logistiikkakeskuksen käynnistämiseksi. Hanke jatkuu tulosten käytäntöön viemisenä, mikä vahvistaa seudun logistista roolia, edistää logistiikkayritysten liiketoiminnan kehittymistä sekä tehostaa seudun yritysten logistisia toimintoja.
- Hanke on osaltaan edesauttanut Uudenmaan osaamiskeskuksen logistiikan osaamisalan toiminnan käynnistämistä ottamalla se mukaan hankkeen toimijaksi.
- VTT on hankkeen kautta saatu mukaan maakunnalliseen kehittämistyöhön.

LOLLI-hankkeen eri työpakettien ja pilottien tärkeimpinä tuloksina voidaan pitää:

- parannuksia geoinformaatiojärjestelmien yhteensopivuudessa ja sisällössä,
- yritysten sijoittautumispalvelua tukevien työkalujen kehittämistä ja laajentamista tulevaisuudessa valtakunnalliselle tasolle,
- kehitettyjen työkalujen soveltamista alueiden, erityisesti seutukuntien logistisen aseman arviointiin ja kehittämiseen,
- Vuosaaren sataman ja Helsinki-Vantaan lentoaseman logististen vaikutusten arviointia, ja
- kuljetushallintajärjestelmää pienille kuljetusliikkeille.

Kokonaisuutena hanke ei ole siirrettävissä tai monistettavissa muualle, mutta sen sijaan useiden osahankkeiden toimintatavat ja tulokset ovat siirrettävissä tai monistettavissa.

LOLLI-hankkeen päätyttyä seuraaville osakokonaisuuksille on suunnitteilla jatkohankkeita:

- yritysten sijoittumispalveluja tukevat tietojärjestelmät,
- paikkatietojärjestelmien hyödyntäminen aluekehityksessä ja logistisissa palveluissa,
- kunnan tai alueen logistisen aseman arvioinnin menetelmät ja työkalut,
- pienten logistiikkayritysten tietotekniset järjestelmät, ja
- Vuosaaren sataman ja Helsinki-Vantaan lentoaseman logistiikka-akselin kehittäminen sekä Hanko–Rostock -yhteyden hyödyntäminen.

Hanke 2: Tietoyhteiskunnan kehittymistä ja verkostoitumista edistävät ympäristöliiketoiminnan innovatiiviset toimet, (InnoEnvi, hankenumero 106658)

Hankekuvaus

InnoEnvi-hankkeessa toteutetaan Etelä-Suomen maakuntia koskeva ympäristöalan verkottumiseen ja tietoyhteiskunnan kehittämiseen tähtäävä toimintakokonaisuus. Hankkeessa kootaan ympäristöalan liiketoiminta Varsinais-Suomen, Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen,

Etelä-Karjalan, Kymenlaakson, Itä-Uudenmaan ja Uudenmaan maakunnista yhtenäiseksi ympäristöklusteriksi, mihin pienetkin yritykset voivat päästä mukaan. Ympäristöklusteri antaa uutta voimaa monipuolisen ympäristöosaamisen kokoamiseen sekä viennin tehokkaaseen kasvattamiseen.

Tavoitekuvaus

InnoEnvi-hankkeen tavoitteena on luoda Etelä-Suomen alueelle kattava ympäristöklusteri, jonka avulla pyritään kasvattamaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälistä liiketoimintaa.

Ympäristöklusterin sisälle muodostetaan miniklusterit energian, vesihuollon, mineraaliteollisuuden ympäristöhuollon, ekologisen ympäristötiedon, ympäristömittaamisen, maaperäosaamisen ja jätealan alueilta. Miniklustereille valmistellaan alakohtaiset toimintamallit ja strategiat.

Uusilla menetelmillä sekä yritysten ja julkisyhteisöjen sitoutumisella saadaan ympäristöklusterille korkeatasoinen kilpailukyky. Hankkeessa tunnistetaan ja ennakoitaan ympäristösektorin kehittämistarpeet ja luodaan edellytykset vastata näihin muutoksiin. Toiminta käynnistetään konkreettisesti muun muassa osallistumalla kansainvälisiin projektitarjouskilpailuihin.

Hankkeen päätavoite on jaettu seuraaviin osatavoitteisiin:

1. Kattava alueellinen ympäristösektorin yritysrekisteri.
2. Jäsentyneet kokonaiskäsitykset alueen ympäristösektorin toimijoiden osaamisesta, tuotteista ja palveluista.
3. 5–7 vahvaa sektorikohtaista miniklusteria yritysverkoston sisältä.
4. 4–5 miniklusteristrategiaa ja kehityssuunnitelmaa.
5. Miniklustereiden vientimahdollisuuksien tukeminen.
6. Innovatiivinen, ympäristöliiketoimintaa tehostava ympäristöportaali.
7. Perusta Etelä-Suomen ympäristöyritysten ja alan muiden organisaatioiden verkostolle, jonka pohjalta syntyy uusia kehittämis- ja yhteistyöhankkeita.

Hankkeelle on asetettu useita varsin haastavia sekä laadullisia että määrällisiä tulostavoitteita, joista seuraavassa keskeisimmät:

Laadulliset tulostavoitteet:

- Hankkeessa kootaan kattavasti ja analysoidaan järjestelmällisesti tiedot eteläsuomalaisista ympäristöalalla toimivista yrityksistä ja toimijoista, joita on noin 400. Näin saadaan täsmällistä tietoa eteläsuomalaisesta ympäristöteknologiaosaamisesta sekä sen kehittämistarpeista ja -potentiaalista.
- Suunniteltu ympäristötoimijoiden verkosto tulee olemaan kilpailukyvyltään merkittävä ja kooltaan mittava EU:n alueella. Verkoston kilpailukyky tulee olemaan huippuluokkaa sekä verkoston sisäisessä toiminnassa (syntyvät uudet alihankintaketjut, uudet tuotteet, spin-offit³⁷, osaamisen tason nousu jne.) sekä ulospäin suuntautuvassa toiminnassa (konsortiot kansainvälisiin tarjouskilpailuihin).
- Hankkeessa kehitettävät miniklusterit (esim. vesiala) saavat omat strategiansa ja kehittämisohjelmansa, joilla taataan verkoston toiminnan realistinen käynnistyminen sekä miniklustereiden osaamisen kehittäminen ja kansainvälistyminen.
- Hanke tuo esille uusia kehittämistarpeita, joihin voidaan vastata myöhemmin tavoite 2 -ohjelman projekteilla ja InnoELLIn toisella vaiheella. Tavoite 2 -ohjelman projektien laatu paranee (projektit syntyvät todellisen yritysälähtöisen, ympäristön hoitamisen tai teknologian kehittymisen tarpeen takia).
- Kaikilla hankkeessa ”osaamiskeskusina” mukana olevilla organisaatioilla on hallussaan korkeatasoista ympäristöalan teknologia- ja liiketoimintaosaamista. Tämän osaamiskentän yhdistäminen luo Etelä-Suomeen vahvan taustan ympäristöklusterin syntymiselle.
- Hankkeen yhteistyömallin ansiosta eri puolilla Etelä-Suomea olevien osaamiskeskusten palvelut voidaan entistä helpommin ulottaa omaa aluetta kauemmaksi. Esimerkiksi Turun teknologiakeskuksen osaamisalueita voidaan hyödyntää Kaakkois-Suomen kunnissa tai yrityksissä.
- Hankkeen tuottama ympäristöalan internet-portaali on sisällöllisesti hyvin suunniteltu, korkeatasoinen kokonaisuus, joka toimii käytännön työkaluna ympäristöalalla.
- Hanke edistää etenkin oppilaitosten, korkeakoulujen ja yritysten yhteistyötä sekä monipuolistaa ympäristökoulutustarjontaa tarjoamalla uuden tavan suorittaa jatko-opintoja. Hanke yhdis-

³⁷ Oheistuotteet.

tää systemaattisesti ympäristöalalla yritysten liiketoimintaan verkottumisteorian ja käytännön.

- Hankkeella saavutetaan kohdealueella ympäristöliiketoimintaan ja erityisesti vientiin uutta potentiaalia sekä nopeutta ja tehokkuutta reagoida kiristyvässä kansainvälisessä kilpailutilanteessa. Toteutettava työ on samalla vaihtoehto sille, että suomalaiset yritykset tehokkuutta parantaessaan fuusioituvat ulkomaiseen omistukseen.
- Julkaisu ympäristöalan verkostojen ja pk-yritysten strategian määrittämisestä ja toimintajärjestelmien kehittämisestä palvelee myös ympäristöalan yrityksiä toimintansa kehittämisessä ja vientitoiminnan hallinnassa sekä uusien e-business -konseptien luonnissa. Julkaisu voi toimia myös oppimateriaalina verkostossa ja eri oppilaitoksissa.

Määrälliset tulostavoitteet:

- Analysoidaan vähintään 20 kansainvälistä tarjouspyyntöä ja valmistellaan konsortioiden tarjousasiakirjat kahteen pyyntöön.
- Rakennetaan uusi laaja extranet-portaali, johon tulee noin 500 päivittäistä käyttäjää alkuvaiheessa (yrityksiä, virkamiehiä, koulutuslaitoksia).
- Valmistetaan 5–10 englanninkielistä yritysesitysvideota internetiin.
- Tehdään seitsemän tiedotuslehtistä hankkeesta jaettavaksi internetissä.
- Julkaistaan InnoEnvi-esite (5 000 kappaletta). Se toimii myös syntyvän verkoston markkinoinnin edistäjänä.
- Työllisyystavoitteena on luoda 1 000–2 000 uutta työpaikkaa ja kymmeniä uusyrittäjiä Etelä-Suomen maakuntiin 3–10 vuoden kuluessa.

Hankkeen rahoitus

Hankkeen kokonaisrahoitus on yhteensä 1 400 000 euroa, josta Euroopan aluekehitysrahaston osuus on 50 %. Toisen puolen rahoittavat valtio (sisäasianministeriö) ja kunnat yhtä suurin osuuksin, joten hanke on täysin julkisrahoitteinen.

Taulukko 9. InnoEnvi-hankkeen rahoitussuunnitelma, euroa.

Rahoituslähde	2002	2003	2004	Yhteensä
Kokonaisrahoitus	534 490	854 300	11 210	1 400 000
Julkinen rahoitus yht.	534 490	854 300	11 210	1 400 000
EU	278 527	414 000	7 473	700 000
Kans. julk. rahoitus	255 963	440 300	3 737	700 000
Valtio	139 263	207 000	3 737	350 000
Kunta	116 700	233 300	0	350 000

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri)

Taulukosta 10 käy ilmi, että henkilöstö- ja ostopalvelukulujen osuus on vajaat 70 % hankkeen kokonaiskustannuksista. Loppuosa muodostuu toimisto- ja vuokratilakustannuksista, matkakuluista, kone- ja laitehankinnoista sekä muista menoista.

Taulukko 10. InnoEnvi-hankkeen kustannusarvio, euroa.

Menolaji	2002	2003	2004	Yhteensä
Palkkakulut ja henkilöstösivukulut	237 118	430 548	8 210	675 876
Matkakulut	35 500	65 400	500	101 400
Ostopalvelut	112 500	173 000	500	286 000
Koneiden ja laitteiden hankintamenot	42 938	0	0	42 938
Toimisto- ja vuokratilakustannukset	88 434	142 852	1 000	232 286
Muut menot	18 000	42 500	1 000	61 500
Bruttokustannukset yhteensä	534 490	854 300	11 210	1 400 000
Tulot	0	0	0	0
Nettokustannukset yhteensä	534 490	854 300	11 210	1 400 000

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri)

Hankkeen toteutus

Hankkeen koordinaattorina on toiminut Green Net Finland ry. Lisäksi hankkeen toteutukseen ovat osallistuneet seuraavat alueelliset toimijat: Neopoli Oy, Turku Science Park Oy, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Hämeen ammattikorkeakoulu, VTT Teollisuusautomaatio, TKK:n Koulutuskeskus Dipoli ja Espoon–Vantaan Teknillinen ammattikorkeakoulu.

Hankkeessa on hyödynnetty Finpro ry:n palveluita sekä tehty yhteistyötä muiden ympäristöalan alueellisten verkostojen kanssa (Jyväskylän, Oulun ja Varkauden seutujen verkosto-organisaatiot).

Hankkeiden valmistelussa ja toteutuksessa on hyödynnetty myös ystävyyskaupunkisuhteita ja olemassa olevia yhteyksiä alan kansain-

välisiin rahoittajiin. Lisäksi on luotu uusia yhteyksiä vastaaviin verkosto-organisaatioihin muissa maissa, muun muassa Virossa sekä Venäjällä Pietarin seudulla.

Hankkeen suunniteltu aikataulu oli 1.5.2002–31.1.2004. Hankkeelle myönnettiin jatkoaikaa 31.3.2004 asti, johon mennessä se myös toteutui.

Hankkeen maksatustilanne oli Fimos-seurantarekisterin mukaan 7.5.2004:

Taulukko 11. InnoEnvi-hankkeen rahoitustietojen yhteenveto, euroa.

Rahoituslähde	Varaukset	Sitoumukset	Maksatukset	Varaukset, maksatukset	Sitoumukset, maksatukset
Kokonaisrahoitus	1 400 000	1 400 000	1 124 102	275 898	275 898
Julkinen rahoitus yht.	1 400 000	1 400 000	1 124 102	275 898	275 898
EU	700 000	700 000	547 915	152 085	152 085
Kans. julk. rahoitus	700 000	700 000	576 187	123 813	123 813
Valtio	350 000	350 000	273 958	76 042	76 042
Kunta	350 000	350 000	302 229	47 771	47 771
Muu julk. rahoitus	0	0	0	0	0
Muu rahoitus yht.	0	0	0	0	0
Yksityinen	0	0	0	0	0
Kansallinen laina	0	0	0	0	0
EIB	0	0	0	0	0
Tulorahoitus	0	0	0	0	0

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri, tilanne 7.5.2004)

Tulokset

Hankkeen merkittävimpinä mitattuina tuloksina on raportoitu:

- Käynnistetty kuusi eri sektoreilla toimivaa miniklusteria.
- Hankkeen yritysten liikevaihdon kasvua ja markkinointia edistävinä toimina on toteutettu suoria toimeksiantoja (esim. kuusi markkinaselvitystä), muita yhteisiä markkinointi- ja kehitysponnistuksia (mm. yksi roadshow), 13 rahoitushakemusta kehityshankkeita varten, osaamisverkostojen yhteisesite, kuuden yhteishankkeen valmistelu ja rahoituksen hakeminen, osallistuminen kuuden tarjouksen valmisteluun sekä yhteensä yli 30 tehtyä tai teetettyä julkaisua, raporttia tai selvitystä.
- Ympäristöalan portaali.

Ympäristöalan portaaliin (www.greenetfinland.fi) on rakennettu viisi toimivaa e-palvelua tai työkalua, joiden sisältö on valittu laajan, yrityksille tehdyn tarvekyselyn perusteella:

1. Yrityshakuun (Matching-palvelu) on kerätty yli 650 yrityksen tiedot Etelä-Suomen alueelta luokiteltuna OECD:n ja Eurostatin standardeihin perustuen. Palvelu on liitetty osaksi kansainvälistä hakupalvelua, jolla on mahdollisuus liittyä yhteiseen yritystietokantaan yhdessä Quebecin, Perthin, Torinon ja Tukholman alueiden ympäristöalan yritysten kanssa.
2. Ympäristötietoa verkossa -palvelun päätavoite on ympäristöosaajien verkostoituminen ja vientitoiminnan edistäminen. Palveluun tuotetaan korkeatasoista ja ajankohtaista ympäristöalan tietoa luentomuodossa (liikkuva kuva + luento seuraava kalvoesitys) sekä yritysten toiminta- ja tuote-esittelyjä. Internetin etäkoulutusmateriaali tuotetaan kehittyneen videointitekniiikan avulla.
3. Jäte- ja sivuainevirtojen tietopankissa on uusinta tietoa eri toimialoilla syntyvistä jätevirroista koko maan laajuisesti. Tiedot on koottu sekä materiaalien ominaisuuksista että niiden hyödyntämismahdollisuuksista. InnoEnvi-hankkeen myötä on syntynyt jäte- ja sivuainemateriaaleja välittävä yritys (Hyötyvisio Oy). Tällä yrityksellä on myös internetin kautta toimiva kauppapaikka, ”Materiaalipörssi”.
4. Uutis- ja ajankohtaispalvelu tarjoaa tietoa haja-asutuksen vesi- ja jätehuollosta sekä pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamisesta ja käsittelystä.
5. Ekologisen ympäristötiedon ekstranet tarjoaa yritysesittelyjä ja -referenssejä sekä hankeseurantaa luonto- ja ympäristöselvityksiä tekeville konsulttiyrityksille. Se on myös työkalu niille, jotka tekevät ja kehittävät tekniikoita ja teknologiaa ympäristöasiantuntijoiden käyttöön. Palvelun avulla pyritään tehostamaan erityisesti alan pienten yritysten yhteistyötä ja parantamaan niiden tunnettuutta.

Hanke on lisäksi synnyttänyt useita projekteja ja kehityshankkeita, joiden rahoitus on InnoEnvi-hankkeesta riippumaton. InnoEnvi-hankkeessa on luotu myös perusta Etelä-Suomen ympäristöyritysten ja muiden alalla toimivien organisaatioiden verkostolle. Ympäristötekniikan alan liiketoiminta on saanut vauhtia klusteritoiminnasta ja osaajien yhteistyöstä.

Uusista hankkeista, tarjousmenettelyistä ja osaamisen lisääntymisestä ovat hyötäneet sekä pienet että isommat ns. klustereiden kär-

kiyrytykset. Hankkeen eri sektoreilla toimivista miniklusterista viiden toiminnan odotetaan jatkuvan hankkeen jälkeen aktiivisena.

InnoEnvi-hanke on luonteeltaan sellainen, että sen suorat ja epäsuorat vaikutukset muun muassa verkostoyritysten liikevaihtoon sekä uusien yritysten, työpaikkojen ja kehitystuotteiden syntymiseen ovat nähtävissä vasta pitkän ajan kuluessa. Ensisijainen, lyhyen tähtäimen tavoite, jota voidaan arvioida jo hankkeen päättymisvaiheessa, on yritysten muodostamien ydinverkostojen syntyminen ja niiden toimintatapojen ja -edellytysten luominen. Mittavien projektien toteuttamisessa on ollut tärkeää oikeitten aluetoimijoiden ja partnereiden tiivis yhteistyö, mikä jatkuu vielä hankkeen päättymisen jälkeen.

InnoEnvi ilmoitettiin Euroopan komission käynnistämään alueellisia innovaatioita koskevaan kilpailuun (ks. luku 2.1). Se ei päässyt palkintosijoille.

Hanke 3: Lohipato-projekti (hankenumero 108425)

Hankekuvaus

Projektin ensimmäisessä vaiheessa (vuonna 2002) Incode Oy suunnitteli ja toteutti yhteistyössä Lohipadon erityiskoulun ja Nokia Oyj:n kanssa todennäköisesti maailman ensimmäisen matkapuhelimella toimivan monivammaisen lapsen ympäristönhallintajärjestelmän prototyypin. Toisen sukupolven kehityshankkeen tavoitteeksi asetettiin prototyypin teknologian korvaaminen uusimmalla bluetooth-teknologialla³⁸, joka voidaan liittää standardin mukaisiin bluetooth-päätelaitteisiin.

Lohipato-projektin yksi tärkeimmistä tavoitteista oli parantaa vammaisen lapsen mahdollisuutta olla yhteiskunnan tasa-arvoinen jäsen. Lasten apuvälineiden ei tule myöskään poiketa ei-vammaisten käyttämistä laitteista.

³⁸ Tämä teknologia mahdollistaa signaalien välityksen lyhyillä välimatkoilla esimerkiksi puhelimien, tietokoneiden ja muiden laitteiden välillä.

Tavoitekuvaus

Tavoitteena oli kehittää pyörätuolia käyttäville monivammaisille lapsille viimeisintä puhelinteknologiaa hyödyntävä apuväline yksinkertaisella ja helppokäyttöisellä sovelluksella. Pilotointi oli tarkoitus tehdä Lohipadon erityiskoulussa Oulussa.

Hankkeessa perinteisten ympäristöhallintajärjestelmien infra-punayhteys oli tarkoitus korvata uusimmalla bluetooth-tekniologialla, jolloin asuinympäristön ovia, ikkunoita ja muita sähköisiä laitteita voitaisiin ohjata matkapuhelimella.

Tavoitteena oli tuoda markkinoille nykyisiä ympäristöhallintavälineitä merkittävästi edullisempi vaihtoehto, joka olisi myös markkinoitavissa maailman laajuisesti. Lohipato-projektissa tarkoituksena oli keskittyä nimenomaan lapsiin, mutta tulokset olisivat yleistettävissä vastaaviin aikuisille ja vanhuksille suunnattuihin apuvälineisiin.

Hankkeen rahoitus

Taulukko 12. Lohipato-projektin rahoitussuunnitelma, euroa.

Rahoituslähde	Yhteensä
Kokonaisrahoitus	47 174
Julkinen rahoitus yhteensä	31 387
EU	5 587
Kansallinen julkinen rahoitus	25 800
Valtio	18 000
Muu julkinen rahoitus	7 800
Muu rahoitus yhteensä	15 787
Yksityinen	15 787

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri)

EAKR-rahoituksen osuus hankkeen kokonaisrahoituksesta oli suunnitelman mukaan 11,8 %, mikä oli selvästi vähemmän kuin Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman hankkeilla keskimäärin (39,4 %). Valtion rahoituksen osuus oli rahoitussuunnitelman mukaan 38,2 %, mikä oli puolestaan huomattavasti enemmän kuin Pohjois-Suomen ohjelman hankkeilla keskimäärin (18,7 %). Muun julkisen rahoituksen osuus oli 16,5 %, mikä oli myös suurempi kuin Pohjois-Suomen hankkeilla keskimäärin (4,5 %). Suunnitelman mukaan julkisen rahoituksen osuus hankkeen kokonaisrahoituksesta oli yh-

teensä 66,5 %, kun Pohjois-Suomen ohjelman hankkeilla tämä osuus oli keskimäärin 84,2 %.

Valtion ja muun julkisen sektorin suuremmasta rahoitusosuudesta huolimatta hankkeen julkisen rahoituksen osuus oli vähäisempi kuin Pohjois-Suomen hankkeilla keskimäärin. Syynä oli EAKR-rahoituksen osuuden vähäisyyden lisäksi se, ettei hankkeen rahoitussuunnitelmassa ollut mukana kuntarahoitusta.

Yksityisen rahoituksen osuus oli 33,5 % hankkeen kokonaisrahoituksesta. Yksityisen rahoituksen suhteellinen osuus oli selvästi suurempi hankkeen kokonaisrahoituksesta kuin Pohjois-Suomen ohjelman hankkeilla keskimäärin (15,8 %).

Merkittävin osuus hankkeen kustannusarvion kuluista koostui palkka- ja henkilöstösivukuluista (81,3 %). Ostopalvelujen osuus oli 16,5 %.

Taulukko 13. Lohipato-projektin kustannusarvio, euroa.

Menolaji	Yhteensä
Palkkakulut ja henkilöstösivukulut	38 374
Matkakulut	1 000
Ostopalvelut	7 800
Bruttokustannukset yhteensä	47 174
Tulot	0
Nettokustannukset yhteensä	47 174

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri)

Hankkeen toteutus

Hakijana oli Incode Oy. Hanke vastasi hyvin valintakriteereitä eli hankkeen toimintalinjana olivat selkeästi uudet langattomat ja muut sähköiset palvelut.

Projektin koordinaattorina ja järjestelmän toteuttajana toimi Incode Oy. Pilotointikohteena oli suunnitelman mukaisesti Lohipadon erityiskoulu. Projektin ohjausryhmä kokoontui kolme kertaa: projektin alussa, kerran projektin kuluessa ja projektin päättyessä.

Hankkeen suunnitelman mukainen toteutusaika oli 1.5.–31.10.2003. Suunniteltu toteuttamisaikataulu oli varsin lyhyt eli vain kuusi kuukautta. Hanketta jatkettiin suunnitellusta kuukaudella. Syynä viivästymiselle oli järjestelmän hieman arvioitua hitaampi kehitystyö. Tavoitteellisesti hanke eteni kuitenkin suunnitelman mukai-

sesti ja projektille asetetut tavoitteet saavutettiin. Toteutuksessa hyödynnettiin alueellisia (Octopus-hanke), kansallisia ja kansainvälisiä yhteistyötahoja.

Rahoitus toteutui rahoitussuunnitelman mukaisesti. Yksityinen rahoitusosuus koostui Incode Oy:n omarahoituksesta, josta puolet suoritettiin rahana ja puolet työnä. Muu julkinen rahoitus muodostui Lohipadon erityiskoulun rahoitusosuudesta, joka suoritettiin työnä.

Vuosina 2003 ja 2004 tehtyjen päätösten mukaisista hankkeista tulee viimeinen maksatushakemus jättää maakunnan liitolle neljän kuukauden kuluessa päättymispäivästä. Poikkeustapauksissa maksatushakemuksen jättämiselle voidaan myöntää lisää aikaa. Lohipato-projektin hankepääätös tehtiin vuonna 2003. Maksatukset suoritettiin kokonaisuudessaan neljän kuukauden määräajassa toimitetun loppuraportin jälkeen. Fimos-seurantarekisterissä ei ollut 7.5.2004 mennessä minkään rahoituslähteen osalta maksatustietoja.

Taulukko 14. Lohipato-projektin rahoitustietojen yhteenveto, euroa.

Rahoituslähte	Varaukset	Sitoumukset	Maksatukset	Varaukset, maksatukset	Sitoumukset, maksatukset
Kokonaisrahoitus	47 174	47 174	0	47 174	47 174
Julkinen rahoitus yht.	31 387	31 387	0	31 387	31 387
EU	5 587	5 587	0	5 587	5 587
Kans. julk. rahoitus	25 800	25 800	0	25 800	25 800
Valtio	18 000	18 000	0	18 000	18 000
Kunta	0	0	0	0	0
Muu julk. rahoitus	7 800	7 800	0	7 800	7 800
Muu rahoitus yht.	15 787	15 787	0	15 787	15 787
Yksityinen	15 787	15 787	0	15 787	15 787
Kansallinen laina	0	0	0	0	0
EIB	0	0	0	0	0
Tulorahoitus	0	0	0	0	0

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri, tilanne 7.5.2004)

Tulokset

Epästandardi ympäristönhallintajärjestelmä korvattiin tavoitteen mukaisesti bluetooth-standardin mukaisella järjestelmällä. Projektin merkittävin tuotos on ollut tuotetasolle viety lähetin / vastaanotin-yksikkö, joka voidaan liittää ohjattaviin sähkölaitteisiin. Hankkeen

kuluessa yksiköstä tehtiin ensimmäinen 10 kappaleen prototyypisarja, jota testattiin sekä Incode Oy:ssä että Lohipadon erityiskoulussa.

Kustannusten seurannan lisäksi hankkeelle ei ollut asetettu muita selkeitä seurantamittareita. Asetettujen tavoitteiden lisäksi hankkeen tuloksena syntyi yksi pysyvä työpaikka sekä yksi valmistunut lopputyö. Lisäksi yhteistyönä Octopus-hankkeen kanssa syntyi uusia hankkeita. Hankkeen myötä Incode Oy on löytänyt myös muita uusia yhteistyökumppaneita, ja yritys on solminut yhteistyösopimuksen yhden maailman suurimman elektroniikkavalmistajan, Schneider Electric'in, kanssa.

Projektin päättymisen jälkeen järjestelmä otetaan käyttöön useammassa asunnossa Lohipadon erityiskoulussa ja siihen liitetään lisää ohjattavia laitteita. Järjestelmä on helposti versioitavissa eri kielialueille, joten jatkotoimenpiteenä Incode Oy tuotteistaa järjestelmän sekä ryhtyy markkinoimaan ja myymään sitä aluksi kotimaassa ja vuoden 2004 kuluessa myös Pohjoismaissa ja USA:ssa. Hanke jatkuu omarahoitteisena, joten uutta ohjelmarahoitusta ei haeta.

Hanke 4: Vanhusten hyvinvoinnin tukijärjestelmä Itä-Lappiin (VANTUKI, hankenumero 106600)

Hankekuvaus

Hankkeessa haetaan kokonais kuvaa tulevaisuuden toimintamallista vanhusten tukipalveluissa. Hankkeessa testataan palveluita, joiden tarvetta on aikaisemmin kartoitettu vanhusten ja heidän kanssaan työskentelevien henkilöiden keskuudessa.

Valituille palveluille rakennetaan toimivat prototyypisovellukset, joista tärkeimpiä ovat kotona ja laitoshoidossa asuvien vanhusten turvallisuuden tunteen parantamiseen tähtäävät paikannus- ja seurantasovellukset sekä tutkimus, jossa voidaan seurata asiakkaan terveydentilaa ajasta ja paikasta riippumatta. Terveydentilasta kertovaa tietoa voidaan kerätä muun muassa ammatti-ihmisten tekeminen kotikäyntien, asiakkaan itse tekemien mittausten, asiakkaan terveydentilaa automaattisesti mittaavien järjestelmien sekä asiakkaan terveydenhuoltopisteissä tekemien käyntien avulla. Hankkeessa saatetaan kokeilla myös sosiaalisen kanssakäymisen mahdollistavia ja yksinäisyyden tunnetta poistavia kuva- ja äänisovelluksia.

Tavoitekuvaus

Hankkeen päätavoitteena oli kehittää toimivia ratkaisuja vanhusten kotona selviytymiseen ja elämänhallintaan sekä laitoshoidon tukijärjestelmiin. Toisena tavoitteena oli tietotekniikan arkipäiväistäminen (mm. helppokäyttöisyys ja edullisuus). Tavoitteiden saavuttamiseksi tarkoituksena oli rakentaa helppokäyttöinen ja edullinen koejärjestelmä, joka koostuisi koti-, palvelutalo- ja keskusjärjestelmästä. Järjestelmät toimisivat yhtenä kokonaisuutena.

Hankkeessa pyrittiin hyödyntämään aikaisemmin Itä-Lapissa luotuja tietoliikenneverkkoja. Siihen oli tarkoituksena rakentaa yhdessä Rovaseudun hankkeen kanssa seurantatietojen siirtoyhteys Ranualla rakennettavaan Contact center'iin. Lisäksi pyrittiin selvittämään tutkimusyksikön perustamismahdollisuutta ja siirtoteiden testausmahdollisuutta Kemijärven alueella sekä liikkuvan palveluyksikön (Kulkuri) käyttömahdollisuutta vanhusten terveydentilan seurannassa ja yhteispisteenä Contact center'in palveluille.

Hankkeen rahoitus

Hankkeen hyväksytty rahoitussuunnitelma oli yhteensä 459 300 euroa, josta EAKR kattoi noin 43 %, valtio 28 %, kuntarahoitus 14 %, muu julkinen rahoitus 7,5 % ja yksityinen rahoitus myös 7,5 %.

Taulukko 15. VANTUKI-hankkeen rahoitussuunnitelma, euroa.

Rahoituslähde	2002	2003	Yhteensä
Kokonaisrahoitus	113 500	345 800	459 300
Julkinen rahoitus yht.	104 992	319 861	424 853
EU	48 508	147 882	196 390
Kans. julk. rahoitus	56 484	171 979	228 463
Valtio	36 626	94 140	130 766
Kunta	11 350	51 900	63 250
Muu julk. rahoitus	8 508	25 939	34 447
Muu rahoitus yht.	8 508	25 939	34 447
Yksityinen	8 508	25 939	34 447

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri)

Julkisen rahoituksen osuus oli rahoitussuunnitelman mukaan yhteensä 92,5 % hankkeen kokonaisrahoituksesta. Pohjois-Suomen ohjelman hankkeilla tämä osuus oli keskimäärin 84,2 %, joten

VANTUKI-hankkeen julkisen rahoituksen osuus oli varsin suuri. EAKR-osuus oli 46,2 % hankkeen hyväksytystä julkisesta rahoituksesta, mikä vastasi Pohjois-Suomen ohjelman hankkeiden keskiarvoa (46,9 %).

Merkittävin osuus hankkeen kustannusarvion kuluista koostui ostopalveluista (76 %). Seuraavaksi suurin kuluerä oli palkka- ja henkilöstösivukulut (12 %).

Taulukko 16. VANTUKI-hankkeen kustannusarvio, euroa.

Menolaji	2002	2003	Yhteensä
Palkkakulut ja henkilöstösivukulut	16 000	39 000	55 000
Matkakulut	5 500	19 500	25 000
Ostopalvelut	74 800	274 500	349 300
Koneiden ja laitteiden hankintamenot	4 000	26 000	30 000
Bruttokustannukset yhteensä	100 300	359 000	459 300
Tulot	0	0	0
Nettokustannukset yhteensä	100 300	359 000	459 300

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri)

Hankkeen toteutus

Hakijana oli Kemijärven kaupungin elinkeino-osasto. Yhteistyökumppaneita olivat VTT Elektroniikka Oulusta sekä kilpailutetut kumppanit Softbit Oy ja Validitas Oy Oulusta. Lisäksi hankkeen toteutuksessa on hyödynnetty seuraavia alueellisia yhteistyötahoja: Rovaniemen ammattikorkeakoulu, Ranuan innovatiiviset hyvinvointipalvelut, Soneco Oy, Seniori Kemijärvi -hanke ja Polar Comp Oy. Kansallisista toimijoista hankkeen toteutukseen ovat osallistuneet Pikosystems Oy, DNA Finland Oy, Kajaanin Metakulku -hanke, Sonera Oyj, BlueGiga Oy ja Siemens Oy. Kansainvälisesti toimivia yhteistyötahoja ovat olleet Finnish Wellbeing Center Oy, Pikosystems Oy ja Siemens Oy.

Hanke on vastannut hyvin valintakriteereitä sekä Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman tavoitetta tukevia sellaisia hankkeita, joiden avulla etsitään uusia malleja haja-asutusalueiden palvelutuotannon turvaamiseksi, erityisesti käyttäen hyväksi sähköisen palvelutuotannon ja tietoverkkojen mahdollisuuksia. Hankkeen toimintalinjana ja toimenpidekokonaisuutena ovat olleet palveluiden logistiikka ja alueelliset palvelukeskukset.

Hankkeen hallinnoinnista on vastannut Kemijärven kaupungin elinkeinoyksikkö. Ohjausryhmä on kokoontunut hankkeen aikana 10 kertaa.

Suunnitelman mukainen toteutusaika oli 1.8.2002–31.12.2003. Hanke toteutui suunnitellussa aikataulussa. Hankkeelle asetetut tavoitteet saavutettiin myös suunnitelman mukaisesti.

Kustannukset toteutuivat lähes rahoitussuunnitelman mukaisesti. Kokonaiskustannukset olivat yhteensä 453 127,29 euroa, joten ne alittivat kustannusarvion 6 172,71 eurolla. Rahoituslähteistä alitus koski lähinnä EAKR-rahoitusta (2 746,05 euroa) sekä muuta julkista rahoitusta (2 187,39 euroa). Muu julkinen rahoitus tuli VTT Elektrooniikan kautta. Valtion rahoitusosuus jäi hieman suunniteltua pienemmäksi (1 624,72 euroa).

Kuntarahoitus tuli Kemijärven kaupungilta ja toteutui lähes suunnitelman mukaisesti (ylitys 391,02 euroa). Yksityinen rahoitus tuli Pikosystems Oy:ltä, Validitas Oy:ltä ja Softbit Oy:ltä. Yksityinen rahoitus toteutui suunnitelman mukaisesti (toteutumatta jäi 5,57 euroa).

Hankkeesta on annettu loppuraportti, jonka perusteella viimeinen maksatushakemus on hyväksytty 6.4.2004 eli ennen kuuden kuukauden määräaikaa³⁹.

³⁹ Vuonna 2002 tehtyjen päätöksen mukaisista hankkeista oli loppuraportti ja -maksatushakemus jätettävä kuusi kuukautta hankkeen päättymisen jälkeen. VANTUKI-hanke päättyi 31.12.2003.

Taulukko 17. VANTUKI-hankkeen rahoitustietojen yhteenveto, euroa.

Rahoituslähde	Varaukset	Sitoumukset	Maksatukset	Varaukset, maksatukset	Sitoumukset, maksatukset
Kokonaisrahoitus	459 300	459 300	311 351	147 949	147 949
Julkinen rahoitus yht.	424 853	424 853	283 793	141 060	141 060
EU	196 390	196 390	133 038	63 352	63 352
Kans. julk. rahoitus	228 463	228 463	150 755	77 708	77 708
Valtio	130 766	130 766	88 723	42 043	42 043
Kunta	63 250	63 250	48 090	15 160	15 160
Muu julk. rahoitus	34 447	34 447	13 942	20 505	20 505
Muu rahoitus yht.	34 447	34 447	27 558	6 889	6 889
Yksityinen	34 447	34 447	27 558	6 889	6 889
Kansallinen laina	0	0	0	0	0
EIB	0	0	0	0	0
Tulorahoitus	0	0	0	0	0

(Lähde: Fimos-seurantarekisteri, tilanne 7.5.2004)

Tulokset

VANTUKI-hankkeessa rakennettiin täysin uuden tyyppistä ratkaisua vanhustenhuoltoon, joten hankkeen alkuvaiheessa ei voitu määritellä, mitä kokonaisjärjestelmä tulisi sisältämään. Asetettujen tavoitteiden sekä aikataulu- ja rahoitussuunnitelmien lisäksi ei myöskään asetettu varsinaisia tulospittareita.

Merkittävimpänä tuloksena syntyi yhtenä kokonaisuutena toimiva koejärjestelmä, joka sisältää omaisyhteys-, valvonta- ja hälytyskäyttöliittymät. Omaisyhteys⁴⁰ on tarkoitettu sosiaalisen kanssakäymisen apukeinoksi torjumaan yksinäisyyttä. Lisäksi se antaa turvallisuuden tunnetta, koska kuvayhteyden kautta saadaan yhteys lääkäriin tai hoitajaan. Omaisyhteyden kautta voidaan käyttää myös muita verkkopalveluja. Omaisyhteyttä varten kuvapuheluohjelmaan on rakennettu täysin uusi käyttöliittymä, jota voidaan käyttää helposti kosketusnäytön kautta.

Järjestelmään kuuluu lisäksi automaattisen hälytyksen tuottava paikkatietoon perustuva turvapäätely. VANTUKI-järjestelmän hälytyssovellus on uudentyypinen, ja siinä hälytykseen sisällytetään

⁴⁰ Omaisyhteydellä tarkoitetaan kuvapuhelua kahden tietokoneen välillä.

paikkatieto huoneen tarkkuudella. Järjestelmän alueen ulkopuolella VANTUKI-hankkeessa testattiin myös uuden tyyppistä MMX-turvaranneketta, joka voidaan paikantaa GSM-verkkopaikannuksella. Hanke on ollut mukana kehittämässä myös muita verkkopaikannuspalveluja.

Vanhukselta järjestelmän käyttäminen (valvontakäyttöliittymän osalta) vaatii turvarannekkeen pitämistä ranteessa, mutta opiskelua laitteiston tai ohjelmiston käytöstä ei vaadita.

VANTUKI-koejärjestelmä pilotoitiin kahdessa osassa. Ensimmäisessä vaiheessa pilotoitiin omaisyhteyskäyttöliittymä ja toisessa vaiheessa siihen integroitiin hälytys- / valvontakäyttöliittymä. Hanke onnistui projektisuunnitelman mukaisen koejärjestelmän toteutuksessa, vaikka toisen vaiheen pilotointi siirtyi integrointivaiheessa ilmenneiden virheiden vuoksi hankkeen loppuun. Jatkokehitystä ajatellen hankkeessa rakennettiin hyvä pohja. Järjestelmä ei ole kuitenkaan vielä teknisesti valmis, vaan se vaatii viimeistelyä ennen varsinaista levitystä.

Jatkotoimenpiteinä VANTUKI-koejärjestelmän kehittämiseksi laadittiin hankesuunnitelma ja sen pohjalta haettiin Lapin liitolta Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelman mukaista rahoitusta. Rahoitus myönnettiin ajalle 1.1.2004–30.6.2006. Tavoitteena on kehittää yhteistyökumppaneiden kanssa suunnitelma järjestelmän levittämisestä sekä kotimaahan että ulkomaille. Yhteistyökumppaneiden kautta tieto VANTUKI-järjestelmästä on levinnyt jo Keski-Eurooppaan ja Japaniin saakka.

3.3 Ohjelmien toiminnalliset ja taloudelliset ongelmat

Hallinnointi ja organisointi

Sisäasiainministeriön roolina ohjelmatyössä on ollut lähinnä rahoittajan rooli. Myös ohjauskomiteoiden nimittäminen ja tiedon välittäminen ovat kuuluneet ministeriön tehtäviin.

Hankkeiden hallinnoinnissa ja toteutuksessa ministeriön rooli on jäänyt huomaamattomaksi. Ministeriö ei ole vaikuttanut hankkeiden valintaan, vaan se on tapahtunut alueilla. Valinnasta ovat vastanneet ohjauskomiteat. Ministeriössä ei ole myöskään kehitelty erityisiä menettelyjä tai menetelmiä hankkeiden innovatiivisuuden, tuloksellisuuden, monistettavuuden tai muiden kehittämisvaikutusten arvioi-

miseksi tai mittaamiseksi. Etenkin alkuvaiheessa alueelliset ohjelmavastaavat olisivat kaivanneet ministeriöltä enemmän ohjeistusta muun muassa eri hanketyypeistä. Myöhemmässä vaiheessa ohjeistusta on annettu.

Ministeriön alueellisten ohjelmien yhdyshenkilöt ovat kokeneet omaksi roolikseen lähinnä menettelytapojen (mm. haku- ja valintamenettelyt sekä raportointi) asianmukaisuuden varmistamisen. Yhdyshenkilöt eivät ole puuttuneet hankevalintaan, sillä hankkeiden sisältökysymykset vaativat selkeää alan ja alueen osaamista. Ohjelmista tehdään ulkopuoliset arvioinnit, ja tulosten tarkasteluun osallistuu sisäasiainministeriön edustaja ohjauskomitean jäsenenä.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan selityksessä sisäasiainministeriö tarkentaa, että sisäasiainministeriön tehtäviin innovatiivisten toimien ohjelmien osalta ei ole kuulunut osallistua hankevalintaan tai ohjeistaa sitä erityisesti muutoin kuin ohjauskomiteassa tapahtuvan työskentelyn kautta. Syy rajoitettuun hankevalintaan osallistumiseen ei siis ole alan tai alueen tuntemuksen puuttuminen, vaan ohjelmien luonne ja niissä noudatettavat menettelytavat.

Ministeriö ei myöskään katso, että sillä olisi tullut olla erityinen velvollisuus kehittää erityisiä menettelyjä tai menetelmiä hankkeiden innovatiivisuuden, tuloksellisuuden, monistettavuuden tms. arvioimiseksi tai mittaamiseksi. Ministeriö korostaa, että ohjelmat ja niissä toimeenpantavat hankkeet ovat ensisijaisesti komission sekä maksetta hallintoviranomaisten ohjauksessa. Toisaalta ministeriö myöntää, että vastuun voidaan katsoa kuuluvan alueiden kehittämistä vastaavan ministeriön tehtäviin, mutta ennen kaikkea toimintaan ministeriössä käytettävien resurssien valossa ko. vaatimus tuntuu ylimitoitulta.

Maakunnan liittojen roolina on ollut toimia ohjelmien hallinto- ja maksuviranomaisena. Ohjelman luonteesta johtuen maakunnan liittojen rooli on ollut keskeinen. Alueellisten ohjelmavastaavien mukaan osa maksatushakemuksista on ollut poikkeuksellisen laajoja (jopa 200–300 sivua). Tämä on jossain määrin hidastanut maksatusten käsittelyä. Hankevastaavat ovat yleisesti kokeneet, että maksatushakemusten käsittelyajat ovat maakunnan liitoissa toisinaan venyneet tarpeettoman pitkiksi. Myös hankepäättösten maksatustietojen viemisessä Fimos-seurantarekisteriin on ilmennyt viivettä. Muutoin maksatuksiin ei ole todettu kyselyn ja haastattelujen perusteella liittyvän merkittäviä ongelmia, ja maakunnan liitot ovat olleet aktiivisia sekä osallistuneet hankkeiden ohjausryhmien kautta hankkeiden hallintoon ja ohjaukseen. Hankevastaavat kaipasivat hallinto- ja mak-

suviranomaiselta kuitenkin enemmän selkeitä ennakko-ohjeita. Toimintatapoja ja ohjeistusta luotiin osittain toteutuksen yhteydessä.

Aluetasolla hankkeiden sisällä on esiintynyt ongelmia eri toimialojen toimijoiden yhteisen kielen ja ymmärryksen saavuttamisessa. Hankeraportointi on tuottanut eräissä hankkeissa ongelmia, kun projektipäälliköllä ei ole ollut riittävää alan teknistä osaamista. Kustannusten seuranta on myös tuottanut hankaluuksia.

Joissakin hankkeissa koettiin ongelmana riittävän tiedon puute hankkeen vetämisestä. Ratkaisuksi ehdotettiin hankekoulutusta ennen hankkeiden käynnistämistä tai maakunnan liiton ohjeistusta hankkeen vetäjille. Toteuttamisaikana hankkeet ovat saaneet maakunnan liitoista riittävästi ohjeita. Ohjelman kestoaikaan suhteutettuna hankkeen hallinnoinnin opettelu on vienyt runsaasti aikaa.

Projektiryhmään nimetyt organisaatioiden edustajat ovat toimineet ryhmässä oman toimensa ohella. Yleisesti ongelmana on ollut resursien riittävyys. Hankeorganisaatioissa tapahtuneet henkilövaihdokset ovat näkyneet hankkeiden viivästymisenä. Kaikki hankeosapuolet eivät ole myöskään riittävästi sitoutuneet hankkeisiin.

Innovatiivisten toimien ohjelmien hankkeet ovat varsin nopeasyklisiä, jolloin julkisyhteisöjen toimintatavat ja -menetelmät ovat jossain määrin hidastaneet hankkeiden nopeaa etenemistä. Ongelmia on esiintynyt muun muassa työnjaossa ja hankintamenettelyissä. Tarkastuksen mukaan ohjelman joustava hallinnollinen ja kokeileva luonne ovat kuitenkin edistäneet hankkeiden tavoitteiden saavuttamista, vaikka hankevastaavat ovat pitäneet hallinnointirakennetta raskaana hankkeiden laajuuteen verrattuna. Hankevastaavat ovat toisaalta kiittäneet maakunnan liittojen aktiivista, joustavaa ja kannustavaa toimintatapaa.

Hankkeiden hallinnointiin liittyvä byrokratia on vähentänyt varsinaiseen toimintaan käytettävää aikaa. Ohjelmaan kuuluvaa raportointia on pidetty aikataulullisesti hieman ongelmallisena, sillä maksatuskausittain tehtävät väliraportit sekä puolivuositteiset tehtäväraportit ovat menneet osittain limittäin. Toisaalta hankkeen päätöksenteon ja hallinnon siirtämisen mahdollisimman lähelle toimintaa on koettu osaltaan vähentäneen tavanomaista EU-hankkeiden byrokratiaa. Tältä osin ministeriön rooli ohjelman toteutuksessa on myös poikennut muissa aluekehitysohjelmassa noudatetusta menettelystä.

Männistön (2002, s. 16 ja 21) mukaan Suomessa alueelliselle innovaatiojärjestelmälle on tyypillistä, että julkisen sektorin toimijat ovat keskeisesti luomassa järjestelmää. Aluepolitiikan kannalta alue-tason innovaatiojärjestelmään liittyy muun muassa alueellisten toimi-

joiden yhteistyöjärjestelmän kehittämiseen liittyviä ongelmia⁴¹. On myös suhteellisen vähän tietoa siitä, voidaanko kehitykseen vaikuttaa poliittishallinnollisin toimenpitein.

Myös tarkastuksen perusteella on käynyt ilmi, että julkisen sektorin toimijat ovat luoneet Suomessa toteutettujen innovatiivisten toimien alueellisten ohjelmien hallintojärjestelmän. Hakuprosessissa on kuitenkin pyritty vaikuttamaan myös alueellisten yhteistyöjärjestelmien syntymiseen. Esimerkiksi Itä-Suomen ohjelman hakuprosessissa yhdistettiin samantyyppisiä hankkeita, mikä auttoi alueen saman alan toimijoita verkottumaan prosessissa. Etelä-Suomen ohjelmassa käytetyssä kaksiportaisessa hakumallissa useista samaa aihepiiriä koskeneista hankkeista syntyi myös laajempia toisiaan täydentäviä hankekokonaisuuksia. Hankkeiden yhdistämismenettely on soveltamiskelpoinen myös muissa vastaavissa valintaprosesseissa. Länsi-Suomessa ohjelman hankkeiden valintaan on osittain vaikuttanut alueellinen kiintiöinti. Tällainen menettely saattaa haitata tasapuolista valintatilannetta alueen eri maakuntien hankkeiden välillä. Hyviä hankkeita voi jäädä joillakin alueilla rahoituskiintiöinnin vuoksi ohjelman ulkopuolelle.

Miettinen ym. (1999, s. 201, 209 ja 213) toteavat tutkimuksessaan, että innovaatioita edistämään perustetut organisatoriset rakenteet eivät ehkä edistä innovaatioiden syntyä, vaan saattavat jopa haitata innovaatioprosessia. Onnistuneen yhteistyön tunnusmerkkejä ovat epävirallisuus ja uuden kokeilu. Euroopan komissio⁴² pitää lisäksi riskinä, että alueet suunnittelevat ja toteuttavat strategioitaan toisistaan erillään käyttämättä hyväksi muualta hankittua kokemusta ja tarttumatta tilaisuuksiin hyödyntää alueiden välisiä verkkoja. Alueellisissa innovaatiojärjestelmissä⁴³ on kyse erilaisten riippuvuussuhteiden hallinnasta. Innovaatioiden on todettu⁴⁴ lisäksi syntyvän yhteistyöverkostoissa osaamiskulttuurien vuorovaikutuksessa.

Suomessa toteutetut innovatiivisten toimien alueelliset ohjelmat ovat lisänneet alueensa maakuntien välistä yhteistyötä. Alueellisten

⁴¹ Ne ovat usein liittyneet tiedon puutteeseen.

⁴² Euroopan yhteisöjen komissio, KOM (2003) 112, s. 20.

⁴³ Männistön (2002 s. 16 sekä 20–21) mukaan alueellinen innovaatiojärjestelmä voidaan tulkita verkostoksi ja luonteeltaan ainakin löyhästi organisatoriseksi kokonaisuudeksi. Innovaatiojärjestelmässä organisaatio- ja sosiaaliset verkostot yhdistyvät.

⁴⁴ Miettinen ym. (1999) s. 2, 21 ja 198.

ohjelmavastaavien mukaan yhteistyö eri ohjelma-alueiden kanssa olisi kuitenkin pitänyt aloittaa jo ohjelman suunnitteluvaiheessa. Alkuvaiheessa ohjelmien hallinnon järjestäminen vei joillakin alueilla suhteellisen kauan. Toteutusvaiheessa yhteistyö on ollut tiivistä ja kokemusten vaihto avointa. Ohjelma-alueet ovat olleet yhteistyössä myös muiden maiden ohjelmien kanssa. Yhteistyö on ollut joko suoraa tai tapahtunut IRE-verkoston⁴⁵ kautta. Innovatiiviset toimet -ohjelmakokonaisuudesta on rahoitettu myös IANNIS-verkosto, joka on eri alueita yhdistävä verkosto-ohjelma.

Rahoitus

Innovatiivisten toimien alueellisia ohjelmia on luonnehdittu eräänlaisiksi kokeilulaboratorioiksi, joissa otetaan tietoisesti suurempia rahoitusriskejä kuin tavanomaisessa ohjelmarahoituksessa. Riskinoton luonteeseen näissä ohjelmissä näyttää kuuluvan, että ohjelmien rahoitus koostuu lähes yksinomaan julkisesta rahoituksesta.

Hyväksytyt rahoitussuunnitelman mukaan Manner-Suomen ohjelmissa on EAKR-rahoituksen osuus 51 % ja kansallisen julkisen rahoituksen osuus 38 % ohjelmien kokonaisrahoituksesta eli julkisen rahoituksen osuus on yhteensä 89 %. Yksityisen rahoituksen osuudeksi jää 11 %.

Tarkastuksessa pyrittiin selvittämään, poikkeavatko yksinomaan julkista rahoitusta saaneiden hankkeiden tulokset hankkeista, joissa on mukana myös yksityistä rahoitusta.

Yksinomaan julkista rahoitusta saaneita hankkeita Itä-Suomen ohjelmassa ei ollut lainkaan. Pohjois-Suomen ohjelmassa näitä oli yksi ja Etelä-Suomen ohjelmassa kaksi. Länsi-Suomen ohjelmassa kaikki kuusi hanketta saavat rahoitussuunnitelman mukaan yksinomaan julkista rahoitusta, joten alueellisten ohjelmien keskinäistä vertailua ei voida tehdä. Lisäksi kyselyn mukaan hankkeet ovat lähes poikkeuksetta ilmoittaneet, että asetetut tavoitteet on saavutettu. Tältä osin tuloksellisuuden eroja rahoituslähteen perusteella ei voida myöskään arvioida.

⁴⁵ IRE-verkosto on Euroopan innovaatioiden kehittämiseen panostava organisaatio.

Tarkastusviraston aikaisemmin suorittamissa tarkastuksissa⁴⁶ on katsottu, että toiminnan tuloksellisuus on ollut lähes suoraan verrannollinen saadun rahoituksen määrään. Hankkeiden jatkuvuuden ongelmana on usein projektien lyhytkestoisuus ja rahoituksen painottuminen pääosin julkiseen rahoitukseen.

Innovatiivisten toimien ohjelmissa hankkeiden kesto on varsin lyhytaikainen. Hankkeiden jatkuvuudesta ja tulosten monistettavuudesta ei ole vielä kokonaiskuvaa, sillä päätyneitä hankkeita oli tarkastusvaiheessa vähän.

Manner-Suomessa toteutettavien innovatiivisten toimien alueellisten ohjelmien keskimääräinen suunniteltu hankerahoitus oli 384 286 euroa. Etelä-Suomen ohjelmassa se oli selvästi tätä suurempi (799 746 euroa) ja muilla Manner-Suomen ohjelma-alueilla se oli tätä pienempi. Etelä-Suomen ohjelman hankerahoituksen keskihajonta oli suurin. Etelä-Suomen ohjelmaan sisältyi kustannusarvioltaan suurin hanke.

Hankerahoitus oli keskimäärin alhaisin Itä-Suomen ohjelmassa. Rahoituksen keskihajonta oli alhaisin Länsi-Suomen ohjelmassa. Pohjois-Suomen ohjelmassa oli kustannusarvioltaan pienin hanke. Taulukossa 18 on kuvattu Manner-Suomen ohjelma-alueiden hankerahoituksen keskimääräinen jakautuminen.

Taulukko 18. Manner-Suomen ohjelma-alueiden hankerahoituksen keskimääräinen jakautuminen rahoitussuunnitelman mukaan, euroa

	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Koko Manner-Suomi
Keskiarvo	799 746	306 667	286 563	362 341	384 286
Keskihajonta	582 872	108 730	124 287	284 200	326 852
Maksimi	1 600 000	420 000	508 500	1 184 480	1 600 000
Minimi	217 980	198 000	73 260	23 000	23 000

Joissakin hankkeissa on käynnistämismuutoksen vaiheessa esiintynyt ongelmia rahoittajien mukaan saamisessa. Kaikissa hankkeissa rahoitusta ei siis varmistettu ennen hankkeen käynnistämistä. Varsinkin muiden yksityisten hankeosapuolten rahoituksen saanti käynnistysvaiheessa

⁴⁶ Euroopan aluekehitysrahastohankkeiden tuloksellisuus 5/2000 ja Osaamiskeskukset aluekehitystyössä 13/2001.

on tuottanut ongelmia, jos rahoitusta ei ole varmistettu etukäteen. Kyselyn mukaan rahoitus on toteutunut suunnitellusti vain noin 65 %:ssa hankkeista ja vastausten perusteella sen lopulliseen toteutumiseen liittyy myös varauksia.

Hankevastaavat pitivät myönnettyä rahoitusta yleensä sopivana hankkeen mitoitukseen verrattuna. Myös merkittävää EU-rahoituksen osuutta pidettiin ohjelmien hyvänä puolena. Vain muutamissa hankkeissa käytettävissä olevan rahoituksen määrää pidettiin liian pienenä. Tällaisissa hankkeissa oli yleensä useita pilotointikohteita. Muutamissa hankkeissa kokonaiskustannukset ovat jääneet puolestaan arvioitua pienemmäksi. Kyselyn mukaan teknisen tuen osuus rahoituksessa on pieni suhteessa ohjelman kokoon. Tämä on aiheuttanut resurssiongelmia.

Erityisesti pienissä hankkeissa rahoitusjärjestelmä on koettu liian byrokraattiseksi. Maksatushakemusten käsittelyssä ja maksatuksissa on esiintynyt varsinkin ohjelman alkuvaiheessa viiveitä. Joissakin hankkeissa alv-tulkinnat, kilpailutus ja sopimustekniset seikat ovat vaatineet lisäksi selvitystyötä.

Innovaatioiden luonteeseen kuuluu hallittujen riskien otto. Tarkastuksen perusteella hankevalinnassa on tiedostettu hankerahoituksen riskitekijät, mutta samalla hankkeiden on odotettu synnyttävän uusia innovaatioita ja mahdollisesti uusia tuotteita ja menetelmiä. Ohjelmien rahoituksessa otettua riskiä voidaan pitää varsin hallittuna. Osittain tuloksellisuutta on rajoittanut saadun rahoituksen vähäinen määrä.

Euroopan parlamentti⁴⁷ on epäillyt, että innovatiivisten toimien ohjelmia käsitellään niiden rahoituksen pienuuden vuoksi ”vapaa-matkustajaohjelminä” eikä niihin kiinnitetä sitä huomiota, joka niille niiden innovatiivisuuden ja erityislaadun vuoksi kuuluisi.

Kokeiluluonteensa perusteella alueelliset ohjelmat ovat soveltuneet toteutettavaksi sisäasiainministeriön hallinnonalalla. Ohjelmien suunnittelu- ja toteutusvaiheessa hankkeilla on ollut yhteistyötä muun muassa alueiden osaamiskeskusten ja -keskittymien kanssa. Alueellisten ohjelmahankkeiden avulla on myös pyritty siirtämään osaamiskeskuksissa syntynyttä tietoa laajemmin hyödynnettäväksi. Osaamiskeskus- ja aluekeskusohjelma ovat osaltaan vaikuttaneet innovatiivisten toimien ohjelmahankkeiden valintoihin, sillä ensiksi mainittujen ohjelmien ulkopuolelta on mukaan päässyt vain yksittäi-

⁴⁷ Euroopan parlamentti, Mietintöluonnos, 2000/0000(COS), 27.9.2000.

sää yritysvetoisia hankkeita. Tavanomaisesti kuitenkin puhtaasti yritysvetoiset hankkeet toteutetaan kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla.

Hankevastaavat pitivät toisaalta toteutettua rahoitusinstrumenttia toimivana ja sopivana valittuihin hankkeisiin. Vastaavantyypisiä ohjelmia kaivattiin lisää, koska niissä rahoitus kohdistuu Tekesin kansallisen tutkimusrahoituksen ja EU:n tavoiteohjelmärahoituksen väliin. Ohjelmat ovat mahdollistaneet sellaisten hankkeiden toteuttamisen, joita esimerkiksi tavoite 1 -ohjelmassa ei olisi rahoitettu. Ohjelmien luonteesta riippumatta hankevastaavat pitivät pienten yritysten mukaan pääsemistä ohjelmiin vaikeana.

Euroopan parlamentti on kiinnittänyt huomiota Euroopan aluekehitysrahaston innovatiivisiin toimiin sisältyvien hankkeiden suureen tarpeeseen ja pyytää komissiota tämän perusteella täydentämään ohjelman käyttöön myönnettyjen kokonaisvarojen summaa siirtämällä varoja ohjelmista⁴⁸, joissa tarve on vähäisempi.

Hankkeiden aikataulu

Ohjelmien toteutus ei ole ollut kaikilta osin riittävän tehokasta, sillä kaksi kolmasosaa hankkeista on viivästynyt suunnitellusta aikataulusta. Enemmän kuin kolmasosa hankkeista oli myöhässä yli kolme kuukautta suunnitellusta aikataulusta. Kyselyyn vastanneista päättyneitä hankkeita edusti alle 10 %⁴⁹, joten saadut vastaukset edustivat pääosin kyselyhetkellä keskeneräisiä hankkeita.

Useille hankkeille on haettu ja myönnetty jatkoaikaa. Osittain syynä on ollut se, ettei rahoitussuunnitelmissa mainittua rahoitusta ollut varmistettu etukäteen. Viivästymistä on aiheuttanut myös projektihenkilöstön rekrytoinnissa tapahtuneet viiveet, hankkeissa tapahtuneet henkilövaihdokset sekä yhteistyökumppaneista johtuneet syyt, muun muassa toimitusten myöhästymiset. Konkreettisten tuotteiden aikaansaaminen on eräissä tapauksissa osoittautunut arvioitua hitaammaksi.

Kyselyn mukaan ohjelmien kesto on myös liian lyhyt, minkä johdosta hankkeille jää liian vähän toteutusaikaa. Lisäksi eräille hankkeille on myönnetty jatkoaikaa, vaikka hankkeiden osavaiheet ovat toteutuneet suunnitellussa aikataulussa.

⁴⁸ Euroopan parlamentti ei ole tarkemmin eritellyt, mitkä ovat tällaisia ohjelmia.

⁴⁹ Kaikki päättyneet hankkeet olivat Pohjois-Suomen alueelta.

Muutamien hankkeiden aloitus on viivästynyt useita kuukausia suunnitellusta aikataulusta. Ohjelman keston verrattuna viivästyksset ovat olleet merkittäviä. Käynnistämisen hitaudesta on joissakin tapauksissa moitittu komission päätösten hitautta.

Monistaminen ja siirrettävyys

Sosiaalisten innovaatioiden monistaminen on osoittautunut tutkimusten mukaan vaikeammaksi kuin teknologisten innovaatioiden. Sosiaaliset innovaatiot voivat lisätä alueen sosiaalista pääomaa, joka ei ole kuitenkaan helposti liikuteltavissa⁵⁰, koska sosiaalinen pääoma koskettaa useita tai suurta joukkoa alueen toimijoita.

Tarkastuksessa todettiin, että valtaosa hankkeissa kehitetyistä tai kehitettävistä innovaatioista liittyi toimintatapaan. Alle 14 % kaikista kehitetyistä tai kehitettävistä innovaatioista oli kyselyn perusteella selkeitä teknologisia tuotteita. Innovaatioiden luonteesta huolimatta yli 96 % kyselyyn vastanneista hankevastaavista katsoi, että hankkeessa kehitetyt ja kehitettävät innovaatiot ovat monistettavissa tai siirrettävissä muualle.

Tarkastuksen perusteella alueellinen yhteistyö eri toimijoiden välillä on ollut vilkasta, mikä on luonut pohjan hankkeiden tavoitteiden saavuttamiselle. Myös sosiaalisilla innovaatioilla on alueellisten hankkeiden onnistumiselle selvästi merkitystä, mikä tukee näkemystä⁵¹, jonka mukaan ilman sosiaalisia innovaatioita myös teknologisten innovaatioiden sisältämä hyöty jää ainakin osittain saavuttamatta. Hyvät tulokset ovat olleet seurausta yksittäisten hankkeiden ja alueen muiden toimijoiden välisestä yhteistyöstä, mutta myös liittymisestä kansallisiin sekä kansainvälisiin verkostoihin.

Ohjelmatasolla alueellista verkottumista on haitannut alueen hankkeiden erilaisuus. Toisaalta hakuprosessin yhteydessä hankkeita yhdistettiin, mikä johti yhteistyöhön samankaltaisten hankkeiden välillä, mutta alueen muiden valittujen hankkeiden välillä yhteistyötä ei ole juuri ollut. Ongelmana alueilla ovat myös olleet hankkeiden sisäiset vaikeudet, muun muassa puutteet eri toimialojen toimijoiden yhteisen kielen ja ymmärryksen saavuttamisessa.

⁵⁰ *Mm. Kautonen ym. (2002) s. 11 ja Lapin yliopisto, Pohjois-Suomen ennakointi- ja arviointikeskus, Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelmat, Väliraportti I.*

⁵¹ *Valtion tiede- ja teknologianeuvosto (2003) s. 25.*

Komission mukaan⁵² tarkoituksena ei ole kannustaa yhteyksien luomiseen ainoastaan yritysten välillä, vaan myös yliopistojen, konsulttipalveluiden, rahamarkkinoiden ja muiden tekniikan alan kumppanien kanssa. Tavoitteena on alueellisen ympäristön ja alueellisten institutionaalisten kehysten luominen. Näin vahvistamalla inhimillistä pääomaa edistetään osaamisen syntymistä ja levittämistä ja sen sisällyttämistä tuotantorakenteeseen innovaation ja kilpailukyvyn tärkeimpänä lähteenä. Tältä osin alueellinen yhteistyö muiden toimijoiden välillä on sujunut hankkeiden välistä yhteistyötä paremmin ja edesauttanut alueellisten kehysten luomista.

Edellä mainitun perusteella innovatiivisten toimien ohjelmien monistaminen ei sinänsä välttämättä tuo hyötyjä. Yksittäisten hankkeitten tulosten monistaminen ja siirtäminen tapahtuu hanke- tai yritystasolla. Ohjelmat ovat kuitenkin luoneet puitteet hankkeiden toteuttamiselle ja tulosten testaamiselle sekä lisänneet alueellisia yhteistyömenettelyjä. Ohjelmiin kuuluvissa hankkeissa saavutettujen tulosten monistettavuudesta ei ole vielä selkeitä näyttöjä.

⁵² Euroopan yhteisöjen komissio, *Komission tiedonanto jäsenvaltioille, KOM (2001) 60–005, 31.1.2001.*

LÄHTEET

1. Lait, asetukset ja muut normit

Neuvoston asetus (EY) N:o 1260/1999 rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä (muutettu asetuksilla (EY) N:o 1447/2001, (EY) N:o 1105/2003 ja (EY) N:o 448/2004).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1783/1999 Euroopan aluekehitysrahastosta.

Komission asetus (EY) N:o 1159/2000 jäsenvaltioiden toteuttamasta rakennerahastojen tukitoimiin liittyvästä tiedotus- ja julkistamistoinnista.

Laki rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1353/1999, muutettu 1286/2000 ja 115/2003).

Asetus rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1354/1999).

Alueiden kehittämislaki (602/2002).

Valtioneuvoston päätös alueiden kehittämislain mukaisista valtakunnallisista alueiden kehittämisen tavoitteista, 15.1.2004.

2. Muut kirjalliset lähteet

Euroopan parlamentti, Mietintöluonnos, 2000/0000(COS), 27.9.2000.

Euroopan parlamentti, Mietintöluonnos, 2003/2019(INI), 31.3.2003.

Euroopan yhteisöjen komissio, Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, Innovaatiopolitiikka: unionin Lissabonin strategiaa koskevan lähestymistavan päivittäminen, KOM (2003) 112 lopullinen, Bryssel, 11.3.2003.

Euroopan yhteisöjen komissio, Komission tiedonanto jäsenvaltioille, Alueet uudessa taloudessa, Suuntaviivat EAKR:n innovatiivisille toimille kaudella 2000–2006, KOM (2001) 60–005, Bryssel, 31.1.2001.

Hytönen, Sanni ja Kolehmainen, Jari (2003), Tietämyksenhallinta uusmedia- ja ohjelmistoyritysten innovaatiotoiminnassa. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, Työelämän tutkimuskeskus, Työraportteja 68/2003.

Kautonen Mika, Kolehmainen Jari ja Koski Pasi (2002), Yritysten innovaatioympäristöt. Tutkimus yritysten innovaatiotoiminnasta ja alueellisesta innovaatiopolitiikasta Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa. Teknologia katsaus 120/2002, Tekes.

Kolehmainen, Jari (2001), Yritykset ja alueet tietointensiivisessä globaalitaloudessa. Kilpailukyky kohtalonyhteytenä. Tampereen yliopisto. Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö. SENTE-julkaisuja 12/2001.

Lapin yliopisto, Pohjois-Suomen ennakointi- ja arviointikeskus, Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelma, Väli­raportti I ja II.

Lievonen, Jorma ja Lemola, Tarmo (2004), Alueellisen innovaatiopolitiikan haasteita. Tutkimustulosten tulkintaa. Alueiden kehittäminen 16/2004, Sisäasiainministeriö.

Miettinen Reijo, Lehenkari Janne, Hasu Mervi ja Hyvönen Jukka (1999), Osaaminen ja uuden luominen innovaatioverkoissa. Tutkimus kuudesta suomalaisesta innovaatiosta. Sitra 226, Taloustieto Oy 1999.

Männistö, Jarmo (2002), Voluntaristinen alueellinen innovaatiojärjestelmä. Tapaustutkimus Oulun alueen ict-klusterista. Lapin yliopisto, Rovaniemi.

Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelma. Pohjoisen ulottuvuuden uusi vaihe 2002–2003, Pohjois-Pohjanmaa – Keski-Pohjanmaa – Lappi. Ohjelma-asiakirja.

Sisäasiainministeriön hallinnonalan tulossuunnitelma 2004–2008.
Sisäasiainministeriön julkaisu 33/2003.

Valtion tiede- ja teknologianeuvosto (2003), Osaaminen, innovaatiot ja kansainvälistyminen, Helsinki.

3. Tilastot ja kuviot

Tilastokeskus, Alueluokitus, Suuralueet.
http://www.stat.fi/tk/tt/luokitukset/lk/suuralue_03_index.html.

Fimos-seurantarekisteri
<https://fimos2k.atbusiness.com/>

4. Haastattelut ja paikalliskäynnit

Pohjois-Pohjanmaan liitto, Oulu 23.9.2003.

Incode Oy (Lohipato-projekti), Oulu 30.1.2004.

VANTUKI-hanke, Kemijärvi 30.3.2004.

Culminatum Ltd Oy (LOLLI-hanke), Espoo 27.4.2004.

Green Net Finland ry (InnoEnvi-hanke), Vantaa 27.4.2004.

5. Alueelliset informaatiotilaisuudet

Octopus innovointi- ja verkostoitumistilaisuus, Oulu 24.4.2003.

Pohjois-Suomen Innovatiiviset toimet -ohjelmahankkeiden yhteistilaisuus, Oulu 16.10.2003.

Innovatiivisuus Itä-Suomessa tietoyhteiskuntaseminaari, Kuhmo 13.11.–14.11.2003.

Etelä-Suomen InnoELLI-ohjelmahankkeiden yhteistilaisuus, Helsinki 27.11.2003.

LITTEET

Liite 1: Etelä-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman rahoitussuunnitelman mukainen rahoitusjakauma, euroa.

Hankerahoitus, euroa.

Hanke-numero	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
106658	700 000	350 000	350 000			1 400 000
106662	725 000	362 500	121 000	252 750	138 750	1 600 000
106665	108 990	54 495		54 250	245	217 980
106666	140 000	70 000	57 500	12 500		280 000
106667	226 000	113 000	113 000		48 750	500 750
Yhteensä	1 899 990	949 995	641 500	319 500	187 745	3 998 730
%	47,5	23,8	16,0	8,0	4,7	100

Teknisen tuen ja oheistoimenpiteiden rahoitus (ohtp), euroa.

Tekninen tuki/ohtp	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
106939	77 500	38 750	38 750			155 000
106940	22 500	11 250	11 250			45 000
Yhteensä	100 000	50 000	50 000			200 000
%	50,0	25,0	25,0			100

Ohjelmarahoitus yhteensä, euroa.

Ohjelmarahoitus	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
Yhteensä	1 999 990	999 995	691 500	319 500	187 745	4 198 730
%	47,6	23,8	16,5	7,6	4,5	100

Liite 2: Länsi-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman rahoitussuunnitelman mukainen rahoitusjakauma, euroa.

Hankerahoitus, euroa.

Hanke-numero	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
107623	99 000	74 250	24 750			198 000
107624	204 000	153 000	51 000			408 000
107625	209 000	156 750	52 250			418 000
107626	99 000	74 250	24 750			198 000
107627	99 000	74 250	24 750			198 000
108268	210 000	157 500		52 500		420 000
Yhteensä	920 000	690 000	177 500	52 500		1 840 000
%	50,0	37,5	9,6	2,9		100

Teknisen tuen ja liitännäistoimien rahoitus (ohtp), euroa.

Tekninen tuki/ohtp	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
107696	50 000	37 500	12 500			100 000
109277	30 000	22 500	7 500			60 000
Yhteensä	80 000	60 000	20 000			160 000
%	50,0	37,5	12,5			100

Ohjelmarahoitus yhteensä, euroa.

Ohjelmarahoitus	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
Yhteensä	1 000 000	750 000	197 500	52 500		2 000 000
%	50,0	37,5	9,9	2,6		100

Liite 3: Itä-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman rahoitussuunnitelman mukainen rahoitusjakauma, euroa.

Hankerahoitus, euroa.

Hanke-numero	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
106517	320 000	20 000		32 000	28 000	400 000
106554	72 000	8 000			80 000	160 000
106556	224 000	14 000			42 000	280 000
106564	352 000	22 000	32 760		33 240	440 000
106568	208 000	13 000	6 500		32 500	260 000
106573	240 000	15 000	7 500		37 500	300 000
106575	205 600	12 850	6 425		32 125	257 000
106591	406 800	25 424	12 714		63 562	508 500
106592	320 000	20 000			60 000	400 000
106659	90 000	10 000			100 000	200 000
107874	58 608	3 663	1 831		9 158	73 260
107875	72 000	8 000			80 000	160 000
Yhteensä	2 569 008	171 937	67 730	32 000	598 085	3 438 760
%	74,7	5,0	2,0	0,9	17,4	100

Teknisen tuen ja oheistoimenpiteiden rahoitus (ohtp), euroa.

Tekninen tuki/ohtp	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
106755	150 000	37 500				187 500
107214	90 000	22 500				112 500
107217	202 968	50 742				253 710
Yhteensä	442 968	110 742				553 710
%	80,0	20,0				100

Ohjelmärahoitus yhteensä, euroa.

Ohjelma-rahoitus	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
Yhteensä	3 011 976	282 679	67 730	32 000	598 085	3 992 470
%	75,4	7,1	1,7	0,8	15,0	100

Liite 4: Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman rahoitussuunnitelman mukainen rahoitusjakauma, euroa.

Hankerahoitus, euroa.

Hanke-numero	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
106540	40 000	30 000	30 000		72 000	172 000
106551	478 000	149 000	329 000		228 480	1 184 480
106570	80 000	43 540	33 747		37 713	195 000
106572	285 000	135 000	16 820	170 000	67 276	674 096
106586	285 000	142 500	228 188		20 223	675 911
106597	133 000	88 000	45 000		112 000	378 000
106600	196 390	130 766	63 250	34 447	34 447	459 300
106604	205 000	100 000	105 000		65 000	475 000
106609	282 610	191 750	99 000		99 000	672 360
106612	67 413	40 000	27 413		15 000	149 826
106613	45 000	30 000	30 000		45 000	150 000
106614	100 000		100 000	110 000	30 000	340 000
106616	40 000	30 000	20 000		30 000	120 000
106626	205 000		205 000		171 520	581 520
106632	220 000	110 000	110 000		31 430	471 430
106633	8 000	8 000	3 500		3 500	23 000
106635	70 000		83 000			153 000
108425	5 587	18 000		7 800	15 787	47 174
108513	12 000	28 000			40 000	80 000
108515	100 000	80 000	34 860		29 860	244 720
Yhteensä	2 858 000	1 354 556	1 563 778	322 247	1 148 236	7 246 817
%	39,4	18,7	21,6	4,5	15,8	100

Teknisen tuen ja hankkeiden tulosten levittämisen rahoitus (ohtp), euroa.

Tekninen tuki/ohtp	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
108153	150 000	150 000				300 000
108586	17 500	12 500	5 000			35 000
Yhteensä	167 500	162 500	5 000			335 000
%	50,0	48,5	1,5			100

Ohjelmärahoitus yhteensä, euroa.

Ohjelma-rahoitus	EAKR	Valtio	Kunta	Muu julkinen	Yksityinen	Yhteensä
Yhteensä	3 025 500	1 517 056	1 568 778	322 247	1 148 236	7 581 817
%	39,9	20,0	20,7	4,3	15,1	100

Liite 5: Manner-Suomen ohjelmahankkeet.**Etelä-Suomi**

- 106658 Tietoyhteiskunnan kehittymistä ja verkostoitumista edistävät ympäristöliiketoiminnan innovatiiviset toimet, InnoEnvi
- 106662 Logistiikan osaamisen laajentaminen liittouman alueella, LOLLI
- 106665 Logistiikkaketjun kehittäminen pienivolyymisille, lämpösäädellyille elintarviketoimituksille
- 106666 Energia- ja ympäristöportaali sekä benchmarking -palvelut kuntien ja muiden rakennusten energia- ja ekotehokkuuden kehittämiseksi
- 106667 Seutulogistiikalla elinvoimaa
- 106939 InnoELLI -tekninen tuki - hallinto
- 106940 InnoELLI -ohjelma, tekninen tuki - muut

Länsi-Suomi

- 107623 Etelä-Pohjanmaan avaintoimialojen teknologiansiirtokonsepti
- 107624 Länsi-Suomen allianssin innovatiivinen ohjelma, WFA-INNO
- 107625 WFA-INNO/Pirkanmaan teknologia- ja innovaatiokiikihdytyshanke
- 107626 Strateginen johto ja sisäsyntyinen kasvu
- 107627 WFA-INNO, Keski-Suomen osuus
- 108268 Kilpailukykytiedon hyödyntämisprojekti (Innovatiivisten hakemus)
- 107696 WFA-INNO, tekninen tuki
- 109277 WFA-INNO, liitännäistoimet

Itä-Suomi

- 106517 Metsänomistajan verkkopalvelu
- 106554 Digitaalinen esteettömyys
- 106556 Propower
- 106564 Kokonaisvaltaisen paikallisen verkottumisen pilotti
- 106568 Metakulku - Tie kohden hyvää henkistä ja fyysistä elämää
- 106573 DIT-projekti, Sonettialueen Dynaaminen Integroitu Työpöytä -projekti
- 106575 SoTi-projekti - Sosiaalialan tiimityöskentely
- 106591 Palvelumallit
- 106592 GEO-tietokeskuksen virtuaalinen oppimisympäristö
- 106659 Tikka Multicast
- 107874 Luonnontuotealan tehostaminen tietotekniikan avulla
- 107875 Lähiruokapörssi
- 106755 Itä-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelma, tekninen tuki
- 107214 Itä-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelma, oheistoimenpiteet
- 107217 Itä-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelma, tutkimus, hyvien käytäntöjen välittäminen

Pohjois-Suomi

- 106540 Reaaliaikaisesta tuotannonohjausjärjestelmästä matkailuverkostot yhdistävä menestystekijä
- 106551 Octopus, toteutusohjelma
- 106570 Mobile Extreme Adventures Nature
- 106572 Monikanavaisten yhteyksien palvelualusta (Service Platform for Multichannel Connections)
- 106586 eKoillis-Suomi
- 106597 Playing++ Älykäs leikkikenttä -hankkeen teknologia
- 106600 Vanhusten hyvinvoinnin tukijärjestelmä Itä-Lappiin, VANTUKI
- 106604 Aurora Borealis testausympäristö matkailun ja vapaa-ajan mobiili-palveluille ja -tuotteille
- 106609 Innovatiiviset hyvinvointipalvelut - kohti joustavaa ja kustannus-tehokasta palvelua, Pilottikuntana Ranua
- 106612 Langattomuus oppimisen välineeksi
- 106613 eAccessibility - saavutettavuus +eBusiness
- 106614 MobiArt-ohjelma
- 106616 Mobiiliteknologian käyttö terveydenhuollon asiantuntijaresurssien hallinnan ja tavoitettavuuden parantamisessa
- 106626 Octopus, osajaohjelma
- 106632 mobiRAI
- 106633 Pohjoiset luonnonilmiöt tieto- ja multimediatuotteina
- 106635 Meidator Siirtojärjestelmäpalvelu: Terveydenhuollon tietoverkko
- 108425 Lohipato-projekti
- 108513 ASP Festival Manager
- 108515 Langattomat ohjausjärjestelmät julkisella sektorilla
- 108153 Pohjois-Suomen innovatiiviset toimet, tekninen tuki
- 108586 Pohjois-Pohjanmaan innovatiiviset toimet -ohjelman tulosten levit-tämishanke, Innolevis

11.8.2004

SM-2004-2132/va-41

Valtiontalouden tarkastusvirasto
Toiminnan tarkastus
Tarkastuspäällikkö Esa Pirilä
PL 1119
00101 HELSINKI

Viite: Kirjeenne 24.6.2004

**SISÄASIAINMINISTERIÖN ALUEIDEN JA HALLINNON KEHITTÄMISOSASTON
SELITYS VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTON SELITYSPYYNTÖÖN 439/54/03**

Sisäasiainministeriön alueiden ja hallinnon kehittämisosasto toteaa, että ohjelmien maksu- ja hallintoviranomaisina toimivat maakunnan liitot ovat asemansa puolesta keskeisin taho ottamaan lausunnoissaan kantaa tarkastuskertomusluonnoksen havaintoihin. Lisäksi on huomattava, että kyse on ohjelmarahoituksesta, jonka EU-osuuden alueet hakevat suoraan komissiosta. Näin ollen pääosaan tarkastushavainnoista tai tarkastuskertomusluonnokseen yleensä, sisäasiainministeriön alueiden ja hallinnon kehittämisosastolla ei ole kommentoitavaa.

Valtiontalouden tarkastusviraston valitsemissa tarkastuksen pääkysymyksiä voidaan pitää pääsääntöisesti onnistuneita ottaen huomioon ohjelmien luonne, niiden toteutusajankohdat ja -tavat sekä tarkastuksen ajankohta. Pääkysymysten tarkasteluun liittyen sisäasiainministeriön alueiden ja hallinnonkehittämisosasto haluaa kiinnittää huomiota seuraaviin yksityiskohtiin.

1. Suomen innovatiiviset toimet –ohjelman käyttö toimintaa kuvaavana yleiskäsitteenä voi olla harhaanjohtava¹. Suomessa toteutetaan neljää erillistä innovatiivisten toimien ohjelmaa, joilla on omat tavoitteensa ja toimintatapansa.
2. Sivun yhdeksän toiseksi viimeisessä kappaleessa KOR:lla tarkoitettaneen kalatalousalaa koulutusalan sijasta.
3. Luonnoksessa todetaan, että ohjelma-alueiden vertailu on ongelmallista. Tavoitteiltaan ja toimintatavoiltaan hyvin erilaiset ohjelmat (vrt. kohta 1.) asettavat kuitenkin niiden kategorisen vertailun kyseenalaiseksi – olisiko vertailu ylipäänsä tarpeen?

¹ esim. s. 4 yläalaita

4. Tarkastusvirasto toteaa luonnoksessaan, että valittuja hankkeita olisi tullut tarkastella kriittisemmin, sillä osa hankkeista olisi sen mukaan sopinut rahoittavaksi paremmin muista ohjelmista. Esimerkkinä ko. tapauksesta käytetään mm. Itä-Suomen toimintalinjan 1 hankkeita. Näiden Itä-Suomen hankkeiden osalta sisäasiainministeriö toteaa, että sen näkemyksen mukaan luonnonvarapohjainen tuotanto on tärkeässä roolissa Itä-Suomessa. Alan modernisointi, uusien innovaatioiden luominen ja uuden teknologien hyödyntäminen ovat myös tärkeässä asemassa. Käsitellyt hankkeet ovat olleet innovatiivisia ja ne ovat sisältäneet uusien teknologisten ratkaisumallien käyttöönottoa. Hankkeiden valinnassa nämä seikat on tutkittu tarkkaan. Leader+ -ohjelman rahoitusmahdollisuudet ovat huomattavasti rajallisemmat, vaikka Leader+:ssa tuetaan paikallislähtöisiä, innovatiivisia pilotteja myös niiden luonne on erilainen. Leader+ -ohjelmassa korostuvat toimintatavat, eivätkä niinkään tekniset innovatiiviset uudet ratkaisut.
5. Kokeilevassa, uutta luovassa hanke- ja kehittämistoiminnassa on aivan tavanomaista, että hankkeiden toteutuma poikkeaa suunnitellusta. Erityisesti tämä koskee innovatiivisten toimien ohjelmia ja niissä toteutettavia hankkeita². Tässä yhteydessä olisikin ehkä rakentavampaa pohtia mahdollisia ongelmanratkaisuvaihtoehtoja tai syy- ja seuraussuhteita kokeilun/hankkeen innovatiivisuuden ja suunnitelmien toteutumattomuuden välillä kuin todeta jo kaikkien kehittäjien ja taloushallinnon toimijoiden hyvin tuntema ongelma.
6. Luonnoksen luku ”3.3 Ohjelmien toiminnalliset ja taloudelliset ongelmat” on pitkä ja sisältää myös monia myönteisiä havaintoja sekä runsaasti taustatiedoksi tai yleisinformaatioksi käsitettävää aineistoa esim. rahoitustietojen osalta. Luvun otsikointia kehittämällä tai jakamalla luku useammaksi luvuksi tarkastusraportin luettavuus ja selkeys voisi kehittyä tältä osin.
7. Luonnoksen sivuilla 37 ja 65 käsitellään ministeriöiden yhdyshenkilöiden roolia, ministeriön asemaa sekä hankevalintaa. Tarkennuksena voidaan todeta, että sisäasiainministeriön tehtäviin ko. ohjelmien osalta ei kuulu osallistua hankevalintaan tai ohjeistaa sitä erityisesti muutoin kuin ohjauskomiteassa tapahtuvan työskentelyn kautta. Syy rajoitettuun hankevalintaan osallistumiseen ei siis ole alan tai alueen tuntemuksen puuttuminen, vaan ohjelmien luonne ja niissä noudatettavat menettelytavat.
8. Ohjelmat ja niissä toimeenpantavat hankkeet ovat ensisijaisesti komission sekä maksu- ja hallintoviranomaisten ohjauksessa. Näin ollen sisäasiainministeriö ei katso, että sillä olisi tullut olla erityinen velvollisuus kehittää erityisiä menettelyjä tai menetelmiä hankkeiden innovatiivisuuden, tuloksellisuuden, monistettavuuden tms. arvioimiseksi tai mittaamiseksi. Selvää on, että ko. vastuun voidaan katsoa kuuluvan alueiden kehittämisestä vastaavan ministeriön tehtäviin, mutta ohjelmien luonne ja ohjaussuhteet sekä ennen kaikkea toimintaan ministeriössä käytettävien resurssien valossa ko. vaatimus tuntuu ylimitoitetulta.

² mm .tarkastuskertomuksen sivu 4

Käytännössä sisäasiainministeriö tekee kuitenkin ko. työtä normaalin tuloksellisuuden ja varojen käyttöön liittyvän ohjeistuksen sekä seurannan muodossa. Edellä mainittua kehittämistyötä tulisivin ensisijaisesti tehdä maksu- ja hallintoviranomaisten ja komission toimesta, koska näillä tahoilla on käytettävissään ohjelmien toimeenpanoon ja kehittämiseen tarkoitettua rahoitusta (tekninen tuki). Kehittämistyötä tehdäänkin komission tasolla, missä jäsenmaat ovat mukana kumppanuusperiaatteella (keinoja mm. arviointi, kilpailut, kv-verkostot ja kokemusten vaihto).

9. Tarkastuskertomusluonnoksessa esitetyt havainnot liittyen FIMOS-seurantajärjestelmän tietojen ajantasaisuuteen sekä alueellisesti vaihteleviin käytäntöihin ovat käytännössä seurausta siitä, että FIMOS-2000 seurantajärjestelmä oli valmis jo ennen innovatiivisten ohjelmien käynnistymistä. Näin ollen järjestelmässä ei oltu voida huomioida kaikkia innovatiivisten toimien ohjelmien toteutuksesta aiheutuvia tarpeita. Järjestelmän päivittäminen vastaamaan kaikkia uusia tarpeita ei ole ollut taloudellisesti mahdollista eikä tarkoituksenmukaista. Luonnoksessa mainitut ongelmat ovat kuitenkin ratkaistavissa ohjeistusta kehittämällä. Sisäasiainministeriö kehittää seurantajärjestelmän käyttöön liittyvää ohjeistusta edelleen ja tehostaa ohjeiden noudattamisen seurantaa.

Ylijohtaja

Pekka Kilpi

Ylitarkastaja

Harri Martikainen

TIEDOKSI

Lehtonen Antti/sisäinen tarkastus
Bröijer Pasi/talousyksikkö
Lintilä Kaisa-Leena/AHO
Tikka Tiina/AHO
Arajärvi Tarja/AHO
Nousiainen Anu/AHO
Taskinen Marja/AHO
Rantahalvari Pasi/AHO
Anne Aapro/sisäinen tarkastus
SM/kirjaamo
Varsinais-Suomen liitto
Satakuntaliitto
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Pohjois-Karjalan liitto

KO/mk

16.8.2004 / 1093

Valtiontalouden tarkastusvirasto
Toiminnantarkastus
PL 1119
00101 HELSINKI

LAUSUNTO EU:N INNOVATIIVISET TOIMET -OHJELMAN TARKASTUSKERTOMUSLUONNOKSESTA

Varsinais-Suomen liiton maakuntahallitus on kokouksessaan 16.8.2004 § 142 yksimielisesti päättänyt antaa seuraavan lausunnon:

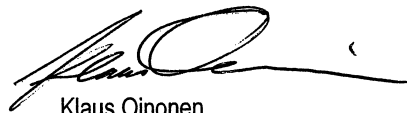
Varsinais-Suomen liitto katsoo, että tarkastusraporttiluonnos on ohjelma- ja hankekuvausten osalta yksityiskohtainen ja kattava sekä että luonnoksessa esitetyt kannanotot vastaavat InnoELLI -ohjelman osalta pitkälti sitä käsitystä, joka myös liitolla on eri kehittämisohjelmien keskinäisestä koordinoinnista, ohjelmien vaikuttavuuden tulosmittareista, ohjelmahankkeiden jatkuvuudesta ja monistettavuudesta sekä ohjelma- ja hanketyön hallinnointiongelmista.

Varsinais-Suomen liitto toteaa, että tarkastusraporttiluonnoksessa ei ole riittävän selkeästi nostettu esille konkreettisia suosituksia siitä, miten ko. ohjelmaprosessin viranomais- ja palvelutoimintaa tulisi kehittää ajatellen seuraavien innovatiivisten toimien -ohjelmien entistä parempaa toteuttamista.

VARSINAIS-SUOMEN LIITTO

Juho Savo
maakuntajohtaja

Klaus Oinonen
hallintojohtaja,
maakuntahallituksen sihteeri

Jarno Turunen/HeH

13.8.2004

 Saapunut 16.8.2004
 VTV Dnro 439/54/03

 Valtiontalouden tarkastusvirasto
 PL 1119
 00101 HELSINKI

Lausuntopyyntönnö 24.6. nro 439/54/03

EU:n innovatiiviset toimet -ohjelma Suomessa

Valtiontalouden tarkastusvirasto on laatinut tarkastuskertomusluonnoksen ”EU:n innovatiiviset toimet -ohjelma Suomessa” ja pyytänyt Pohjois-Karjalan liittoa antamaan siitä lausuntonsa. Vaikka Pohjois-Karjalan liitto Itä-Suomen ohjelman hallinto- ja maksuviranomaisena antaa tämän lausunnon, lausunto on ollut myös ohjelman ohjauskomitean kommentoitavana ja edustaa näin laajemmin Itä-Suomen alueen näkemystä.

Voidaan todeta, että tarkastuksen havainnot kuvaavat hyvin Innovatiiviset toimet -ohjelmasta saatuja kokemuksia. Pohjois-Karjalan liitto yhtyy tarkastusviraston näkemyksiin siinä, että ohjelmaan valitut hankkeet ovat lisänneet alueellista kilpailukykyä ja turvanneet alueiden elinvoimaisuutta. Vastuun siirtäminen valtion keskushallinnolta aluehallinnolle on ollut onnistunut ratkaisu ja sitä tulisi myös jatkossa edistää. Tarkastusvirasto toteaa, että Innovatiiviset toimet -ohjelma on mahdollistanut myös syrjäseutujen innovatiivisten hankkeiden liittymistä toimiviin kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin ja lisännyt näin toimintamahdollisuuksia ja sosiaalisen pääoman kehittymistä syrjäseuduilla. Itä-Suomen osalta tähän tarkastusviraston näkemykseen on helppo yhtyä. Pohjois-Karjalan liiton näkemyksen mukaan ohjelman avulla on luotu niin ylimatekunnallisia, kansallisia kuin kansainvälisiä verkostoja, jotka tukevat alueen kehitystä.

Tarkastusvirasto kiinnittää tarkastuskertomuksessaan huomiota ohjelma-hankkeissa käytettyihin tulostittareihin. Ohjelman innovatiivisesta luonteesta johtuen on syytä korostaa, että määrällisten mittareiden ja tulosten sijasta olennaisempia ovat laadulliset kriteerit. Hankkeita arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota erityisesti syntyneiden innovaatioiden laatuun sekä yhteistyöverkostojen ja oppimisprosessien edistymiseen.

Yksi tarkastuksen pääkysymyksistä oli, millainen on ohjelmahankkeiden jatkuvuus, ja onko pilottiprojekteille saatu alueellista monistettavuutta. Hankkeiden jatkoon ja tulosten siirrettävyyteen on Itä-Suomen Innovatiiviset toimet -ohjelmassa kiinnitetty erityistä huomiota. Rahoituspäätöksen yhteydessä hankkeita on vaadittu laatimaan levittämissuunnitelma. Hankkeille on järjestetty koulutusta jatkuvuuden turvaamiseksi ja kannustettu

Jarmo Turunen/HeH

13.8.2004

pohtimaan toimintojen jatkoa projektien päätyttyä. Yhtenä uutena toimintatapana on ollut myös, että rahoittaja on suositellut hankkeiden ohjausryhmille kokoontumista myös projektien päätyttyä. Tämän suosituksen tavoitteena on varmistaa, että kehittäminen jatkuu hankkeen jälkeen.

Jotkin tarkastusviraston tekemistä havainnoista kaipaavat tarkennuksia, sillä ne eivät välttämättä ole yleistettävissä kaikkiin suomalaisiin ohjelmiin. Esimerkiksi maksatusten käsittelyssä ja maksusuorituksissa ei ole ollut ongelmia Itä-Suomen Innovatiiviset toimet -ohjelmassa. Kertomusluonnoksessa puhutaan arvioinnin yhteydessä lähinnä vain jälkiarvioinnista, tätä on syytä tarkentaa Itä-Suomen Innovatiiviset toimet -ohjelman osalta. Itä-Suomen ohjelmasta tehdään ulkoinen arviointi, johon yhtenä osana on kuulunut ns. prosessiarviointi. Ulkopuoliset asiantuntijat ovat seuranneet ohjelman toteutusprosessin etenemistä, eivät ainoastaan tarkastelleet ohjelmaa jälkikäteen. Tämän arvioinnin toteuttaa Teknillisen korkeakoulun Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus, YTK. Lisäksi ohjelmassa tehdään sisäisenä työnä nk. tavoite 1 -arviointi, jossa pyritään luomaan mekanismeja, joiden avulla ohjelman parhaat käytännöt onnistutetaan siirtämään tavoite 1 -ohjelmaan ja maakuntien aluekehitykseen.

Kuten tarkastusviraston tarkastuskertomuksesta tulee esille, ohjelman hankkeiden valinnassa toteutettu kaksivaiheinen hakukierros oli onnistunut menettelytapa. Hakijoiden oli mahdollista jättää ensimmäisessä vaiheessa varsinainen hakemuksen sijasta myös ns. hankeidea. Hankeidean esittäneet hakijat pystyivät vielä työstämään hankesuunnitelmaansa, ja eri hakijoiden hankeideoita oli mahdollista yhdistää ennen varsinaista hankkeiden valintaa ohjauskomiteassa. Kaksivaiheisen hakukierroksen etu on, että ideavaiheessa karsiutuneet hakijat välttyivät turhalta valmistelutyöltä.

Pohjois-Karjalan liitto ei yhdy tarkastusviraston näkemykseen siitä, etteivät Itä-Suomen ohjelman toimintalinjan 1 hankkeet kaikilta osin edustaisi ohjelman yleistä luonnetta. Kertomusluonnoksessa todetaan, että osa toimintalinjan 1 hankkeista sopisi paremmin toteutettavaksi esimerkiksi LEADER+-yhteisöaloitteesta. Pohjois-Karjalan liitto katsoo, että luonnonvarapilottien valinta ohjelmaan on perusteltua. Luonnonvarapohjainen tuotanto on tärkeässä roolissa erityisesti Itä-Suomessa. Tämän alan modernisointi, uusien innovaatioiden luominen ja uuden teknologian hyödyntäminen on erittäin tärkeää koko Itä-Suomen kehityksen kannalta. Nämä tavoitteet istuvat hyvin innovatiiviset toimet -ohjelmaan. Pilottihankkeiden innovatiivinen luonne, ylimaakunnallinen toiminta-alue ja hankkeiden koko tukivat sitä, että hankkeita rahoitettiin Innovatiiviset toimet -ohjelmasta. Luonnonvara-alan luonne poikkeaa oleellisesti sosiaali- ja terveyssektorista, mistä syystä myös verkostoituminen on erilaisessa vaiheessa. Luonnonvara-ala on huomattavasti hajanaisempi ja jakaantuu alueella esimerkiksi kiven, metsän ja luonnontuotteiden hyödyntämiseen. Verkostoituminen

Jarno Turunen/HeH

13.8.2004

luonnontuotealalla tapahtuukin lähinnä sektoreiden, kuten metsäsektorin sisällä.

Tarkastuksessa tuodaan esille, että hankkeiden hallinnointiin liittyvä byrokratia on vähentänyt varsinaiseen toimintaan käytettyä aikaa. Pohjois-Karjalan liitto katsoo, että ohjelman kokeiluluonteesta johtuen myös hallinnoinnissa tulisi voida kokeilla uusia innovatiivisia ratkaisuja, joiden avulla hallinnointia voitaisiin yksinkertaistaa. Esimerkiksi hankkeet voisivat automaattisesti käyttää tietyn osuuden heille myönnetystä avustuksesta hankkeen hallinnointikuluihin niin, että hankkeiden ei tarvitse tätä erikseen hakea. Tältä osin tarkasta tuntikirjanpidosta luopuminen säästäisi sekä hankkeiden että rahoittajan aikaa ja toisi myös taloudellisia säästöjä. Täytäntötyypiset kokeilut eivät tässä ohjelmassa ole olleet valitettavasti mahdollisia. Jatkossa kokeiluohjelmissa tulisikin rohkeammin mahdollistaa joustavampia menettelytapoja myös hallinnoinnin osalta.

Hankkeilta on kysytty Innovatiiviset toimet -ohjelman eroista tavoite 1 -ohjelmaan. Ylimaakunnallisten hankehakemusten käsittely on koettu joustavana Innovatiiviset toimet -ohjelmassa. Myös hankkeiden mahdollisuus hankkia asiantuntijatukea sekä selkeä vastuutaho ja -henkilö rahoittajan taholla on koettu Innovatiiviset toimet -ohjelman vahvuutena.

Tarkastuksessa pohditaan, soveltuisivatko puhtaasti yritysvetoiset hankkeet paremmin toteutettavaksi kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle kuin Innovatiiviset toimet -ohjelmaan. Pohjois-Karjalan liitto pitää innovaatioiden kehittämisen kannalta hyvänä ratkaisuna sitä, että pilottihankkeissa on ollut myös yritysvetoisia hankkeita. Usein innovaatiot syntyvät yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin uudenaikaisista yhteistyörakenteista. Siksi ohjelman on hyvä tukea erityyppisten verkostojen toimintaa. Yrityshankkeiden vahvuus on myös siinä, että innovaatioiden kaupallistaminen on usein helpompaa ja tehokkaampaa yritysten kautta.

Pohjois-Karjalan liiton näkemyksen mukaan Itä-Suomen Innovatiiviset toimet -ohjelman pilottiprojektit ovat edenneet hyvin. Hankkeet ovat mahdollistaneet haja-asutusalueiden palvelurakenteen säilymistä, turvanneet tasa-arvoista alueiden kehitystä ja kehittäneet alueen erikoisasiantuntijuutta. Julkispalveluiden teknisten tietoverkkojen kehitystyö on edennyt ripeästi. Ohjelmassa on kehitetty uusia toimintamalleja ja työtä helpottavia teknisiä ratkaisuja. Ne ovat lisänneet toiminnan tehokkuutta ja esimerkiksi terveydenhuollossa vapauttavat hoitohenkilökuntaa jatkossa varsinaiseen hoitotyöhön.

Pohjois-Karjalan liitto katsoo, että ohjelma on toiminut etenkin erilaisten innovaatio- ja kehitysprosessien käynnistäjänä. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii metsänomistajien verkkopalvelu, joka laajentuu valtakunnalliseksi

Jarno Turunen/HeH

13.8.2004

palveluksi. Erityisenä vahvuutena voidaan pitää sitä, että ohjelman avulla projektien toimijat ovat löytäneet uusia toimivia yhteistyömuotoja yli maakuntarajojen. Ohjelmassa kansainvälistyminen on nähty tärkeänä uusien ideoiden kehittelyn kannalta, minkä vuoksi on toimittu aktiivisesti erilaisissa kansainvälisissä verkostoissa ja rohkaistu hankkeita esittelemään tuloksiaan kansainvälisillä areenoilla. Erityisesti on osallistuttu EU:n innovatiiviset toimet -ohjelmaan liittyvän IANIS-verkoston tapahtumiin. Tutkimuksen ja arvioinnin rooli toteutuksessa on ollut vahvempi kuin vastaaventyypisissä ohjelmissa yleensä.

Tarkastusviraston tarkastuskertomuksesta syntyy mielikuva, että hankkeiden jatkoaika viittaisi toiminnan tehottomuuteen ja viivästymiseen. On syytä korostaa, että varsin lyhytaikaisessa ohjelmassa jokainen lisäkuukausi on edistänyt hankkeiden innovaatioprosessien jatkokehittelyä. Pohjois-Karjalan liiton näkemyksen mukaan hankkeille myönnetyt jatkoajat lisäävät ohjelman vaikuttavuutta ja tukevat toiminnan jatkuvuutta. Tutkimusten mukaan innovaation kehittäminen laajaan käyttöönottoon vie usein jopa 4–5 vuotta.

Keskeisinä haasteina ohjelmassa on koettu erilaisten teknisten järjestelmien yhteensopivuus sekä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon puolella tietoturvaan liittyvät kysymykset. Digitalisoinnin edistämiseksi olisi tarvetta uudistaa myös nykyistä lainsäädäntöä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Uuteen teknologiaan liittyvien innovaatioiden kehittämisessä Pohjois-Karjalan liitto pitää tärkeänä, että ratkaisuja kehitetään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä luonnonvara-alan tarpeista lähtien. Toimiva vuoropuhelu ja asioiden yhdessä eteenpäinvieminen näiden toimialojen asiantuntijoiden ja teknologioiden kehittäjien kanssa onkin erityisen tärkeää.

POHJOIS-KARJALAN LIITTO

Pentti Hyttinen
maakuntajohtajaRisto Poutiainen
suunnittelujohtaja

Valtiontalouden tarkastusvirasto

Viite: Tarkastuskertomusluonnos 'EU:n innovatiiviset toimet –ohjelma Suomessa'
Asia: Lausuntopyyntö 24.6.2004 Dnro 439/54/03

EU:N INNOVATIIVISET TOIMET -OHJELMA SUOMESSA

Valtiontalouden tarkastusvirasto pyytää Satakuntaliitolta lausuntoa viitekohdassa mainitusta tarkastuskertomusluonnoksesta.

Satakuntaliitto toteaa lausuntonaan, että tarkastuskertomusluonnoksessa on kuvattu oikein Länsi-Suomen ohjelman alkuvaiheen tilannetta. Satakuntaliitolla ei ole tarkastuskertomusluonnokseen huomautettavaa.

Pori 25.8.2004

SATAKUNTALIITTO

Heikki Juurinen
Suunnittelujohtaja
Maakuntajohtajan sijainen

Misa Törmä
Hallintopäällikkö

P O H J O I S - P O H J A N M A A N L I I T T O

10.8.2004

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto EU:n innovatiiviset toimet- ohjelman tarkastuskertomusluonnokseen

Tarkastuskertomus on tehty asiantuntevasti ja kirjoittajat ovat perehtyneet syvällisesti Suomen Innovatiiviset toimet -ohjelmiin sekä EU:n ohjelmapolitiikkaan laajemminkin. Tarkastuskertomus antaa myös hyvän kuvan ohjelmien toteutuksesta ja suhteesta muuhun aluekehitykseen.

Pohjois-Pohjanmaan liitto haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota seuraaviin kohtiin:

Pohjois-Suomen ohjelmassa järjestettiin taloushallinnon koulutuspäivä 19.9.2002. Myös sen jälkeen kaikissa hankkeiden yhteistilaisuuksissa on käsitelty taloushallintoon liittyviä kysymyksiä (sivu 42). Pohjois-Suomen ohjelmassa on pidetty tärkeänä, että hankkeille tulee myös uusia toteuttajaorganisaatioita. Näillä organisaatioilla ja yrityksillä ei ole aikaisempaa kokemusta EU-hankkeiden toteuttamisesta, mikä on joissain tapauksissa vaikeuttanut maksatushakemusten tekemistä ja hidastanut hankkeiden toteutusta.

Pohjois-Suomen ohjelmassa ei ole ollut maakuntakohtaisia kiintiöitä. Hankkeet kilpailivat innovatiivisuudellaan ja alueellisella vaikuttavuudellaan (sivu 67).

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Pentti Lampinen
Maakuntajohtaja

Ilkka Yliniemi
Kehitysjohtaja

Vuodesta 2000 lukien ilmestyneet toiminnantarkastuksen tarkastuskertomukset

- 1/2000 Toimintamenobudjetointi virastojen tulosohjauksessa
toimintamenomäärärahojen budjetointiin ja tulosohjaukseen liittyvien toimintojen arviointia
- 2/2000 Oppisopimuskoulutus
tavoitteet, strategia, rahoitus, tulokset
- 3/2000 Lahdentien parantaminen uudella rahoitusmallilla
- 4/2000 Asukasvalinnat ja niiden valvonta
vuokra-asuntolainojen korkotukea saaneiden yhteisöjen asukasvalintojen, asukasvalintojen valvonnan ja näiden sääntelyn tarkastus
- 5/2000 Euroopan aluekehitysrahastohankkeiden tuloksellisuus
- 6/2000 Vanhustenhuollon rahoitus
- 7/2000 Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tarkastus
- 8/2000 Kasarmikiinteistöjen käyttö
Taivallahden ja Poltinahon kasarmialueista luopuminen
- 9/2000 Matkailun kehittäminen
- 10/2000 Asumisoikeusasuntojen asukasvalinta
- 11/2000 Maaseudun kehittämishankkeet
5b-ohjelman työllisyysvaikutukset
- 12/2000 Vuosivalvonta ja veroehdotusmenettely
- 13/2000 Puolustushallinnon hankintatoimi
Sotavarustehankinnat
- 14/2000 Huumetorjunta
hoidon järjestämisen ja valvontaviranomaisten näkökulmista tarkasteltuna
- 15/2000 OHY ARSENAL Oyj:n jakautumiseen liittyvät korvausvaatimukset
- 16/2000 Tekesin tuotekehitysrahoitus
- 17/2000 Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankinta
- 18/2000 Pienyritysten tukeminen
maa- ja metsätalousministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalojen tukien vertailua
- 1/2001 Sotainvalidien sairaanhoitopalvelujen hankinta

- 2/2001 Puolustushallinnon hankintatoimi
Päivittäistavarahankinnat
- 3/2001 Maatalouden rakenteen kehittäminen
- 4/2001 Ympäristöhallinnon tuloksellisuusraportointi
*erityisesti luonnonsuojelu- ja ympäristönsuojelu-
tehtävien osalta*
- 5/2001 Vankeinhoitolaitoksen henkilöstön sopeuttaminen
- 6/2001 Maatalousyrittäjien luopumistukea koskeva informaatio
talousarvioesityksissä
- 7/2001 Losseja korvaavat Tielaitoksen siltahankkeet
- 8/2001 Itämeren suojelusopimuksen toteuttaminen Suomessa
*Helsingin sopimuksen merkitys vesiensuojelun ohjau-
välineenä erityisesti maalta peräisin olevan kuormituksen
vähentämisessä*
- 9/2001 Työvoima- ja elinkeinokeskukset
Ohjau- ja johtamisjärjestelmien toimivuus
- 10/2001 Tuomioistuintulot
- 11/2001 THL – tilausvaltuuden käyttö
- 12/2001 Maatalousyrittäjien lomituspalvelut
- 13/2001 Osaamiskeskukset aluekehitystyössä
- 14/2001 Euron käyttöönottovalmius valtionhallinnossa
- 15/2001 Vuosaaren satamahanke
- 16/2001 Oy Veikkaus Ab:n harjoittama sponsorointi
- 17/2001 Valtion liikelaitosten tulos- ja omistajaohjaus
- 18/2001 Verosaatavien kuittaus
- 19/2001 Valtion tukien ilmoittamisessa komissiolle noudatettava
menettely Euroopan yhteisön perustamissopimuksen
87 – 89 artiklojen mukaan
- 20/2002 Ympäristönsuojelun edistämisyhteistyöt
- 21/2002 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen
tuloksellisuusraportointi
- 22/2002 Korkeakoulun osallistuminen teknologian siirto-
toimintaan
*korkeakoulun tutkimustulosten ja innovaatioiden
siirtäminen yritysten hyödynnettäväksi*
- 23/2002 Matkailun yritystuet
- 24/2002 Näennäisviljely
tavanomaisen viljelytavan valvonnan ongelmat

- 25/2002 Ulkopuolinen rahoitus yliopistojen tulohajauksen
näkökulmasta
esimerkkinä Jyväskylän yliopisto
- 26/2002 Kapiteeli Oy:n perustaminen – osa valtion kiinteistö-
strategiaa
- 27/2002 Radanpidon taloudellisuus ja rataverkolla tapahtuva
kilpailu
- 28/2002 EU-rahoituksen toteutuminen ohjelmakauden
1995 – 1999 rakennerahastohankkeissa
- 29/2002 Alueelliset taidetoimikunnat
- 30/2002 Ympäristölupien valvonta
erityisesti ilmansuojelun kannalta
- 31/2002 Maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarastrategia
ja porotalous
- 32/2002 Yliopistojen hankintatoimi
- 33/2002 Häätäkeskusten perustaminen
- 34/2002 Paikallisen poliisitoimen resurssointi
- 35/2002 Raha-automaattiyhdistyksen tuottojen tuloutus valtiolle
- 36/2002 Uudet palkkausjärjestelmät valtionhallinnossa
- 37/2002 Maataloustuen tavoitteet ja vaikutukset
*tulotuen talousarvioperustelujen ja vaikuttavuuden
arviointia*
- 38/2002 Valtion erityisrahoitustoiminta
*Finnvera Oyj
Suomen Teollisuussijoitus Oy*
- 39/2002 Lääninhallitusten myöntämä ESR-rahoitus kehittämis- ja
koulutushankkeisiin
- 40/2002 Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toiminta-
ohjelma
ohjelman toteutus ja vaikutus kunnissa
- 41/2002 Liikennesuoritteiden ohjailu
- 42/2003 Lähialueyhteistyöhankkeet
- 43/2003 Monitoimimurtajien hankinta ja kaupallinen toiminta
- 44/2003 Laki yritystoiminnan tukemisesta – Pk-yritysten kehittä-
mishankkeet
- 45/2003 Suomen valtion maksuliikehankinta
- 46/2003 Tulohajaus Suomen kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä
- 47/2003 Määrärahojen alueellinen jakaminen

- 48/2003 Yhteiskunnallista erityistehtävää toteuttavien valtion-
yhtiöiden omistajaohjaus
- 49/2003 Verohallinnon systeemyön ja atk- konsultointipalvelu-
jen hankinnat
- 50/2003 Puolustushallinnon tukitoimintojen ulkoistamisen tila
helmikuussa 2003
- 51/2003 Sektoritutkimustoiminnan ohjaus ja rahoitus sosiaali- ja
terveysministeriön hallinnonalalla
- 52/2003 Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuloksellisuusrap-
portointi eduskunnalle
- 53/2003 Vesihuollon tukeminen
valtion osallistuminen vesihuollon järjestämiseen
- 54/2003 Raja- ja merivartijoiden rekrytointi ja koulutus
- 55/2003 Siviilipalvelus
- 56/2003 Tutkijakoulujen toiminta
- 57/2003 Alueelliset kuljetustuet
- 58/2003 Tilastokeskuksen palveluhankinnat
- 59/2003 Fyysinen tietoturvallisuus sosiaali- ja terveysministeriön
hallinnonalalla
- 60/2003 Joukkoliikennepalvelujen hankinnat
- 61/2003 Pelastustoimen kehittämishanke
- 62/2003 Valtakunnansyyttäjänviraston toiminta
- 63/2003 Maatilarakentamisen ja konehankintojen tukeminen
- 64/2003 Arktisen keskuksen näyttelytoiminta
- 65/2003 Ministeriöiden ohjaus eräissä Kansaneläkelaitoksen
toimeenpanemissa sosiaaliturvaetuksissa
- 66/2003 Ympäristötukien vaikuttavuus
energiatuet ympäristönsuojelun välineenä
- 67/2004 Säteilyn käytön valvonta
- 68/2004 Henkilöstön hankinta valtionhallinnossa
- 69/2004 Tuoteturvallisuusvalvonta
- 70/2004 Lentolisäjärjestelmä ja yhteyslentotoiminta Puolustus-
voimissa
- 71/2004 Lasten ja nuorten psykiatrian valtionavustusmenettely
- 72/2004 Finpro ry:n toiminta
- 73/2004 Hansel Oy:n rakennejärjestelyt ja yhtiö osana valtion
hankintatoimen strategiaa

- 74/2004 Ulkomaalaisviraston toiminta
lähinnä toimintaprosessien näkökulmasta tarkasteltuna
- 75/2004 Geodeettisen laitoksen toiminta
- 76/2004 Viranomaistoiminta harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa
- 77/2004 Korruptio; riski kahdenvälisen kehitysyhteistyön tuloksellisuudelle
- 78/2004 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuloksellisuusraportointi eduskunnalle
- 79/2004 Oikeusministeriön hallinnonalan tuloksellisuusraportointi eduskunnalle
- 80/2004 Valtion ydinjätehuoltorahasto
- 81/2004 Kansanopistojärjestelmä
osat ja kokonaisuus
- 82/2004 Innovatiivisten toimien alueelliset ohjelmat

Innovatiivisten toimien alueelliset ohjelmat

Alueellisten ohjelmien avulla on luotu puitteet ohjelmahankkeiden toteuttamiselle ja tulosten testaamiselle sekä lisätty alueiden aktiviteettia ja taloudellista roolia. Tulokset ja kehitetyt innovaatiot ovat merkittävältä osin myös monistettavissa ja siirrettävissä.

Julkinen rahoitus on alentanut ohjelmahankkeiden toteutukseen liittyvää riskiä sekä alalle tulon kynnystä. Hankkeiden tavoitteiden saavuttamisessa alueellisen yhteistyön merkitys on ollut huomattava.

Ohjelmien ongelmana on ollut hankkeiden aloituksen tai toteutuksen viivästyminen. Hankkeiden toteutusaikataulu on ollut useissa tapauksissa myös liian tiukka. Hankkeiden vaikuttavuuden kannalta ohjelmien kesto aika olisi voinut olla pitempi.

Valtiontalouden tarkastusvirasto
Annankatu 44, PL 1119
00101 HELSINKI
Puhelin (09) 4321
Telekopio (09) 432 5280
Kotisivu <http://www.vtv.fi>

Edita Prima Oy